MUHİT

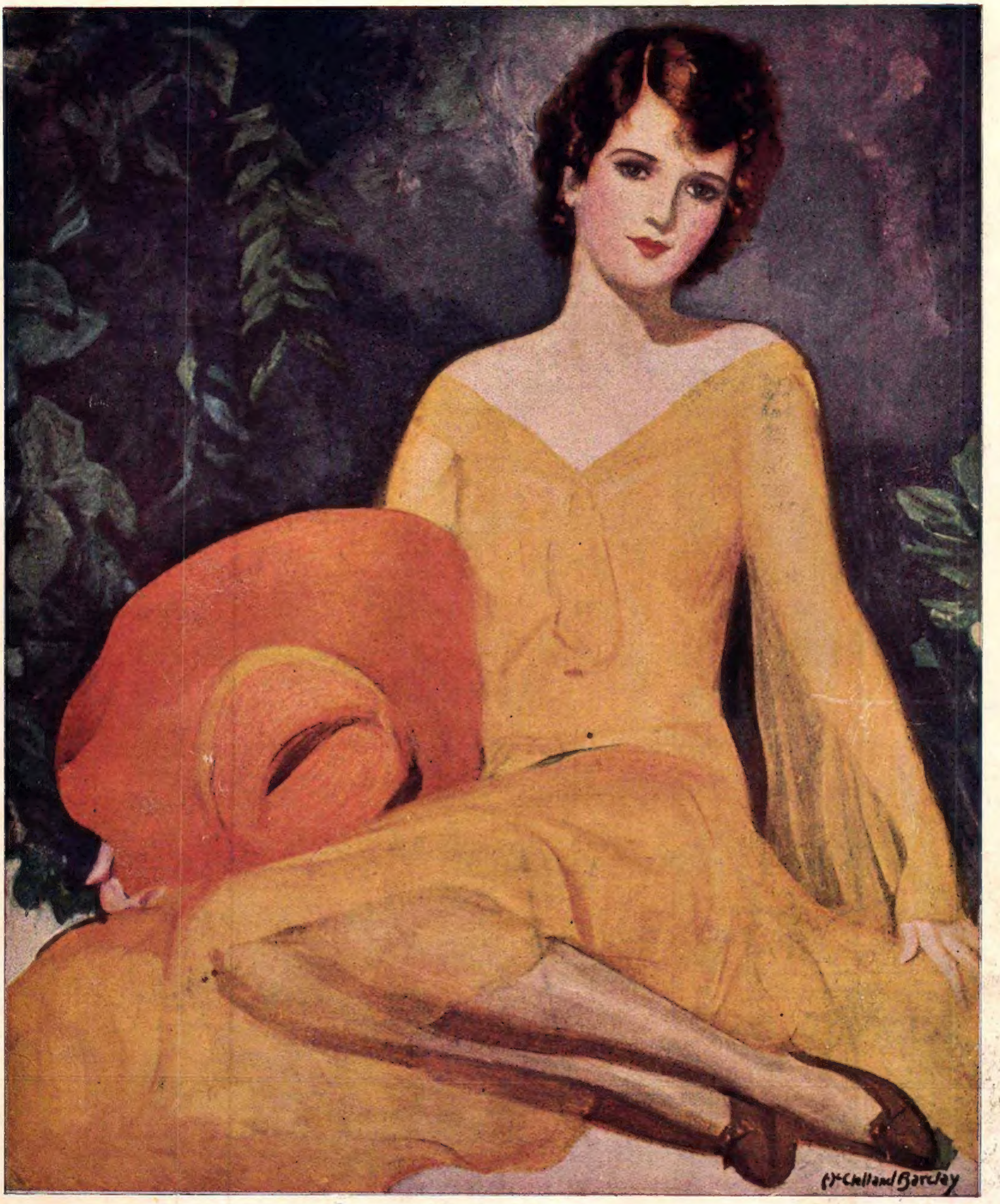

Kilişe Devlet Matbaasında yapılmıştır

Resimli Aylık Aile Mecmuası

№ 21, Temmuz 1930
NUSHASI 50 KR.

Müvezzinlerden Elbise kalıbını isteyiniz.

ARABANIZIN ZEVKINI SÜRMEK İÇİN
EYİ CİNS BENZİN VE MOTOR YAĞI KULLANINIZ

PRATTS MARKALI BENZİN

VE

SOCONY MOTOR

YAĞLARINDA ISRAR EDİNİZ

STANDARD OIL COMPANY OF NEW YORK

Galata, Merkez Rıhtım Han Tel. Beyoğlu, 949 - 950 - 951 - 469

Yeni

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Sene 2 | Temmuz, 1930 | № 21

Sapancanın Küçük Manavları ve Ticari Ahlâk

Son zamanlarda «tağşiş» gazetelerin sık sık bahsettiği bir mevzu' oldu. Galiba tağşişe karşı şiddetli cezalar konulması bile düşünüldü ve bir kanun hazırlandı. Buna dair her ne zaman bir şey işitsem veya bir yazı görsem Sapancanın meyva satan çocuklarını hatırlarım:

Sapanca Ankara hattı üzerinde en çok meyva yetiştiren yeşil taravet dolu bir mevkîdir. Her ne zaman geçilse, tren, ellerinde sepetçikleriyle, vagon pencerelerine üşüşen, kiraz... elma... şeftali... deye haykırışan, kız erkek, alacalı bir çocuk akınına mâruz kalır. Dibinden ağzına doğru açılmak üzere, şeker kûlahını andıran bu saz sepetlerin iştiha getiren, göz alan renklerle örtülü geniş ağızları basma şalvarlı kızcağızların elcikleri arasında kolaylıkla müşteriyi çeker. Fakat yolculardan evelce buradan geçmiş, ve bu alış verişe müncezip olmuş bulunanlar küçük satıcılara karşı soğuk, âdeta nezaketsiz bir yüz gösterir, başkalarını da iykazdan geri kalmaz; çünkü o yalnız avuç üstünde durmak üzere yapılmış olan sepetlerin dipleri ot, yaprakla doldurulmuş, bu tıkaçları bir iki tabaka da ham, yeşil, çürük meyva tâkîp etmiştir. Malın kalitesi derece derece artırılarak en üste en nefisleri, en göz alanları dizilmiştir. İşte bu istif meharetlerinden dolayı Sapancanın küçük tağşişçileri ekseriya, dolu sepetleriyle evlerine dönmeğe veya tren kalkarken teklif edilen pek dun bir fiyatla mallarını teslim etmeye mecbur kalırlar. İçlerinde hileye kapılmamış olanlar da var, bunlar haberdar müşterinin çekingenliğini yeminlerle yenmeğe çalışırlar, fakat nafile; arkadaşlarının istikametsizliği hepsinin şöhretini kötülemiştir. Tren uzaklaşırken o boyunları bükük tüccar cağlası yavrucuklariyle Sapanca, ihracat emtiası mahreçten mahrum kalmış, iktisadi buhrana tutulmuş bir memlekete benzer.

Sapancanın küçük manavlarında görülen gülünç misal de ispat ediyor ki tağşiş pek iptidai, pek çocukça, pek safça düşünülmüş bir kazanç yoludur. Bunun sökmeyeceği çoktan başka memleketlerde anlaşılmış, *hile ve tağşiş ticaret prosedelerinden atılmıştır.* Her ticarethane ancak kendi firmasının şerefiyle, şöhretiyle inkişaf eder. Milyonlar ve milyarlar yalnız böyle bir firma şöhretiyle kazanılır.

Standartizasiyon zamanımızın ticari ve sınai ihtiyaçlarına tekabül eden bir usuldür. Sanayiin işlemesi buna mütevekkîfkir. Bir pamuk veya yün dokuma fabrikasını düşününüz. İşleyebileceği pamuğun, yünün inceliği, uzunluğu ve diğer evsafı muayyendir.

Büyük Türk İnkîlabına Dair

Yazan: AHMET CEVAT

— 15 —

Kemalizmin İkinci Safhası

Büyük Millet Meclisi Hükûmetinin kurulması

İstanbulun işgali ve son meclisi-mebusanın düşman tecavüziyle dağılmağa mecbur olması Büyük Türk İnkîlabınının en büyük, en kat'i safhasını açmağa imkân verdi. Büyük Rehber tarihi mukadderatın, muhakkak, hadiseleri bu noktaya götüreceğini evelden pek eyi kestirmis, inkîlaba vereceği istikameti de tâyin etmişti:

Artık millet kendi işlerini kendi elleri arasına alacak ve bir daha mukadderatına tehakküm etmek hakkını kimseye vermeyecekti. Artık millet ferdi saltanet devrini kapayacak, milli hakimiyet devrine girecek, cumhuriyete geçecekti.

Artık millet padişahların asırlardan beri güttüğü imparatorluk dâvasından, son senelerde çıkan ırk ve din cihangirliği sevdalarından vazgeçecek, yalnız milli hudutları içinde medeni inkişafını têmin edecek "millet siyaseti" ni düşünecek ve tâkîp edecekti.

Artık millet gökten inmiş kitapların tefsir inhisarını kendilerine bahşederek dünya işlerini sınfi ve ferdi menfaatlerine uyduran kara kuvetin çoktan beri sarsılmış olan kurunuvastai müesseselerini büsbütün yıkacak, riyasız olarak *laik* bir nizamı-içtimai kuracaktı.

Bu muazzam proğramın ana çizgileri yalnız o büyük adamın dimağında idi ve o andan iytibaren kesif bulutlar arasından saçılan güneş şuâları gibi bütün bir karanlık dünyasını aydılatacak, aydılattıkça canlandıracaktı.

Büyük rehberin türk inkîlabını tekmil heyetiyle tesavvur etmesi ve ona vücut vermek için senelerle devam eden dahiyane bir taktik tâkîp etmesi hakîkî bir inkîlapçılık doktrinidir; "Kemalizm" bu inkîlabçılık doktrinine verilebilecek isimdir. Esir milletler ve bir daha esarete düşmek istemeyenler bu doktrini en büyük bir dikkat ile tetebbu' etmeli ve onun ilham edeceği mücadele vasıta ve silahlariyle hüriyet ve istiklallerini kurtarmalı ve korumalıdır.

Tatbikat noktai-nazarından Kemalizmin birinci safhası mütarekenin başından başlar, ikinci safhasına da son meclisi-mebusanın dağılmasiyle girilir. Büyük Rehber bu devrenin başlangıcını 16 mart 1920 tarihiyle millete neşrettiği beyannamede iylan ediyor:

"Bugün İstanbulu işgal etmek suretiyle Devleti-Osmaniyenin yediyüz senelik hayat ve hakimiyetine hitam verildi... Bugün Türk milleti kabiliyeti-medeniyesinin, hakkı-hayat ve istiklalinin ve bütün istikbalinin müdafasına dâvet edildi".

Büyük rehberin nazarında Osmanlı devleti çoktan münkariz olmuş, padişahların hakimiyeti çoktan nihayete ermişti, fakat son saltanet senbolunun da kırıldığını görmedikçe o izmihlale inanmak istemeyenleri ancak payıtahtın işgali gibi cebri şiddet darbeleri uyandırabilir,

---

O fabrika ne daha incesini veya uzununu, ne daha kalınını veya kısasını işleyebilir. Çıkardığı kumaşların da revacı ona göre tespit edilmiş bir fiyatla têmin olunmuştur. Siz o fabrikaya üstü başka altı başka bir mal satacak olursanız yalnız üst kısmını kullanıp alt tarafını atmak mecburiyetinde kalır. O fabrikanın artık bir daha sizden mal alabileceğini tasavvur edebilirmisiniz?

Yün, pamuk... v. s. satanlar piyasalarının ihtiyaçlarına cevap veren *standartları* öğrenmek, mallarını ona göre *standartize* etmek ve bu standartizasiyonu cihan piyasalarında tastik ettirmek mecburiyetindedir.

Memleketimizde ticaret odaları vardır. Aralarında anlaşarak ihracat mallarımızı *standartize* etmenin yolunu bulabilirler, zannederiz. Bu, o kadar çözülemeyecek bir bilmece değildir. Elverir ki en mühim ticaret odaları başta olmak üzere, Türkiyanın bütün ihracat ticaretini temsil eden müesseseler müşterek bir efor ile standartizasyon işine teşebbüş etmek istesinler. Fikrimizce tağşişe karşı konulacak cezalar da kâfi değildir. Standartizasiyonun başka bir vazifesi vardır, o da muhtelif piyasaların türlü türlü ihtiyaçlarına cevap veren evsafın mevcudiyetini garanti etmektir. Ferdi teşebbüslerin arzettiği dağınıklık ve karmakarışlık ticaret âlemimizin harabisine sebep olan en mühim amildir. İhracatımızın genişlemesini têmin için muhtaç olduğumuz müessese vardır, o da: *merkezi bir istatistik ve standartizasiyon müessesesidir.* Ticaret odalarımızın müşterek mesaisi böyle bir müesseseyi kurmağa ve işletmeye elbette kâfidir.

AHMET CEVAT

gözlerine bütün hakîkatı sokabilirdi. Bu işgal hâla padişahtan ve hükûmetten medet umanlara, hâla galiplerden "adlü-nisfet" bekleyenlere en keskin bir ihtar süngüsü idi.

Bu darbe dimağları bürüyen karanlık katmerlerinden birini yırtıyor, tehaküm şeytanının dişlek ve korkunç sırıtkanlığını gösteriyordu.

Büyük Rehber için bu hakaretâmiz tazyîk beklenen bir hadise idi, sade beklenen değil, *provoke* edilmesi için tâkîp edilen bir taktiğin neticesi idi. Galip imperiyalistlere son riyakârlık maskesini yüzlerinden attırmak için karşılarına hakkını kaniyle müdafaaya azmetmis bir millet olarak çıkmak lazımdı. Erzurum ve Sıvas kongrelerinden doğan birleşmis ve silahlanmıs millet imperiyalistlerin anlayacağı yegâne hakîkattı. Padisah ve hükûmeti imperiyalizmin şeytanlarını kızdıracak olan o muhteşem manzarayı setr için son meclisi-mebusanı arkalarına dizmeye çalışmışlardı, fakat itaatlerini arz için rükûa vardıkları, secdeye kapandıkları nispette "hazır ol" vaziyetindeki müsellah milletin müdafaa saflarını göstermekten başka bir şey yapamadılar. Bu, uzaktan edilen hakîkî bir meydan muharebesi idi ve onu tertip eden Büyük Rehberdi.

Son meclisi-mebusanda, silahlanmış milleti temsil etmek mandasiyle intihap olunmuş olanlar bir türlü anlayamadıkları tarihi rollerini hiç eyi oynayamamışlardı. Son meclis orta Anadoluda, Ankarada toplanmış olsaydı, milletin müsellah mukavemetini idare etmek rolünü oynayacaktı; İstanbul hükûmetide bu meclisin imperiyalistler nezdinde bir heyeti-temsiliyesi, bir komisyonu hükmünde kalacaktı. Padişah milletin ve vatanın halâsından ziyade kendisinin ve hanedanının son tehakküm imkânını titrek pençesinden kaçırmamak gayesini güttüğü için müsellah mükavemetin "milli" bir şekil almasına muvafakat etmemiş, hükûmeti de hep kendi emellerine hizmet edecek kimselere tevdi' etmişti; ve bildiğimiz gibi Ali Riza kabinesi meclisi-mebusanı İstanbulda toplamağa muvaffak olmuştu. Bu meclisin müsellah mükavemet taraftarları noktai-nazarından oynayacağı rol basit bir meşrutiyet meclisinin kanuni selahiyeti kadrosuna sığacak bir şey olamazdı. Bu meclis onlar için, ancak ve ancak bir nümayiş ve protesto vasıtası olacaktı. Büyük Rehberin en yakın arkadaşları "Müdafaai-Hukuk" namını İstanbul âfakında çınlatacak, İzmir, Adana ve sair yerlerin işgalini şiddetle protesto edecek, milletin iradesini iylan edecek ve tetik üstünde bulunacaktı: İmperiyalistler tarafından ilk tazyik alâmetleri görünür görünmez Anadoluya çekileceklerdi.

O zâtlar tarihi rollerini ne kadar fena anladıklarını biliyoruz, fakat bu anlayışsızlığın derecesi her tasavvurun üstüne çıkmıştır. Düşünülsün ki 10 Martta imperiyalistlerin tevkîfata teşebbüs edeceğini emin bir menbâdan haber alıyorlar da protesto nümayişlerini tantanalı surette yaptıktan sonra Anadoluya kaçamayorlar! Yine düşünülsün ki, imperiyalistler tarafından hazırlanan büyük tehlike karşısında Salih paşa hükûmetini ekseriyet grupu ile istişaresiz teşekkül ettiği için meşrutiyet prosedeleriyle düşürmek hevesine kapılıyorlar ve muvaffak olacaklarını da ümit ediyorlar!

Büyük Rehber son günlere kadar onları iykazdan asla geri kalmayor:

"İngilizlerin tevkîf kararına karşı meclisin cesurane nihayete kadar vazifesine devamı pek nafi' ve parlaktır. Ancak zâtıâliniz (Rauf Bey) ile beraber vücutları teşebbüsat ve harekâtı-âtiyemiz için elzem olan arkadaşların neticede bize iltihakları esbabı *behemehal* müemmen olmak şarttır... Grupun hareketini tanzim edebilecek zevatın şimdiden tavzifi ile sizlerin heman buraya gelmeleri elzemdir. Buraya gelecek zevat meyanında memleketi temsil evsafını haiz olanlarla *iycabında hükûmet teşkil ve idare liyakatındakilerin bulunması mühimdir.*

İytilaf devletlerinin muamelei-zecriye tatbîk edeceklerine şüphe yoktur."

Nutukta şu pek mühim satırları da okuyoruz:

"Anadoluya geçmek tedbirlerinin bâzı arkadaşlar tarafından têmin olunduğu bana hikâye edilmiştir. Eğer böyle idiyse, bu zevatın Ankaraya gelmeye muvafakat etmeyip İngilizlere teslim olmayı ve Maltaya gitmeyi tercih eylemelerindeki sebep ve mâzeret cidden tetkîke şayan görülür. Filhakîka Türkiye vaziyetinin ve akîbetinin meşkûk ve mühlik görüldüğüne nazaren bu karanlık tehlike içine atılanların mahuf ve müthiş bir akîbetle karşılaşmaları vehmi tahtı-têsirinde en nihayet her hangi bir zındanda bir müddet kalmak üzere düşmana arzı-teslimiyeti müreccah görebilecekleri istib'at olunamaz. Maahaza, ben burada böyle ağır bir muhakeme yürütmekten içtinap ederim."

Her gayrıkanuni vaziyete geçmekten çekinmek umumidir. Yalnız büyük inkîlapçılar bu hususta bir istisna teşkil ederler. Zecri tazyikatın yarattığı bu inhilal günleri Büyük Rehberin hesapladığı günlerdi. Bir taktik iycabı olarak evelce arkadaşlarına tavsiye etmiş olduğu gibi meclisi-mebusan reisi intihap olunmuş olsa idi, kalplere gayrıkanuniliğin dehşetini salmadan dağılan meclisin menfaya gitmekten kurtulan âzasını derhal Ankaraya dâvet edebilirdi. Şimdi inkîlabi harekete geçmek zarureti hasıl olmuştu: Fakat en aşikâr âtiyi bile göremeyenlerin kusuru olarak Heyeti-Temsiliye iradei-milliyenin yegâne temsil makamı olarak kalıyordu. Büyük Rehber millet tarafından kendisine tevdi' olunan bu yüksek makamdan, — ancak bir telgraf mêmurunun fedakârane ihbariyle İstanbul izmihlaline vakıf olur olmaz, harekete geçti. Bir gün içinde, telgraf makinası başında, milletin bütün resmi ve gayrıresmi, müsellah ve gayrımüsellah teşkilatlarına tebligat ve tâlimat yağdırdı:

Hadisenin aksiamellerini düşünerek "Vatanımızda

yaşayan hristiyan ehali" nin her tecavüzden siyanetini her şeyden evel düşündu.

İstanbulda milletin sedasını boğan imperiyalistlerin yine milleti igfal için neşredecekleri şüphesiz olan riyakâr ve yalancı tebliglerin Anadoluya girmesini men'etti.

Bütün ordu kumandanlıklarını, vilayetleri, Müdafai Hukuk cemiyetlerini, belediyeleri, matbuatı, baştan başa milleti mitinglerle, protestolarla medeniyet âlemini, inikat halinde bulunan bütün dünya meclisi-mebusanlarını sarsacak bir protesto faaliyetine geçirdi.

Anadolu içindeki ecnebi kıtaatın silahlarını aldırdı, ecnebi zabitleri tevkîf ettirdi; şimendifer hatlarından dahili emniyetin têmini için iycap edenleri tahrip ettirdi. Hasılı Türk milletine nasıl müthiş bir darbe yediğini hissettirdi; halâsı ancak ve ancak kendi kudretinden, kendi fedakârlığından bekleyebileceğini bir daha anlattı. Bir millet yalnız görüp anlıyabileceği tehlikeleri def'için caniyle, basiyle mücadeleye kendini atabilir. Bütün kitlevi hareketleri idare etmek isteyenler bu hakîkattan gafil kalmamalıdırlar. Bu muhatara anlarında her şeyden evel, bütün milleti uyandırıp harekete getirmek elzemdir. İnkilapçılık doktrininin taktiği bunu emreder.

Yeni vaziyet her şeyden evel, yeni bir meclisin vücuda gelmesini iycap ettiriyordu. Meşrutiyet oyunları içinde vaktını israf edecek her heyet milli harekete ancak engel olabilirdi. Büyük Rehber memleketi cumhuriyete geçirecek ve cumhuriyet şeklinde idare edecek bir "meclisi-müessisan" dâvet etmek isteyordu. İki gün, makina başında, ordu kumandanlariyle, bu mühim mes'ele hakkında müdavelei-efkâr etti. Gayrıkanunilik, gayrıkanuni görünmek, şimdi de, fikirleri ürkütüyordu. İnkîlapçılık dehası derhal zararsız görünecek şıarı ilham etti: Yeni meclis "fevkalade selahiyete malik" bir meclis olacaktı.

Meşrutiyet kanunlarına artık riayet olunamazdı, fakat dağılan meclisin İstanbuldan Ankaraya gelebilecek âzaları yeni meclise kabul olunmalıydı. Livalardan beşer âza daha intihap olunacaktı. En kısa bir müddet zarfında, on beş günde, intihabat ikmal edilerek yeni mebuslar Ankaraya gönderilecekti. Bütün bu tertibat üç gün zarfında alınmış, yeni intihabat her tarafa 19 martta emrolunmuştu.

Ancak hadiseden on gün sonra, dağılan meclisin reisi ile muhabere mümkün oldu; Düzceye gelmiş olan bu zata fevkalade bir meclisin dâvet edildiği bildirilerek kısa bir beyanname ile onun tarafından da teşebbüsün têyit edilmesi istenildi; fakat inkîlapçılık ruhunun emr ettiği çabukluk ve keskinliği, yeni meclise verilmek istenilen fevkaladeliğin luzumunu kim kavrayacaktı? yalnız bizim ve Fransanın esasi kanunları düşünülüyordu, Ankaraya gelindikten sonra, "bilistişare" bir beyanname neşrinin tabii olacağı cevaben bildiriliyordu!

İstanbulda imperiyalistler ve bir kör boğazları için onlara uşaklık etmekten zevk alan hainler, başlarında padişah-halife olduğu halde, milli harekete karşı en kanlı bir mücadeleye girişmişlerdi. İrtica' ve isyan dalgaları "Bolu" mıntakasını sarmış, Nallı-Han, Beyparazı üzerlerinden Ankaraya akmak istiydadını göştermişti. Kara mürtecilerin "Taalii-İslam" cemiyeti Konyadan başka şimdi Niydeyi de ifsade çalışıyordu. Üçüncü kol ordu dahilinde bâzı zabitlerin fikren irtica' tarafına kazanıldığı hissolunuyordu... (mart nihayeti ve nisan iptidaları, 1921).

İşte fevkalade meclis için emr olunan intihabat bu gibi şiddetli hadiseler arasında cereyan ediyordu. Fakat milletin ekseriyeti büyük Rehberin nidasına cevap veriyor, intihabat hemen her tarafta ilerleyor, mebuslar yavaş yavaş Ankaraya geliyordu. Kâfi mıktarda mebus toplanınca, daha ziyade beklemeksizin, "*Bimennihilkerim* nisanın 23 üncü cuma günü, cuma namazını müteakîp Ankarada Büyük Millet Meclisi açıldı."

Mürtecîlerin müteassıbane propağandalarına karşı diyni hissiyatta en metin bir ideoloji göstermek "o günun" inkîlapçılık taktiğinin iycabı idi; neşredilen beyannamede bu Büyük Millet Meclisinin göreceği vazifeler arasında vatanın istiklaliyle beraber "mekamı-refiihilafet ve saltanetin" de istihlasi gösteriliyor, küşat günü cumaya, mahza o günün mebrukiyetinden istifaza için, tesadüf ettiriliyordu. Cuma namazından sonra "Lihyei-Seadet" ve "Sancak-Şerif" kaldırılarak meclise gidilecek ve girmeden evel dua okunarak kurbanlar kesilecekti. Mecruh vatanın her tarafında, iki gün hatim, Buharii-Şerif okutulacak ve hatimler meclisin önünde ikmal olunacaktı. Cuma günü ezandan evel minarelerde salevatı-şerife okunacak, hutbe esnasında "hilafetmeap padişahımız efendimiz hazretlerinin namı - humayunu zikredilirken zatı-şevket — simatı - padişahilerinin ve memaliki-şahaneleriyle bil'umum tabaai — mulukânenin bir an evel halâs ve saadete nail olmaları duası... olunacaktı... ve bütün bu diyni merasimden sonra... *Her tarafta hükûmet makamına gelinerek Büyük Millet Meclisinin şadından dolayı resmen tebrikât icra edilecekti.*

İşte ilk Büyük Millet Meclisi böyle bir diyni âlâyiş içinde açıldı, halbuki Büyük Rehberin büyük gayelerinden biri de devlet işlerinden din işlerini ayırmaktı. Fakat henüz böyle bir şıarı inkîlap saflarına fırlatmak zamanı gelmemişti. Şimdiki halde, ehemmiyet Büyük Millet Meclisinin açılmasında, bütün milletin bu meclisten halâs ummasında, böyle bir meclise vücut verdiği için biri birlerini tebrik etmesinde idi. Öyle anlarda laiklik mücadelesi açılamaz, sözü bile anılamaz. Tek emelde birleşen kalplerin diyni huşu'ile de tenafüz etmesi gayeye ziyan vermez. Hususile ki, mâşeri heyecanı âlayişli merasimden daha ziyade tahrik edecek hiç bir şey yoktu; mademki henüz cumhuriyetlere mahsus âlayişler an'ana haline girmemişti, kütleleri alışmış oldukları mâşeri merasim ile harekete getirmek inkîlabın da menfaatına muvafık bir zaruret idi.

Sanayi ve Maadin Bankasının çok değerli müdürü umûmisi Sadettin bey.

Altı ay eveline gelinceye kadar Bahçe Kapının mütevazi' bir köşesinde çalışan Hereke satış mağazasının yerinde bugün millî, muazzam ve meşkûr bir eser yükseliyor: Yerli Mallar Pazarı.

Dört mühim ve resmî fabrikamızı idaresi altında toplayıp onlardan tam bir ticarî ve memleket iktisadiyatı lehine müsmir neticeler verdiren *Türkiye Sanayi ve Maadin Bankası* halkın yerli mallarımıza karşı gösterdiği samîmî alakayı cevapsız bırakmamak isabetini gösterdi. İşte bugün vücut bulan *Yerli Mallar Pazarı* bu coşgun ve candan rağbetin bihakkın faideli bir mukabelesidir. *Yerli Mallar* siyasetini tâkîp eden halkımız artık bugün bu siyasetin memleket iktisadiyatı üzerinde ne mühim ve büyük tesirleri olduğunu anlamıştır. Bu itibarlardır ki bu seferki milli azmimiz, mazide ve pek çok defalar yapılan *yerli mallar* propagandalarından daha başka daha müsmir bir yoldan yürüyor. Hangi işte, hangi hususta olursa olsun anlaşılmadan, idrâk edilmeden atılan adımlar, doğru bile olsalar yanlış neticelere varırlar. Dünkü mücademiz böyle idi ve bu sebepten akîm kaldı. Bugünkü azmimizi ise memleket mallarının kullanılmasının bir vatan borcu olduğunu iyman etttiren duygulu bir bilgi idare ediyor. Yalnız halk değil, Tüccarlarımız da, Fabrikatörlarımız da iktisadi refah ve necat yolunu bu noktada görüyorlar.

Sanayi ve Maadin Bankası müdürü ümûmi muavini Ali Sami bey.

Yerli Mallar Pazarı nın az bir zaman içinde kazandığı rağbet bu bilgili, şuurlu azmin canlı bir misalidir.

Yerli mallar pazarı açılmazdan evvel memleketimizde yerli mallarımızdan satan mağazalar yok mu idi?

Vardı, hem de pek çok vardı. Ancak halkın kendi milli ma'mulatımıza karşı emniyetsizlikleri, görenek te'siri ile Avropa firmalarına karşı şuursuz rağbeti bu mağazalara, sattıkları yerli mallarını (Avropa malı) diye teşhir zaruretini veriyordu. Öyle

Yerli mallar pazarı — ipekli ve şapka daireleri.

tüccarlar vardı ki çok nefis yerli ipeklileri, hatta Bursa ipeklilerini Avropa malı diye bir kat fazla fiatla satarlardı. Bunlar vakıa böyle haraket etmekle fena bir şey yapıyorlardı. Fakat eğer *yerli* deseler, kimse almıyacak yahut da inanmıyacaktı.

Kendi mallarımıza karşı olan bu emniyetsizlik şimdi kalmadı. Şurası muhakkak ki geçen sene Galatasaray lisesinde açılan ve bu sene tekrar açılacak olan yerli mallar sergisi bu hususta çok kuvvetli bir amil olmuştur. Bu sergiden sonra Beyoğlu dükkânlarında çok tuhaf bir vaziyet de meydana geldi. Avropadan külliyetli mal getirtmiş olanlar, halkın millî duygu ile kendi mallarına rağbet ettiğini görünce eski siyaseti aksine olarak değiştirdiler. Eskiden yerli mallarımızı (Avropa) diye satarlardı. Bu sefer Avropa malı olup da ellerinde kalan stokları (yerli) diye satmıya başladılar.

Yerli mallar pazarının çalışkan müdürü Şükrü bey.

Yerli mallar pazarı

Türkiye Sanayi ve Maadin bankasının açtığı mağaza işte halkı bu suretle yapılan ticaret dalaverelarından kurtardı. Yerli mallar pazarının içinde tek bir eşya yoktur ki yerli olmasın. Orada teşhir edilen mallarımız, bu mağazanın içinde teneffüs edilen hava kadar millîdir.

Pazarda Bankanın Hereke, Fesane, Beykoz, Bakırköy fabrikaları mâmulatından başka diğer millî fabrikalarımızın da malları satışa arzedilmiştir.

Burada ne yok ki? Sanayiî millîyemiz daha henüz inkişaf devresinde olduğu halde mâmulatımızın halkımızı Avropa mallarından müstağni bırakacak kadar sağlam ve ucuz olduğunu iddia etmekle mübalağa yapmadığımıza kaniiz. *Hereke* fabrikasının yünlü kumaşlarında gerek çeşit ve gerek metanet itibariyle sürekli bir tekâmül eseri görülüyor.

Bu meyanda *Fesane* fabrikasının yeni çıkardığı yünlü kadın çeşitleri ve *Tuit* kumaşlar bilhassa nazarı dikkati caliptir.

Beykoz fabrikasının kunduralarındaki metanet, zarafet ve ucuzluk, *saraçlık* kısmının çanta, bavul ve neseserleri Avropa mâmulatına baş çevirtecek ka-

Yerli mallar pazarında Hasır örgüsü oda takımları meşheri

dar mütekâmil eserlerdir. Memleketimizde ilk yerli patiskanın Bakırköy bez fabrikasında yapıldığını bize *Yerli Mallar Pazarı* öğretmiş oldu.

Burada dört millî fabrikamızdan başka diğer fabrikalarımızında malları olduğunu yazmıştık. İpekli dairesinde gördğümüz kumaşlar karşısında âdeta gözlerimize inanamadık. Avropanın *Krep birman Krep jünon, Krep Mongol* larına karş Milli müesseselerimizden *Altın Mekik* fabrikasının yaptığı ve *Maron Saten, Krep Saten, Krep Ankara, Krep Trabzon* isimleri altında piyasaya çıkardığı mallar, riyasız söyleyoruz birer saheserdir. Hele Avrupanın ipek vuvallerine mukabil yerlî mallar pazarında gördüğümüz beyaz renkte *Krep Gazi* ancak görülmekle anlaşılabilecek ve göğsümüzü iftiharla şişirtecek bir muvafakîyettir.

Tuhafiye dairesinde Bursanin düz beyaz ve fantezi renklerde ipeklilerinden yapılmış erkek gömleklerini gördügüm ve bunların fiyatlarını anladığım zaman şimdiye kadar aynı fiyata keten gömlek giydiğime doğrusun esef ettim.

Yerli ipekli çoraplar üzerinde bir az durmak istiyorum. Tabiî bu ipekler sun'î. Ancak Avropada iyisi ve sureti hususiyede imtiyazlısı *Bemberg* markalı ipeklerdir. Bu ipeklerden yapılan çoraplar zerafet ve dayanıklık itibariyle hakîkî, saf ipeklilerle bile rekabet ederler. Avropadan memleketimize gelen çorapların ancak yüzde on beşi bu *Bemberg* ipeğindendir. Halbuki Yerli Mallar pazarının tuhafiye kısmında mallarını teşhir eden Atıf zade, İbrahim zadelerin *Terazi marka* çorapları tamamen bu *Bemberg* ipieğindendir.

Bunlardan başka yerli mallar pazarında Kadın, erkek şapkaları kütahya çini fabrikası mâmulatı, Rize masnuatından hasır oda takımları, Bursa bornuz, havlu ve maşlahları şark kârı el ve sedef işleri, kehribarcılık suen'i çiçekler ve bibelo, ornöman eşyası da teşhir ediliyor.

Yerli Mallar pazarı 14 kânunu sani 930 da açılmıştır. Beş ay gibi kısa bir zaman zârfında 300,000 liraya yakın ciro te'min eden bu milli müessesemizin, mazhar olduğu rağbetin bu artan tezahürü karşısında ciro mıktarını sene nihayetinde 800,000 liraya çıkaracağını tahmin edersek isabetsizlik etmemiş oluruz.

(Devamı 237 inci sahifede)

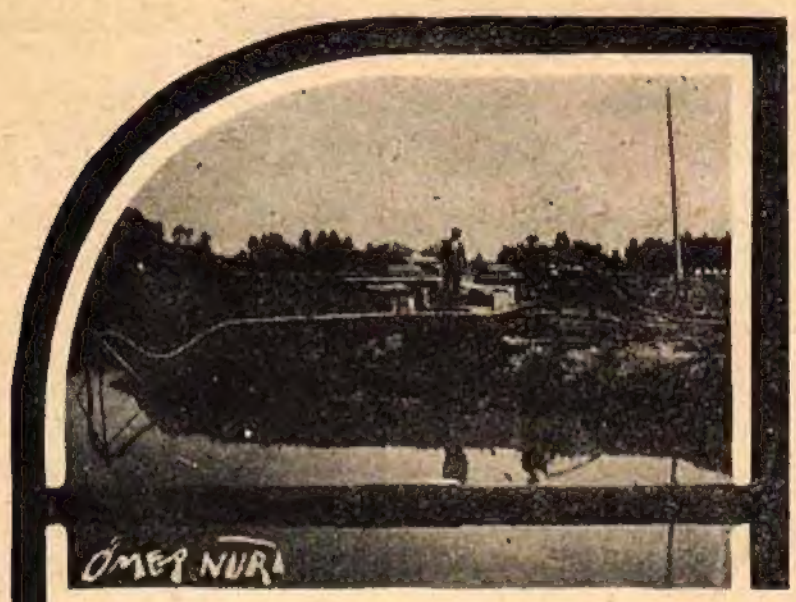

Geçen sayıda sıtma mücadelesinin Avropa ve Amerikadaki şekillerini yazmıştık. Bu sayımızda da memleketimizde tatbik edilen mücadele teşkilatını yazıyoruz. Ecnebi mütehassıslar Adana Sıtma Mücadele Teşkilatını çok takdir etmektedirler.

ADANADA SITMA MUCADELESİ

Yazan : Dr. A. R.

Çiftci memleketi olan Adananın çok eskiden ve sıhhat noktai nazarından fena bir şöhreti vardı! Sıtma menbaı olması.

Filhakîka yaz mevsiminde ticaret ve ziraat için uzak yakın köylerden Adanaya çalışmıya gelen bir çok amele ve işciler köylerine dönerken bu menhus hastalığı da beraber götürürlerdi. Osmanlı saltanat idaresi halktan ziyade kendi sefahatini düşündüğü için bu güzel vilayetimiz halkının hayatı ile hiç meşgul olmamıştı. İnkîlabımızdan sonra Cumhuriyet idaremiz Türk ırkını tahrip eden ve memleket iktisadiyatına zarar veren bu hastalıkla layık olduğu ehemiyetle meşgul olmağa başladı. Lozan konferansını müteakîp senelerde sıhhıye vekâleti yalınız köylerde kinin dağıtmak, yabancı ve kimsesiz amelenin tekâsüf ettiği mahallere seyar doktor göndermek suretiyle ilk mücadele adımını attı. İki sene süren bu tarz mücadele muvakkat bir mücadele idi. Cumhuriyet idaremiz harici gailelerden kurtulur kurtulmaz derhal ve halkcılık umdesine, Cumhuriyet idaresine yakışır bir surette cezri, sistemâtik bir mücadeleye başladı, ve Avropa teşkilatları kadar geniş hizmetler gören bugünkü sıtma mücadele teşkilatını meydana getirdi.

Bu esaslı mücadele 1925 senesinden itibaren başlamıştır.

İlk senenin sekiz ayı zarfında mücadele 215 köye hasredilmiş, 30,204 kişi umûmi muayeneden geçirilmiş, bunların 22,773 kişisinin sıtmalı olduğu görülmüştür. Bu sıtmalıların yüzde altmış dokuzunun da müzmin oldukları müşahede edilmiştir.

Böyle ehemiyetli bir yekûn tutan sıtmalılar tedavi altına alınmakla beraber elde mevcut vasıtalarla bir taraftan sivri sineklerin üremesine müsait olan şehir ve köylerin etraflarındaki gölcüklerin, su birikintilerinin doldurulmasına, doldurmak imkânı olmayanlara petrolaj ile ve yahut mazut dökmekle, sivri sinek sürfelerini yiyen balıkları su birikintilerinde beslemekle imha çarelerine tevessül edilmiştir.

Evlerdeki su kuyularının üzerleri kapanmış, her hafta mürakaba altında kuyulara petrol dökülmek suretiyle esaslı faaliyete geçilmiştir.

Bir sene sonra, 1926 da 685 köy mücadele sahası içine alınmış ve aynı sistem dairesinde haraket edilmiştir.

Bu sayede Adana mıntakasında sıtmalılar günden güne azalmış ve nisbetleri seneden seneye tenezzül etmiştir.

Mücadele yalınız bu mesai ile kalmıyarak köylerde irşat, hastalık hakkında konferanslar vermek suretiyle de devam etmiş, diğer taraftan ziraat dairesinin muaveneti ile sıtmalı havalide bataklık mahallerde ağaç yetiştirmek suretiyle köylere umran sokmak çareleri te'min edilmiştir. Elyevm Adana sıtma mücadele teşkilatı dört vilayete inhisar etmektedir. Bir cephesi Osmaniye, bir hududu da Silifkeye kadar uzanan geniş sahada eskiden sıtmadan muztarip on binlerce halkın, garip köylülerin ah ve eninleri

Kışın evlere gizlenen sivri sineklerin imhası.

Müzmin sıtmaya tutulmuş bir genç köylünün tedaviden sonra çocuğu ile beraber resmi

yükselirdi. Şimdi ise bunların yerinde sağlam vücutlu gürbüz köylülerin tarlalarında neş'e ve sıhhatla çalıştıkları görülüyor. Bu mes'ut netice mücadele teşkilatının başında bulunan vatanseven doktorlarımızın azm ve gayretlerinin meşkûr neticesi olduğu muhakkaktır.

Sıhhiye vekâletimizin sıtma mücadelesine verdiği ehemmiyet bir *sıtma enstitüsü* tesis etmesi ile de sabittir. Bu enstitü her türlü fen vasıtalarını haizdir ve ehliyetli, kıymetli hocaların mesbuk himmetleri ile her sene genç hekimlere sıtma hakkında en son ilmî mâlumatı vermektedir,

Köylülere kinin, prevantif dağıtılması

Mücadele Neticesi

Sene	*Tedavi edilen*	*Kinin miktarı*
1925	22.773	367 kilo
1926	50.477	1.167 »
1927	42.321	1.148 »
1928	38.340	1.001 »
1929	47.244	914 »

Sıtmanın mücadele senelerindeki azalan nisbeti

Sene	*dalak nisbeti*	*kan nisbeti*
1926	% 22,8	% 12,9
1927	% 20,6	% 7,6
1928	% 15.-	% 6,2
1929	% 14,7	% 10,9

Yukardaki resim köylüye sıtma hakkında konferans verilirken — Aşağıda: Adana Sıtma Enstitüsü — Sağda: Diger resimdeki tedavi görmüş köylü ve çocuğu tedaviden evvel.

Bursa kaplıcalarının tarihi

Hazreti Nuhun gemisi karaya oturduktan sonra *(Yafes)* in oğullarından *(Kümer)* in torunları *(Bithini)* de Bursa civarına yerleşmişler ve Bursa civarı o zamandanberi insanlar tarafından işgal edilmiştir.

Maamafih kablettarih malûmatımız bu hususta hemen yok gibidir. Olsada birbirini tutmamaktadır.

Bursa Ilıcaları hakkında fennî ve ilmî tetkîkat (1841) tarihinde profesör *(Bernar)* ın eseriyle başlar. Bilâhara Amerikalı *(Şmit)* doktor *(Nikof)* *(Bonkovski Paşa)* *(Gastil)* *(Ziyoki)* gibi zevatta bu sulara dair eserler yazmışlarsa da bunların hemen hepsi bu günkü telekkîyata nazaran pek müphem ifadelerden ibaret olduğu gibi bazıları da hakîkatten çok uzak bulunmaktadır. Memleketimizde İdroloji şubesinin henüz kurulmamış bulunması bizde tıbbın bu kuvvetli şubesinin ilerlemesine mani teşkil etmektedir.

Çekirgede eski kaplıca Havuzu

Güzel Anadolumuz maden suları, yâni ılıcaları cihetiyle dünyanın en zengin memleketlerinden biridir. Hiçbir Türk kasaba ve şehri yokturki hemen yanı başında bir (kudret hamamı) bir (çermik) bir (kaplıca), (akarca), (dağ hamamı...) bulunmasın.

Bursa Ilıcaları

Bursa ılıcalarını üç grupa ayırmak lazımdır.

1.— Çekirge suları. 2— Çekirge ile Bursa şosasi ortasına tesadüf eden Bademli bahçe mıntakasındaki sular. 3— Bu suların biraz aşağışında ve Mudanya —Bursa şosasının öte tarafında bulunan Karamustafa ve civarındaki sular. *(gümüşlü su).*

1— Çekirge suları— Ötedenderi çelikli maden suyu namıyle tanınmıştır. Bu suların terkibinde mevcut, diğer gruplara nisbetle daha fazla, olan demir emlâhının yollarda ve banyoluklarda teazzu ederek kirli pas renginde teressübat yapması bu namı kazandirmıştır.

Çekirgede muhtelif su menbaları vardır. Fakat bunlardan asıl istifade edileni *(erkek)* ve *(dişi)* namını verdikleri iki sudur. Erkek tâbiri suyun ılık ve soğuk olduğunu, dişi de sıcaklığını ifade eder.

Dişi su.— Bu su çekirgede vakıf bahçe denilen

mahalde yer yüzüne çıkmaktadır. Hakikî menbaının nerede olduğu belli değildir.

Evsafı hikemiyesi.— Yukarıda 45,3 ve aşağıda 48 derecei harareteki suyu aldıktan sonra 46,5 derecei harareti bir su halinde bütün Çekirge otel ve kaplıcalarını ihya eder.

Çok berrak rengi vardır. Sıcak içildiği zaman lezzeti hoştur. Soğutulduğu zaman içilince hafif kireçli su lezzetini verir.

Yapılan bir tahlile nazaran çekirgedeki dişi suyun mevaddı madeniyesi mecmuu litrede (0,5755) gramdır. En fazla bulunan milh sanî barboniyeti kalsyomdur.

II— Bademli bahçe mıntakasındaki sular. — Bu grupta halk tarafından kükürtlü namıyle yadedilen sular mevcuttur.

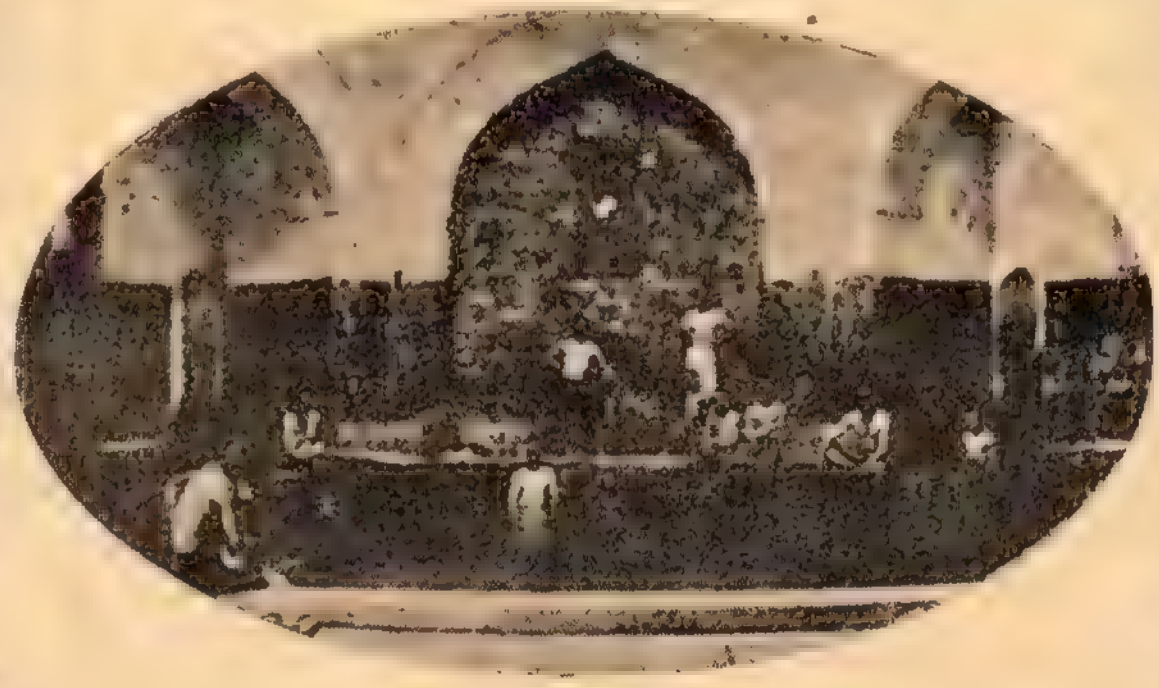

Çekirgede yeni Kaplıca havuzu.

Bu sular iki yerden çıkarlar.

1.— Çekirge ile Bursa şosası üzerinde (Hatice Sultan) türbesi altından çıkarak üzerinde (30-80) odalı oteli bulunan büyük ve küçük kükürtlü denilen kaplıcaları ihya eder.

Birkaç sene evvel bu su çok azalmış ve kaplıcayı idare edemiyecek derecede gaip olmuş gibi iken otelin bahçesinde bir yer, sahibinin nazarı dikkatini celbettiğinden orada kazılan bir kuyudan suyu bulmak kabil olmuştur ki (76) derecei hararettedir.

Havassı hikemiyesi: Çıktığı mahalde derecei hareti (76) dır. Fakat bu derecei hararet kışın etraftan sızan sularla karıştığından bir az tenakus eder.

Sıcak iken lezzetsizdir. Soğuduğu zaman kireçli su lezzetini verir. Gayet berrak renktedir.

Yapılan tahlilata nazaran bu su da Kükürtlü otelinin suyu gibi kibritiyet ve karboniyeti kalsyomlu bir sudur. Radyo aktivitesi de litrede 1,5 mili mikroküridir.

III— Kara Mustafa ve civarındaki sular.— Bu gruptaki sular Bursa — Mudanya şosasının alt tarafındadırlar, en mârufu gümüşlü sudur.

Üzerinde kara Mustafa hamamı bulunan menbaın suyu görünüşe nazaran iki yerden gelmektedir. Birininin derecei harareti (49) diğerinin ise (52) dir.

Havassı hikemiyesi: Diğerleri gibi lezzeti sıcak iken hoştur. Soğuduğu zaman hafif gireçli lezzet verir. Gayet berraktır. Hamamın ortasında bulunan bir küçük havuz içinde geceleri fosforesans hadisesinin görüldüğü tevatür edildiğinden halk tarafından (gümüşlü su) namı verilmektedir, kokusu yoktur. Miktarı dakîkada (150) litre olarak tahmin edilmiştir.

Son yapılan tahlilata nazaran bu sulardan az miktarda olanın radyoaktivitesi litrede (9) mili mikroküridir

(devamı 276 ıncı sahifede)

BABSON İSTATİSTİK MÜESSESESİ

(1904 - 1929)

Dr. G. W. Coleman dan

II

Geçen nushadan devam

Mr. Babson, kelimenin tam mânasiyle, kendisine bütün işlerinde bir ortak olan muhterem bir refikaya malik olmuştur. Onun evsafı Mr. Babsonun vasıflarını itmam etmiştir. İhtiyat ve şaşmıyan müvazenesi, sadakat ve fedakârlığı ve aklı selimiyle daima Mr. Babsonu teşci etmiş ve onunla teşriki mesai ederek ifrata gittiği anlarda onu îtidale dâvet eylemiştir.

Bir işin piştarları daima o işin peygamberleri değildir. Fakat Mr. Babson her ikisini de nefsinde cemetmiştir. İşe başladığı günden itibaren ticareti tövbe ve istiğfara dâvet eden bir ses halinde sahralarda çınlamıştır. Onun emeli Terefu ve buhranlariyle, bir çok mâsum ailelere kalpağrısı ve sefalet getiren müthiş tehlikeleri ticaret hayatından söküp atmaktır. İktisadî kuvvetleri zeki bir kavrayış, cereyanı hadisatı dikkatli bir tetkîk, onun peygamberliginin yüküdür. İlmî bir usul ve bir iş adamı ruhiyle tebellür ettirilen ticarî hayatta, kontrol edilmeyen panik günleri yer bulamaz.

Öğrendiği şeyleri istikbalin ticaret piştarlarına tâlim etmek kaygusu Babson müessesesinin teşekkülünü tesri'i etmiştir. O bir ticaret ve inzibat mektebidir ki, iş adamının arzusu vechile akademik rivayattan sarfı nazar eder.

İstikbalde sınaî ve ticarî kuvvetleri ellerinde bulunduracak olan vaitkâr gençleri, ticaret hayatına yetiştirmek fırsatını gözetmiştir. Her gün âzamî istifadeyi têmine çalışacak her gencin bu hayat için iycabeden mâlûmatı bir senede elde edebileceğinden katiyen emindir. Tedris usulu müzaaf ve binnetice masraflıdır. Bu suretle talebe adedi daima mahtuttur.

Mr. ve Mrs. Babsonun erkek çocukları olmadığı için bütün muhabbet ve alâkalarını fikîrlerinin mahsulü olan bu çocuklarına hasretmişlerdir. Yekdigerini müteakîp vuku'bulan teberruat, binalar ve arazî iki milyon dolara baliğ olmuştu. Teberruatın mıktarı her sene fazlalaşmaktadır. Fakat onlar kat'i bir zaruret hasıl olmadıkça ne rêsülmale ve ne de faize dokunmamağa azmetmişler ve şimdiye kadar teberrulardan hiç bir şey sarf etmemişlerdir. «New England»ın muktesit ruhunu taşıyan Mr. Babson, terbiyevi ve bilhassa kendisini salim ticaret umdelerine hasreden bir müessesenin faaliyetini, kazandığı para ile idame ettirmesi fikrindedir. Bu tahsil ücretini fazlalaştırmakla beraber, tüccarlar verdikleri paraya mukabil çocuklarının bir şey öğrendiklerine kan'i olduklarından bu parayı vermekte tereddüt göstermemektedirler.

Şimdi Babson müessesenin teessüsünden on sene sonra, göğüslerinde mensup oldukları mektebin, sembollarını taşıyan (500) genç ticarî hayata atılmış ve kıymetlerini ispat etmişlerdir. Mektep son on sene zarfında kuvvetli bir surette teazzuv etmiş ve têmin ettiği kazançla muvaffakîyetinde devam ederek diğer müesseselere bir numune olmuştur. Mektep, Bostondan (12) mil mesafede Wellesleyin en yüksek tepelerinden biri üzerinde inşa edilmiştir. Mektebin sahası (125) eykırdır. Bütün konforu haiz binalar tuğladan inşa edilmiş ve planlar George F. Marlow tarafından yapılmıştır. Mektep senenin on iki ayında da daimî surette açıktır. Bina ve araziye sarfedilen her bir dolar için, teberru hisabında istikbalde vukuu muhtemel hadiselere sarf edilmek üzre (2) dolar karşılık vardır. Mr. Babsonun mesaî arkadaşlarından bazıları mektep ve müştemelatını vücuda getirebilmek için mühim teberrularda bulunmuşlar ve müessesenin bir çok dostları da kıymetli

hediyeler vermişler ve bu suretle faizi artırmışlardır. Talebe çoğaldığı için 1929 senesinden itibaren muallimlerin adedi fazlalaştırılacaktır.

Babson müessesi bir tedris senesi zarfında ticarî idare ve inzibat kurslarını temamen tâlim eder. Talebe dört sömestrden birinin başlangıcında kaytolunabilir. İstedikleri takdirde yaz tâtillerinde de bilâ inkıta derslere devam edebilirler. Müessese ne temamen bir mektep ve ne de temamen bir daire halindedir. Fakat her ikisi de dikkatli bir surette mezcedilmiştir. Talebe «Edifon ve telefon ve hisap makinası kullanırlar. Fabrikaları, bankaları, gemi destegahlarını, buziyer imalathanelerini şimendifer münteha anbarlarını ziyaret ederler. On beş yirmi kişilik bir talebe grubuna verilen konferanslarda muallimler talebeyi sual sormağa teşvik ederler ve konferansı bu suretle tevsî ederek bugünkü ticarî mesaili hallederler.

Müessesenin tarihi teşekkülünden itibaren, kendisine mal intikali ihtimali olan ve istikbalde ticaret hayatına teveccüh etmek isteyen genç kızlar, mektep temamiyle erkeklere ait olmakla beraber, büyük bir hahişle müracaat etmektedirler. Babson ailesinin yegâne cocuğu olan ve elyevem Madam W. L. Webber olan Miss Edith Babson, mektepten mêzün olan yegâne kadın olup yine mektep mêzunlarından biriyle evlenmiştir. Mektepte bir kadın kısmı açmak muvafık görülmemiş isede, vaitkâr görülen genç kızlara bir fırsat vermek zarureti hasıl olmuştur.

Bu ihtiyacı nazarı itibare alan Mr. ve Mrs. Babson «Filorida»da Babson parkında «Webber College» isminde bir mektep têsis etmişlerdir. Önümüzdeki son bahar sömestri Bostonda açılacak, kış sömestri Filow'dada Babson parkında devam edecek, ilk bahar devreside tekrar Bostonda toplanacaktır. İki sene evel pek az olan talebe adedi her sene artmaktadır. Tahsil ücreti (1600) dolardır. Filow'dada yatak ve yemek masrafları ve Bostondan Filovidaya kadar gidip gelme ücreti de dahildir. Bu teşebbesü Mrs. Babson idare etmekte ve Mr. Babson ile sıkı bir temas idame ettirmektedir. Biri ticaret müdürlüğü diğeri de Eminlik vazifesini yapmaktadır. Şimdi bir çok kadınlar arazi tevarüs ediyor ve kendilerine ticarî müesseseleri idare etmek vazifesi düşüyor. Bu mes'uliyetleri karşılayabilmek için üç dört sene tahsili fazla görmemektedirler.

«Webber College» onların bu ihtiyacını temamen tatmin etmekte, ve hayatını ticaret yolunda kazanmak ümidinde bulunan kadınlara ayni fırsatı hazırlamaktadır.

Babson statistik müessesesi, onun feyizli bir dimağa sahip piştarının mes'uliyeti altında, bir çok teşebbüslerin kısmen vücut bulmasında ve tekâmül etmesinde canlı bir rol oynamaktadır. İlk işe başladığı zaman tescil edilmeyen zaminleri tavsif ve tahlil eden «Composile Circular»i «Elliott Report Service»il birleştirerek «National Quotateri Bureau»yu vücuda getirmişlerdir.

İlk senelerde müessesenin ibdaî vasıflarından diğer birisi de o vakta kadar yalnız senelik kataloglarda isimleri görülen müseccel hükmî şahıslar hakkında carî malûmatı katalog kartları halinde ihraç etmesidir. Bu malûmat, kartlar ihzar edildiği anda Babsonun müşterilerine hemen tevzî edilmekte idi. Bu sıfat bilahere «Standard Statistic» şirketi şekline inkîlap etmiştir. Mr. Babson bir zamanlar «Moody's Manual»ı satın almış ve bu sonra «Poor's Manual» ile takviye edilmiştir. Şimdiki halde «Poor's Manual» müessesenin yakîninde ve Babson parkında mükellef daireler işgal etmekte ve büyük bir de matbaası bulunmaktadır.

Mr. Babsonun Avropaya vukubulan ilk seyahatı, Statistik teşkilâtı için mühim neticeler tevlit etmiştir. Amerikadaki müesseselere para koyan Avropa sermayedarlarının, neticeden memnun olmakla beraber, bu memlekette ve ticarî şerait hakkında malûmata teşne olduklarını gördü. Bu talebi tatmin etmek için, hakîkatla arkasında uzun bir koşma ve didinmeden sonra «Ticarî Barometre»yi neşre başladı. İş adamları ticarî tahavvülâtı evvelden görebilmek için ellerindeki bu malûmattan nasıl istifade edeceklerini öğrenmek isterlerken Babson Pilanı, tabii inkişafı gösteren, X—Y Hattıyle mey-

(Devamı 238 inci sahifede)

Avukat yalan söyler mi?

Irfan Emin Bey

Avukat ne kiralık bir adamdır ne de mücrimi arayan bir polis hafiyesi. O, kendine mevdu' hakîkatleri en dürüst bir vicdan ve iz'an adesesinden geçiren bir ilim adamıdır. İlim sahasında ise ya isabet ve ya hata vardır. İlimde yalanın yeri yoktur.

(Avukat yalan söyler mi?) *Suali ile başlayan bir anketimize cevap veren Türk Matbuat Cemiyeti avukatı, mâruf hukukcularımızdan İrfan Emin bey diyor ki:*

Denize ve dalgalara karşı konuştuk. İçimizde hakîkatı arayan bir neşe vardı. Neyi arayorduk? Neyi bulacaktık?

Bulacağımız şeyin insanlık hisabına bir kıymeti varmıydı? Kimbilir belki bize benzeyenlerden biri de yine tıpkı bizim gibi denize ve kâinata bakarak hak ve hakîkatı arayan gözleri ile hakkı ispat için çalışan insanların *yalan* söyleyip söylemiyeceğini düşünmüştür.

Yalanı târif için kelime bulmak müşküldür.

Hayatın hakîkatına ve mefkûresine uygun olmıyan ve yalnız muayyen bir vakıayı olduğu gibi hikâye eden sözlere hakîkat diyecekmiyiz? Kim bilir hakîkat nerede? Bizim aradığımız, insanlığın az çok sabit ve müstakır tanıdığı mevzu'lardır. Her fâni gibi bu değişmez diye tanılan ölçülere bağlanmaktan başka ne çaremiz var?

Alış verişte hangi betbaht müşterek vahidi kıyasiden uzak kalabilir?

***

Biz avukatlar, günün vahidi kıyasisinden çok yukarlarda dolaşıyoruz. Bizim vaziyetimizi kavramak için, kendi kendimize hiç bir menfaat aramadan karıştığımız münakaşalara bakmak kâfidir. Burada *hak* diye tanılan bir hedefe vasıl olmak için zekâ ve kalbimizin çalıştığını hissederiz.

Netice ne olacak?

Bunu meskûkât vahidi kıyasisi ile ölçmek cidden bizim için bir tenezzül sayılacaktır.

Avukatı *kiralık bir adam* menzilesinden yükselten işte bu samîmi, yüksek ve mefkûrevî kıymetlerdir.

Biz, karşımıza çıkan mevzu'ları kendimize nisbetleri cephesinden ikiye ayırabiliriz.

Biri: Her kese mal olan hakîkatler. Bunlara afakî, objektif diyoruz. Diğeri de içimizde yaşayan ve yalnız kendimize ait olan kıymetler ve duygular. Bunlar ne olursa olsun bizim kendi dünyamızın hakîkatleridir. Onlara da sübjektif adını veriyorlar.

Avukat bu iki dünyadan hangisinin adamıdır?

Avukat, meslek itibariyle bir ilim adamı, binaen-

aleyh objektif görüşlü bir hüviyettir, diğer bir bakışa göre her kes gibi bir insandır. Buna nazaran onun da kendisine göre görüş, duyuş ve anlayışı vardır.

Avukat her şeyden evvel bir ilim adamdır. Her kes bilirki ilim, mahiyeti itibariyle hiç bir kayt ve şarta tabi' olmaksizin objektif bir sahae işgal eder. Onu bir kimseye ve ya bir muhite mal etmiş olmak için hududundan uzaklaşmak, haricine çıkmak lâzımdır. Şu halde avukatın duyacağı heyecanları bütün dünyaya mal olan bir vadide aramak ve ona insanî kıymetleri, ferdî teheyyüçleri ilâve etmek iycap eder.

Avukat, mücrimi arayan bir polis hafiyesi değildir.

Avukat, iki tarafın ihtirasları arasındaki hududu ayıran bir hüviyet, başka bir tâbir ile, mansup bir hâkim değildir.

Avukat, kendine mevdu' hakîkatleri en dürüst bir vicdan ve iz'an adesesinden geçirmek suretiyle münakaşa eden ve bu hakîkatlerin manzarası karşısında kendi vicdanını ve iz'anını kullanan bir adam demektir.

Hadisenin iç yüzü ne olursa olsun. Avukat yalnız onun zahiri şekli ile meşğul olur. Yâni avokat sadece mahkemeye arzedilen delillerin münakaşasını icraya selahiyettar bir adamdır.

Avukat, müvekkilinin mâsumiyetini ispat ederken hariçte bir mücrim göstermiye mecbur değildir. Onun hedefi, toplanan delillerin ittihama kâfi olup olmadığını münakaşaya mâtuftur. Bir ilim adamı sıfatiyle her hangi bir münakaşaya karışıp insanlığın tanıdığı kıymetler üzerinde konuşan kimsenin yalanla bir nisbeti olduğunu düşünmek nafile bir şeydir.

Avukat, yalnız benimsediği bir tezi müdafaa eder. Onun kime ait olduğunu düşünmekle mevzuun mahiyeti değişmez. Meger ki yeni bir hakîkat ortada görünmüş olsun Farzedinizki ben, bir katili müdafaa ediyorum. Bana terettüp eden meslek vazifesi bu mücrime atfedilen bu delillerin münakaşasından ibarettir. Müvekkilimin bana şahsen tevd'i edebileceği hakîkatlerin mahkeme huzurunda iyradı sırrın ifşarı şeklinde tecelli eden bir meslek ve ahlak günahıdır.

Benim vazifem, bu hususta ortaya atılan delilleri münakaşa etmek ve bunların bir vatandaşı, bir insanın katil diye itham etmeğe kâfi olup olmadığını münakaşa etmekten ibarettir.

İşte meslek heyecanı buradada bizi şuur sahasına ve ilim vadesine intikal eden yollarda bulacak demektir.

İlim sahasında *hata* olabilir, fakat hadiselerin doğru ve ya yanlış olduğunu ifade eden kelimelerle alakası düşünülemez.

Doğru .. ve yalan... Bunlar günlük hadiseleri ifade eden gündelik sözlerdir. Fakat ilmî hakîkatlerin şahsa, zamana ve mekâna nisbeti yoktur. Bir ilim adamı olan avukatın ise bu ikinci nevi' mevzu'larla hiç bir alış verişi olamaz. Bazan müvekkilin tehlikeli ikrarları da adliye dosyalarında yer bulur. Fakat avukat, müvekkilinin hilkatini göz önünde tutarak yine ilim hakîkatine doğru yürür, insanî za'fları tetkîk eder, ihtirasların insan ruhu üzerinde yapacağı tesirlerin münakaşasına koyulur. Ve bazan akıllı olduğunu iddia eden müvekkillerinin ruhî, aklî za'flarını ortaya atmaktan çekinmez. Çünkü o, *Kiralık bir adam* değildir. Mevzuu *hukuk* denilen mefkûrevî kıymet hisabına münakaşa kabul eden bir ilim adamı dır.

İlim hisabımı söylenen sözlerde *isabet* ve ya *hata* mevzuubahis olabilir, fakat hadiseleri haber veren *doğru* ve *yalan* tâbirleri ile bir avukatın alakası yoktur. Eger sualinizin heyeti umumiyesi itibariyle bir cevap vermek lazımgelse şunu bütün meslekî vukufum ile söylemek iycap ederki bir âvukat hata edebilir, fakat hiç bir vakît yalan söylemez. Çüukü ilim adamlarında ya hata ve ya isabet mevzuubuhistir. Yalanın ise bu bahiste yeri yoktur. Tezvire kapılacak kabiliyet ve ihatada olan avukatları ise bahse karıştırmayı avukatlık hisabına bir tenezzül addeder ve bu gibi kimselere *avukat* namını vermekten tehaşi ederim.

AYIN HATIRALARI

Gazi Hazretlerinin İstanbula teşriflerine ait üç intiba'

Çanakale Harp ölülerini ziyaret için gelen Jeneral Guro vapura binerken.

Cumhvriyet Halk Fırkasının divan yolunda açtığı çocuk hastalıkları muayenehanesi.

Konservetuvar idare heyeti.

Hayvanları himaye cemiyeti idare heyeti

Kadınlar birliği kongrası.

Geçen ay İstanbulda toplanan seyahin Kongrası âzaları şehrimizi gezerlerken.

MUHİT in İlavesi

ÇOBAN VE SÜRÜSÜ

Ressam Roza Bonörün bir tablosu

AYNŞTAYN

Dünya da mevcut Fizik ve Hendese esaslarını birden altüst eden bu adam yeni başlayacak bir devrin peygamberi mi dir ?

Deli mi?

On yedi sene evvel İsviçrenin *Zürih* darülfünunda, daha henüz otuz beşine yeni basmış ve genç olduğu halde saçlarına ak düşmüş bir profesör vardı.

İsmi *Aynştayn* olan bu genç profesör, gece gündüz çalışıyor, haftalarca, aylarca tetebbu'da bulunuyor, yazıyor, çiziyor, bozuyor, ortaya hiç kimsenin anlamadığı nazariyeler koyuyor ve bunları fırsat buldukca müdafaa ediyordu.

*Aynştayn*ın samîmi arkadaşlarından biri bir gün onu evine çaya dâvet etmişti. Çayda dâvetli başka aileler de vardı. Her kes birbirinin hatırını soruyor, muhtelif havai mevzu'lar üzerinde görüşülüyor, gülünüp eğleniliyor, hoşca bir vakît geçiriliyordu. Bütün bu samîmi ve eğlenen muhit içinde yalınız bir kişi vardı ki uzak kalmıştı. Bu... *Aynştayn* dı. Genç ve dalgın profesör, etrafındakilerin neşeli muhaverelerinden tamamen bihaber, derin bir düşünceye dalmıştı.

Dâvetliler bir aralık muhavere mevzuunu genç profesörün garip nazariyelerine getirdiler. Bu nazariyeler o zaman hiç bir suretle ciddî telakkî edilmiyordu. Bu itibarladır ki onları mevzuu bahis edenlerin lisanlarında saklı bir istihza da vardı.

Bir köşeye çekilmiş dalgın dalgın düşünen *Aynştayn* kendi nazariyelerinden bahsedildiğini işidince uykudan uyanıyormuş gibi başını kaldırdı. Yüzünde bir değişiklik hasıl oldu. Sararmış, renksiz çehresine kan geldi. Gözleri parladı. Büzüldüğü köşeden ayağa kalktı. Burada toplanmış kimselere kendi nazariyelerini hararetle anlatmıya başladı. Söyledi... söyledi. Hiç durup dinlenmeden saatlerce dil döktü. Kimsenin anlayamadığı nazariyelerini müdafaa eder ve her kesi iknaa çalışırken şaçları karma karış olmuştu. Söyleyor... mütemadiyen söyleyordu.

Dâvetlilerin canları sıkılmıştı. İçlerinden biri, bir şey anlamadıkları bu fennî bahse nihayet verilmesi maksadiyle profesöre keman çalmasını teklif etti.

Aynştayn, bu teklif karşısında bir dakîka

$$\left\{h\left(\phi_{\underline{k};\underline{a}} - \phi_{\underline{a};k}\right)\right\}_{/a} = 0$$

Yukardaki muadele kâinatı idare eden esas kuvetlerin kanununu temsil ediyor. Muadeledeki harfler, şekiller, çizgiler umûmî bir surette elektrik ve cazibe kuvetlerinin esrarengiz vazifelerini göstermektedir. Bu muadele bize eski Mısırlıların hiyeroglif yazıları gibi hiç bir mâna ifade etmez gibi görünüyor. Bu böyle olmakla beraber bu şekillerden istikbalde akıl ve hayallere gelmiyecek ne keşifler çıkabilir, çünkü arkasında Aynştayn ın dehası vardır.

Yıldız

Profesör Aynştayn zevcesi ve kızı ile birlikte — Aynştayn ev hayatından ve sadelik çok hoşlanan bir adamdır. Berlindeki apartımanının küçük bir odasında çalışmaktan zevkalır.

durdu ve sonra, sanki hiç bir şey işitmemiş gibi, eskisinden daha fazla hararet ve daha kuvvetli bir iymanla tekrar tekrar kimsenin kavrayamadığı prensiplerini, ilim telakkîlerini müdafaa etti.

Hava kararmış, akşam olmuş, dâvetlilerin gitme zamanı gelmişti. *Aynştayn,* bitap bir halde buruşuk şapkasını başına geçirdi, her kese veda' etti, yorgun adımlarla çıkıp gitti.

Dâvetliler:

— Zavallı *Aynştayn,* deli olmuş... hem de pek genç yaşında...

Dediler.

Şöhret!

Aradan bir kaç sene geçti. *Brezilya* da tetkîkatla meşgul bir ilim heyeti yıldızlardan dünyaya gelen ziyanın doğrudan doğruya düz bir hat tâkip etmiyerek güneşin cazibesine kapıldığını ve bu suretle istikamet hattından ayrılarak münhani bir yol tâkip ettiğini keşfetti.

Bu keşf, bir kaç sene evel her kesin zavallı deli... diye alay ettigi genç profesörün nazariyelerine tamamen uygundu. Ve bu zamandan itibaren de her kesin hayalperest zannettigi *Aynştaynın* ismi her tarafa yayıldı. Çünkü bu genç dâhinin en mühim iddialarından biri tahakkuk etmişti.

Bütün dünya matbuati onun için makale-

ler yazdılar. Onu zamanın en büyük dâhisi, mütefekkiri diye metettiler.

Kısa bir zamanda muhtelif kimseler tarafından *Aynştayn* hakkında tam 3775 eser yazıldı, basıldı ve satıldı. Nutuklar söylendi, konferanslar verildi.

İlim ve fen cemiyetleri genç profesörün (relativite) nazariyeleri ile meşgul oldu. *Aynştayn*, günde binlerce mektup alıyor, dünyanın her tarafına dâvet ediliyordu.

Bir an içinde bütün cihanın takdirini kazanmış, şöhreti dünyanın en uzak köşelerine kadar yayılmıştı.

Nazariyeleri

Eğer size:

— İki nokta arasında en kısa yol hangisidir?

Suali sorulsa ne dersiniz? Bu en basit hendese sualine derhal:

— Hattı müstakîm, yâni düz hattır...

dersiniz değilmi?

Fakat biri çıkıyor ve size:

— Hayır, diyor, iki nokta arasında en kısa yol hattı müstakîm değil, hattı münhanidir.

Aynştayn, çalışmaktan sonra en ziyade sevdiği şey keman *dır. Keman fevkalade çalar ve zihnen çok yorgun olduğu zamanlar Musiki kendisine büyük bir istirahat verir.*

Ve siz o zaman bunu iddia eden adamın mutlak surette kara cahil olduğuna hükmediyorsunuz.

Devamı 239 uncu sahifede

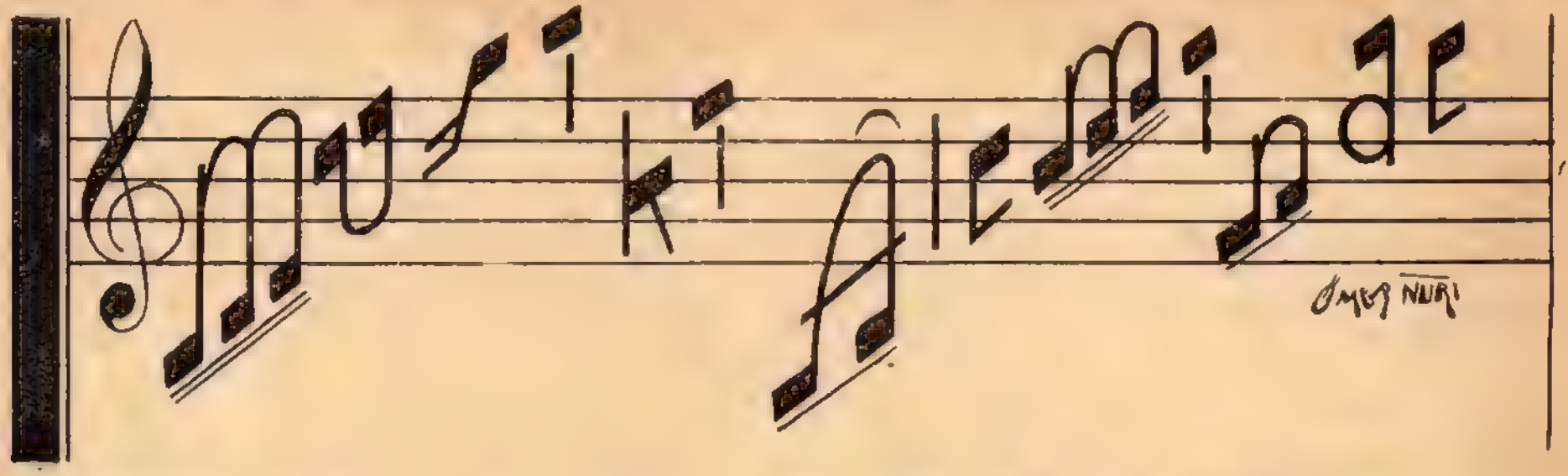

PAGANİNİ

Yazan: MEBRURE HURŞİT

Bütün biyografların « Harikulâde kemancı » diye andıkları Nicolo Paganini-Nikolo Paganini-1784 senesinde Jende doğdu.

Musikî âlatı satan ve musikîye pek meraklı olan babası daha küçük yaşta ona keman dersi aldırdı ve çocuk dokuzuna geldiği zaman konserler vermeğ başladı.

Paganini, Costa, Ralla ve Paer gibi san'atkârlardan ders aldıktan sonra «Lucques» şehrine birinci dereçede kemancı olarak tâyin edildi ve hayret verici bir rağbet kazandı.

Birinci Napoleonun kız kardeşi prenses Eliza, san'atkârı yakından tanımak için ona sarayının kapılarını açtı. Lâkin «Harikûlâde kemancı» birdenbire ortadan kayboldu ve 1808 den 1813e kadar beş sene kimse onun ne olduğunu bilmedi, öğrenemedi. Paganini sonraları da bu beş yılı örten sır perdesini kaldırmak istemediği için pek çok efsaneler çıkarıldı.

Güya Paganini mutat öfkeli anlarından birinde bir cinayet işlemiş, bu yüzden dört beş sene hapis cezası görmüştü. Hatta mahpusiyet günlerinin acılık ve yalnızlığını oyalamak için kemanını yanında alakoymak istemiş, fakat tellerle kendini asmasından korkan gardiyan, kemanın üzerinde yalnız dördüncü teli bırakmıştı.

San'atkâr bu hikâyeyi o kadar katiyyetle reddettiği halde efsane şeklinde bütün dillere düştü ve senelerce anlatıla anlatıla bitirilemedi.

Paganini sinirlerine mâğlup bir adamdı. Onda hiddet çılgınlık derecelerine varırdı. Pek te kumarbazdı. Hattâ bir gün «Livourne« da kemanına varıncıya kadar oynadı ve aksiliğe bakın ki onu da kaybetti. Halbuki o akşam bir konseri vardı.

Bereket versin iyi bir kemana malik musikî amatörlerinden bir fransız tüccarını sağlık verdiler. Paganini bu adama koştu ve bir akşam için bu kemanı istedi.

Konserden sonra sahibine malını götürdü, fakat biraz evel dinlediği eşsiz nağmelerin sihirinden kendini kurtaramıyan san'at âşıkı ona: «Parmaklarınızın değdiği tellere eli-

mi sürmeği büyük bir hürmetsizlik sayarım; o kemen artık sizindir.» Dedi.

İşte Paganini bütün ömrünce herkesi sanki şeytanî bir şeymiş gibi bu kemanla ürperterek hayran etti.

Paganini 1813 de tekrar Milanda göründü ve bir konser silsilesi vererek dünyanın en birinci kemancısı vasfını kazandı. 1828 senesine kadar İtalyanın başlıca şehirlerini dolaştı ve harukulâde kemanını dinletti.

1828 de Viyanaya gitti, çok rağbet gördü ve konserler vererek bütün Avrupa memleketlerini dolaştı. Her yerde de bütün güçlüleri yenen çalışış kudreti ve mehareti ile umumî bir hayranlık uyandırıyordu.

Çok para kazanıyor, fakat kumarda da çok kaybediyürdu. Buna rağmen yine de öldüğü zaman dört milyon franktan fazla bir servet bıraktı.

Paganini 1829 yılında ilk defa olarak Parise gitti. San'atkâr o zamanlar 47 yaşında idi. Fakat biyograflardan birinin dediğine bakılırsa çok daha yaşlı görünüyordu.

Uzun boylu, zayıf, ölü gibi sap sarı, elbisesinin yakasına kadar düşen uzun kara saçlı, yine çok uzun kollu ve parmaklı bir adamdı. Avurtları çökük, yüzü tıpkı kemanındaki «S» leri andıran iki derin çizgi ile yaralanmış gibi idi.

Bütün bu acayip şekli ve kıyafeti de onun garip, şeytanî san'atine dehasına uyuyordu.

«Castil-Blaze» der ki: Bileği koluna öyle çalâk mafsallarla tutturulmuştu, ki insan onu ancak bir değnek ucuna asılı ve mütemadiyen her yana uçuşan bir mendile benzetebilir...

Bu büyük san'atkâr her konser verişinde sanki ilk tecrübesi imiş gibi heyecan ve telâş gösterirdi. Elleri titrer, yüzü korkunç bir sarılık alırdı. O gün konser vaktine kadar yerinden kıpırdamaz, oturur ve ya yatardı. Çalacağı parçaları da hep zihnen tekrarlardı. Kendisine bu kadar harikulâde bir mehareti ne surette, hangi metotlarla elde ettiğini sordukları zaman: «Bu benim sırrımdır, onu neşredeceğim!» Derdi.

Sırrı dehası idi ve o da bunu mezara beraber götürdü.

Bir akşam konserden dönüşte Madam Malibran san'atkârın dostlarından birine: — Meharet itibariyle harikulâde ama, Paganini kemanına dil veremiyor.» Dedi.

Bu söz san'atkârın kulağına gitti ve ertesi konserde kendi bestelediği ve kimsenin çalamadığı dördüncü tel üstündeki o hayret verici variyasyonu dinletti. Bu suretle kemanını ne büyük bir aşkla inletip şöyletebildiğini ispat etti. Ondan sonra Madam Malibrandan ayni parçaya, o güzel sesi ile refaket etmesini istedi. Fakat Paganininin kudreti ile âdeta büyülenen kadın bu cesareti gösteremedi.

1834 de Paganini İtalyaya çekildi ve Parme şehri civarında satın aldığı köşke yerleşti. 1840 senesinde Niste öldü. Fransada iken bestelerinden 12 sonat ve keman için müteaddit etütler neşrettirmişti.

Paganini çok çabuk öfkelenen bir adamdı. Mösyö Escudier'nin «Hatıratım» isimli kitabından san'atkârın hususiyetini gösteren bir hikâyeyi alıyoruz:

Paganini genç yaşta bütün dişlerini kaybetmişti. Çok güçlükle yemek yiyebiliyor, ve bilhassa önüne pirzola gibi şeyler getirildiği zaman öfkeleniyordu. Arkadaşlarının ısrarı ve tavsiyeleri üzerine vaktin tanınmış dişçilerinden birine altlı, üstlü takma diş ısmarladı. Fakat ücretini sorup öğrenmedi.

Dişçi kalfasının elinde 1000 frank rakkamını taşıyan bir makbuzla geldiği gün geçen o gülünç ve garip sahnayı ömrüm oldukça unutamam. Paganini banyodan yeni çıkmış sırtında havlu ile kurulanıyordu. Adamın elinden makbuzu aldı, rakkamı okur okumaz gözleri faltaşı gibi açıldı, sinirli bir hareketle kâğıdı buruşturdu, didikledi yere attı. Ondan sonra da başladı küfürleri basmağa...

Öfkeden lakırdısı güç anlaşılıyor, yalnız boyuna «hırsız», «soyucu» dediği duyuluyordu. Evelâ şaşıran kalfa, san'atkârın çok ağır sözlerine haklı olarak içerledi ve cevap verecek oldu. Paganini büsbütün çileden çıktı adamın gırtlağına atılda, kalfanın suratını morartıncıya kadar sıktı. Biz araya girip adamı kurtarmak istedikçe Paganini de bir tımarhane kaçkını gibi bağırıp çağırıyordu. Böylece tepinip dövünürken, birdenbire yıldırımla vurulmuş gibi taş kesildi. Kapanmadan açılıp kalan ağzından kan boşanmağa başladı. Dişçinin adamı bu aralık meydanı boş buldu, can havliyle alabildiğine koşup kaçtı. Paganini konuşmak istiyor, bir türlü dilini çeviremiyor, ağzını gösteriyordu. Biz de nüzûl indi sanıyorduk. Halbuki iş büsbütün başka imiş!

Ağzındaki takma dişler yerinden oynamış, yayı kırılmış ve Paganini'nin ağzında tersine dönmüş!

Gözünüzün önüne sahnayı getirin.

Paganini ağzından kanlar sızarak, tepiniyor, kollarını telgraf işareti veriyormuş gibi açıyor, kapıyor, bize halini anlatmak için çırpınıp duruyor...

Ne ise güçlükle ağzından takma dişleri çıkarabildik ve Paganini'yi yatağına yatırdık.

San'atkâr ertesi gün dişçiyi mahkemeye verdi, 1000 franktan mâda üstelik bir de mahkeme masarifini ödemeğe mecbur oldu.

Hattâ galiba haksızlığını unutturmak için dişçi kalfasına da güzel bir hediye aldı.

Varyasyon - Paganini

Bu parçanın çalınması oldukça güçtür

Allegretto

197

p

VAR. I.

f

VAR. II.

p

VAR. III.

sempre III e IV corda.

mf

f

VAR. IV.

p

II. I.

II. ..... III.

VAR. V.

mf

II, I. II. III. II. I. II. I. III. II. II.

III. IV. III. IV. II. III. IV. IV.

f

II e III

III e IV.

p

II. III. II. III.

IV

f

Alman Edebiyatından

YOLCU

Yazan: GÖTE (1) *Terceme eden: VASFİ MAHİR*

Yolcu

Genç kadın! kucağında emzirdiğin çocuğun başı için, müsaade et! şu gölgeli kayalar üzerine yükümü bırakarak yanında bir parça dinleneyim.

Kadın

Böyle günün sıcağında bu tozlu yollarda dolaşmanın sebebi ne? Buralarda satmak için şehirden öteberi mi getiriyorsun?... Sualime gülüyorsun, yabancı!..

Yolcu

Şehirden satılacak eşya filân getirmiyorum. Fakat, nerdeyse akşam serinliği basacak; bana su içtiğin çeşmeyi göster, güzel kadın!

Kadın

İşte kayalar içinde bir keçi yolu... biraz ilerle; şu çalılıklar arasındaki yol benim oturduğum kulübeye ve içtiğim çeşmeye gider.

Yolcu

Çalılıklar arasında beşerin san'atkâr elinin izleri... Taşkın güzelliğinde bukadar zengin olan tabiat! Şu taşları yanyana getiren muhakkak sen değilsin..

Kadın

Biraz daha yukarı!

Yolcu

Yosunla örtülmüş bir sütun başlığı... Seni tanıyorum, ey yaratıcı san'at ruhu! İzini bu taş üzerine nakşetmişin.

Kadın

Dosdoğru yürü, yabancı!

Yolcu

İşte bir kitabe üzerinde yürüyorum... Ve onu okuyumamak!.. Oh, ey mermer üzerine bukadar derin kazılan sözler! Siz ki binlerce nesil önünde devrinizin hayatına şahadet edecektiniz, bugün artık yoksunuz...

Kadın

Yabancı! taşları görünce hayret ediyorsun. Benim kulübemin etrafı onlarla dolu..

Yolcu

Yukarda mı?

Kadın

Çalılıkları geçerken solda.. işte orası.

Yolcu

Oh!...

Kadın

İşte benim kulübem.

Yolcu

Bir mâbet enkazı...

Kadın

Ve biraz daha aşağıda, yan tarafta su içtiğim kaynak.

Yolcu

Ey ilâhi deha! Yaptığın şaheser, üstüne

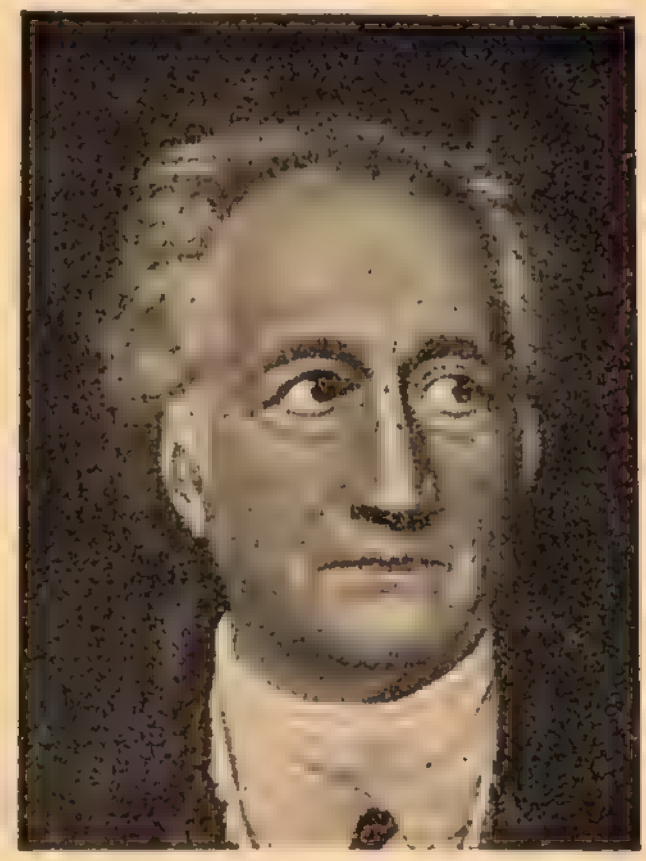

GÖTE

[1] Götenin hayatı ve eserleri hakkında mâlumat "Muhitin" 11 ve 12 inci sayılarında vardır.

yıkılmış. Fakat sen lâyemutsun, eserinin harabeleri üzerinde halâ yaşayorsun...

Kadın

Biraz bekle, su içmek için sana bir tas getireyim.

Yolcu

Zarif ve ilâhî bedialarını şimdi sarmaşık kaplıyor. Ey Tabiat! senin şaheserin olan insanın şaheserlerini bukadar az mı takdir ediyorsun ki kendi elinle kendi mihrabını yıkarak yerinde otlar bitiriyorsun?

Kadın

Minimini çocuğum ne güzel uyuyor. Yabancı! külübemde dinlenmek mi istersin, yoksa burada açık havada mı kalacaksın? Hava serinlemiye başladı. Şu çocuğu al da sana su aramıya gideyim. — Uyu, yavrum, uyu!

Yolcu

Nasıl da tatlı tatlı uyuyor! Parlak sıhhati içinde nakadar müsterih nefes alıyor.. Sen ki mazinin bu mukaddes bakayası üzerinde doğdun, mazinin dehası üzerinde tecelli etsin, yavrum. Onun nefesi ile okşanan bir insan bir ilâh gibi hayatın her günündeu zevkalır. Ey taze filiz! büyü, çiçeklen, bütün kardeşlerinin karşısında parlak bir ilkbahar neş'esiyle açıl ve çiçeklerin döküldüğü zaman, güneşin hararetinde olgunlaşmak için gögsünden güzel bir meyve yükselsin...

Kadın

Allah senden razı olsün. Halâ uyuyor mu? Fakat bu serin su ile beraber sana ikram edecek bir parça ekmekten başka bir şeyim yok.

Yolcu

Teşekkür ederim. Etrafımızda her şey yeniden çiçeklendi, yeniden yeşillendi.

Kadın

Kocam şimdi tarladan avdet eder. Yabancı! kal da akşam yemeğini beraber yiyelim.

Yolcu

Siz burada mı oturuyorsunuz?

Kadın

Evet, şu duvarların arasında. Kulübeyi tuğla ve enkaz ile babam yaptı. Çoktan beri içinde oturuyoruz. Sonra beni bir çifciye verdi ve kollarımızda öldü. — Güzel uyudun mu yavrucuğum? Nakadar da şen, nasıl da oynamak istiyor küçük yaramaz!

Yolcu

Ey bitmez tükenmez Tabiat! Bütün mahlûkatı hayattan zevk ve neş'e almak için yaratmışın. İyi bir anne gibi servetini bütün çocuklarına taksim ettin... Herkese bir sığınacak yer verdin. Saçaklarda yuva yapan kırlangıç, eserini tevdi ettiği tezyinatı bozduğundan pek az endişe ediyor ve tırtıl, yumurtalarını hıfzedecek melcei bulmak için çiçekli bir dala sarılıyor. İnsan! sen ise mazinin yüksek enkazı ile kendine bir kulübe inşa ediyorsun... Allaha ısmarladık mesut kadın!

Kadın

Kalmak istemiyor musun?

Yolcu

Allaha emanet olunuz! Allah çocuğunuzu bağışlasın.

Kadın

Sana mes'ut bir seyahat tèmenni ederim.

Yolcu

Şu dağ üzerinde görünen keçiyolu beni nereye götürür?

Kadın

Harap olmuş kadim bir şehire.

Yolcu

Daha çok yol var mı?

Kadın

Tamam üç mil.

Yolcu

Allaha ısmarladık. Götür Tabiat! mazinin bu mukaddes harabeleri üzerinde adımlarımı sana terkediyorum. Beni öyle bir sığınacak yere götür ki orada Şimal rüzgârından masun bir kavak ormanı alnımı Cenubun yakıcı hararetinden muhafaza etsin. Ve akşam, güneşin son ziyaları içinde kızıl bir yüzle kulübeme döndüğüm zaman böyle kollarında çocuk taşıyan bir kadın bulayım.

ELMA

Truva'da

Eski Yunan Edebiyatından Mülhem Serbest Vezin

Yazan: SALİH ZEKI

Hülasa

Truva hükûmdarı *(Priyam)* ın gebe karısı *Ekûp* bir gece rü'yasında karnından bir ateş düştüğünü ve bu ateşin alevlerinin bütün şehir ufuklarını sardığını kocasına anlatır. *Priyam*, bu rü'yada bir şeamet görür ve karısından doğacak çocuğun yüzünden memleketin mahvolacağı mânasını çıkarır. *Ekûp* den doğan güzel *Paris* bir sandığa konulup denize atılır. Çobanlar tarafından sandık içinde ve *İda* dağının eteklerinde bulunan *Paris*, burada büyür ve çok güzel, çok cessur bir çoban olur.

Aşil'in ceddi *Pele* ile deniz ilahelerinin kızı *Tetis* in düğünü var. Bu düğüne bütün ilahlar dâvet edildiği halde, bir bozgunluk çıkarmaması için fesat ilahı çağırılmamıştır. Fesat ilahı bunu haber alınca düğüne kendi yerine meşhur fesat [Elma] sını gönderir. Bütün ilahelerin kendilerine mal etmek istedikleri bu elmanın kime verileceği hususunda güzel çoban *Paris* hakem tâyin edilir. *Paris*, elmayı *Venüs* e verir ve mukabilinde *Atina* hükûmdarı - *Ağamemnun* un kardeşi *Menelas* ın güzel karısı *Eleni* yi kaçırma va'dini alır ve bu yüzden *Truva* harap olur.

Eleni ! Eleni !
Seni ;
Gördüm yanan bir şehrin mermer kitabesinde.
" Homer " in semalara halkalanan sesinde..
Bir fesat elmasile alt üst olan düğünde ;
Kızıl ateşler saran şehrin o son gününde...
Mermerlerden dökülmüş, fildişinden oyulmuş,
Bir ilâhî fidandan, bir çiçekten soyulmuş,
O ilâhî, o mümtaz, o süzgün endamını,
Asırlar asırlara naklederler namını.....

" Tetis " le " Pele " nin düğünü vardı ;
Cihanı çıldırtan bir neş'e sardı.
Damla, damla yakutlar kanadı çimenlerde,
Binbir renkli şamdanlar yükseldi perde, perde..
Kendi kudretile süsleyerek düğünü,
İlâhlar, ilâhlar toplandı düğün günü,
Akşamların kızları çekti esmer tülleri ;
Çekti bir üçtan bir uca ;
Vâdilerde eridi günün kızıl gülleri.
Yüce
Dağlar başından esti nifak rüzgârı...
Bir mavi atlas uzun ufukları sarmıştı.
Haber, fesat ilâhı " Eris " e de varmıştı.
Yarı
Kaldı " Tetis " kızile " Pele " nin düğünleri
Bürürken ince bir sis ;
Yeri
Gizli ve fena bir his,
Yavaş, yavaş kapladı neş'eli gönülleri.
Naklederken dinledim bu ilâhî günleri ;
Bize kadar getiren günün kızkardeşından.
Geceleri dinleyen bir heykelin taşından...
Eleni !
Seni ;
Seyrettim göklerdeki yıldızların içinde
Seyrettim aşkınızı kendi gönlümdekinde...

" Eris " altın elmaya yazmış (en güzeline) ;
Üç ilâhe atıldı almak için eline,
Bu sihirli elmayı gören gözler beğendi
" Venüs " sahip çıkınca,
Birden ;
Haset dolo zehirden,
İçmiş gibi gözleri içinden alevlendi.
Hepsi düştü bir hınca,
" Minerv " a heybet verip azametli sesine,
İstedi kendisine..
" Jünon "
Öfkeyle atılarak gümüş bir yayı gerdi,
Kendinin olmak için ayı şahit gösterdi.
En son ;
Yıldırımlar şakladı çekiçler alev saçtı,
Göğün boşluklarına bakan gözler kamaştı.
— (Kime verilebekse bu sihirli hediye
Paris hakem olsun ona uzaktan diye)
" Jüpiter " doğrularak tek bir işaret etti ;
Üç ilâhe bir anda " İda " dağına gitti..

Yeşil çınarlar, çamlar meşeler kol kol olmuş
Dereler burma, burma akan gümüşle dolmuş
Meşelerin kokusu dağılmış bir rüzgârla
Dokunmuş halıların rengi açmış baharla
Dağlâlesi, kızılcık, çidem serilmiş yere
Kıvrık tüylü kuzular uzanmış çimenlere
Gölgeler enginlere uzanıp gitmiş, serin
Vâdinin boşluğunda çobanlar derin, derin,

Bir flütün göksünde bitmez aşkı inlerken.
Bir bahar uykusunun bestesini dinlerken...
Uzun dallar yorulmuş sürüleri gölgeler.
Rüzgâr;
Güllerden gölgelere taze kokular taşır,
Sedalar yapraklara sarılıp uzaklaşır..
Bahar,
Febüs'ün aklarile kızaran ufku deler,
Soldurur yıldızları,
Aksederken bir çoban flütünün bestesi,
Kayalarda dinlenir yorğun suların sesi.
"Oread" lar "Nayad" lar üryan periler gelir.
Irmakların kızları,
Oynaşarak inerler.
Görünce başındaki kıvrık boynuzlu Panı
Kaçışırlar, sinerler.
Artık uyan,
Ey ihtiyar Pan!
Ey ihtiyar Kadmüs'un ormanında uyuyan,
Uyan ey güzel çoban.

Hiddetli bir gururun izleri gözlerinde;
Uç ilâhe sırayla dizildi fecriçinde.
İda dağlarının en güzel çobanı "Paris"
Bir bahar bykusunda uyanan tatlı bir his;
Bir hayal arkasından seyretti birer, birer,
Hepsi ayrı füsünkâr, hepsi ayrı bir dilber,
Olan İlâheleri,
Dinledi rüzgârlardan ilâhî cümleleri.
"Jünon" ona bütün bir Asyayı vâdetti
"Minerva" cenklerdeki yüksek şanı adadı
"Venüe"
Bu en güzel süs,
Kendisine gelirse;
Eğer "Paris" bu korkunç işi yapabilirse
Adı;
Şimdi bir hükümdarın sarayına şan olan
Karşısında periler değil, yıldızlar solan
Bir kadını vâdetti.
Elma da ona gitti.

"Oli" sahillerinde korkunç odunlar yandı;
Boğalar, yaşlı koçlar, ak tekeler kesildi.
Bir mihrabın önünde genç bir kız boğazlandı;
Bir anne gözlerinden sızan kanları sildi.
Buram Buram dumanlar niyaz ederken aya,
Kurban edilen ruhlar yükselirken Semaya,
Güneşin son izleri gelip yaladı yeri;
Kızıl ışıkla yandı suların etekleri...
Hiddetli "Ağamemnun" atladı gemisine,
Şemaları titreten bir hal verip sesine,
Cengin ilâhesine uzattı ellerini,
Ta kalbinin içinden kanayan bir yerini;
Göstererek yalvardı:
— Minerva, Minerva, zümrüt gözlü Minerva!
Şu dalgasız, köpüksüz uzanan yeşil ova,
Yol versin gemimize,
Bize
Gönder seri'i kanatlı serin rüzgârlarını
Gönder rüzgârlarını.....
(Helespont) önlerinde bekleyelim yarını,
Deyen gükrek sedası onun tahtına vardı;
Olimpte görülmedik bir fırtına kopardı...

Deniz birden çalkândı sular kalktı uykudan
Neş'eler taştı sudan...
Renkli meş'aller yandı;
Sahillerden uzakta duran kızlar uyandı.
Hükümdar kalyonları sıra sıra süzüldü,
Altın saçlı Sirenler etraflarında güldü.
Yolcular açılırken suları yara, yara
Semalardan nağmeler döküldü dalgalara.
Köpükler alevlerin üstünden alırken renk
Uçtu gitaralardan yollara coşkun ahenk
Neş'elerle oynadı denizlerin kızları
Dinlediler göklerde açılan yıldızları.

Nice:
Saatlar geçti, gittiler gündüz gece
Uçmadan Apollon'un altın şarlı atları
Fecrin lâl kanatları,
Son günü okşarken kızıl dalları
Meş'aleli gemiler geldi Trova şehrine,
Geldi o senelerce uzayan cenk yerine
Yarı,
Göğün boşluklarından koğmadan bulutları.
Kahramanlar atıldı göğsündeki kalkanla;
Güneş boyandı yerde yeni akan bir kanla...

Mezarlarda oturup tek, tek saçını yolan
Bitmez iztiraplardan bir dişi köpek olan
"Eküb" un son rüyası birer, birer yaşadı;
Yandı o şehir şimdi mermerde kaldı adı...
Uyan Eleni uyan!
Senden sonra sevdanın yolları oldu zindan
Sisli bir geçit oldu.
Nayatların sevdiği beyaz Lotusler soldu.
Uyan!
Seni;
Arayorum gölgeni
Devranı çekip giden gecelerin ardından...

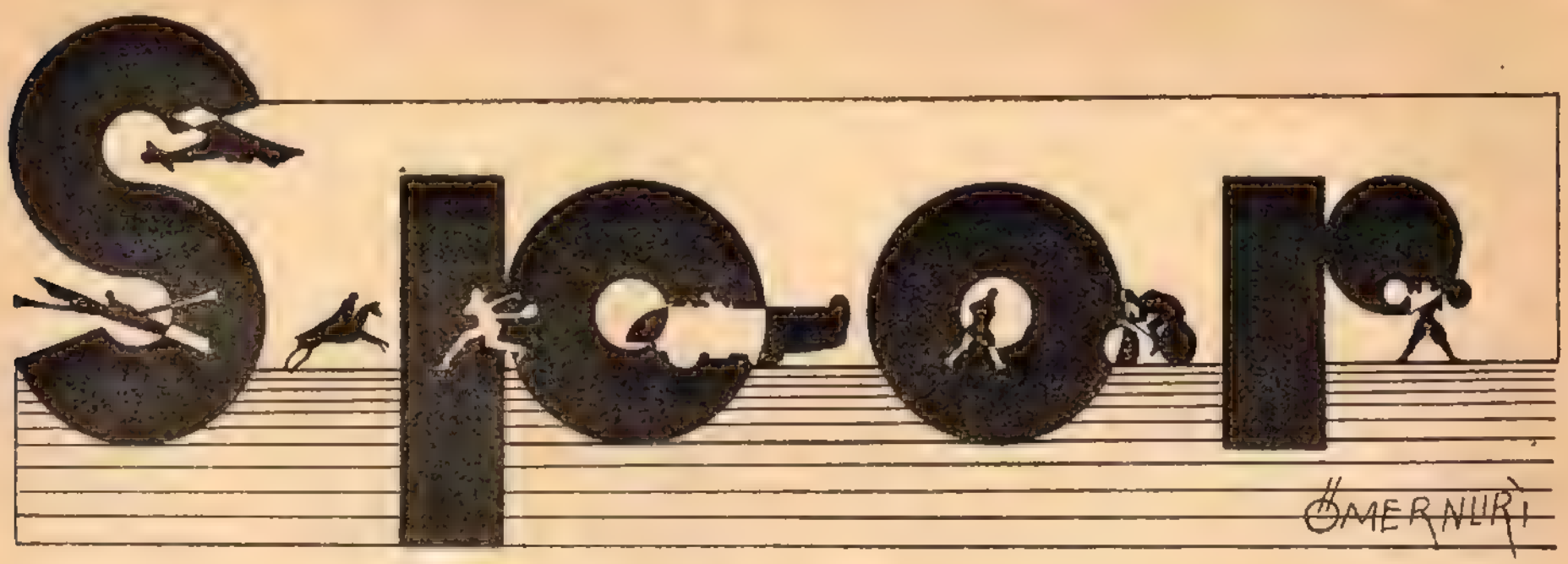

Başka Milletlerde Beden Terbiyesi

Yazan : SELİM SIRRI

Geçen asrın ilk nısfında Avropada bedenin kabiliyyetlerini yükseltmeğe çalışan ve birbirinden tamamiyle ayrı yollar tâkîp eden üç muhim müessise meydana gelmişti. İngilterede Th. Arnold, hissiyata, heyecana, iddia ve rekabete istinat eden oyun ve sporlarla hayat mücadelesine kadir, gözü pek insanlar yetiştirmege calışıyor.

Almanyada 1811 de Jean, vücudun adelerini irileştiren ve sertleştiren bir usul ile meşakkata dayanan, tuttuğunu koparan kuvvetli bir nesil meydana getirmeğe uğrasıyor, İsveçte Ling, sıhhatlı bir millet elde etmek için fiziyoloji prensiplerine istinad eden bir terbiyevi usul te'sis ediyordu. Bu usuller yavaş, yavaş dünyayı sarıyor. Önceleri İngiliz ve Alman usulü çok ragbet görüyor fekat bir müddet sonra nazarlar Şimale teveccüh ediyor, bilhassa beden terbiyesi ile iştigal eden Avropa tabipleri İsveç usulünü her yaşta her kese göre kabili tatbik buluyorlar. İngilizler ve sair milletler İsveç beden terbiyesi mektebi alisine heyetler göndererek bu sıhhî ve terbiyevi usulü yerinde tetkîk ederek mekteplerinde tatbika başlıyorlar. Diğer taraftan isveçliler pek aklî ve tahlilî olan usullerini daha alemşumul bir hale koymak için klasik programlarına oyunları da ilave ediyorlar. Diğer milletlerin bazıları İngilizleri, bazıları almanları, bazılarıda isveçlileri örnek alıyorlar. Bir taraftan o memleketlerin beden terbiyesi müessiselerine muallimler gönderip tahsil ettiriyorlar, diğer taraftan oralardan mütehassıslar getirterek kendi memleketlerinde bü mesaiyi ilmî şekilde tedven edecek müessiseler meydana getiriyorlar. Her ne şekilde olursa olsun fikre ait mesaide bir semere elde etmek için muallim mekteplerinden yetişmiş ihtisas sahibi hocalara muhtacız, bedene ait faaliyetler de böyledir. Pek basit gördüğümüz çocuk oyunlurını ve ya sporları hususi bir müessisede tahsil görmemiş kimselerin ta'lim etmesine ümkân yoktur. Avropada oyun, cimnastik ve spor gibi vücuda taalluk eden faaliyyetleri üzerine alacak olanların evvela yüksek derecede tahsil görmeleri, sonra da bir seminerde altı aydan üç seneye kadar ihtisas kurslarını tâkîp etmeleri şarttır. İşte bu gün dünyanın her tarafında beden terbiyesi mütehassısı yetiştiren bu müessiseler hakkında mücmel bir fikir vermek istiyorum.

İsvec

1813 te Stokholmda cimnastik muallimi yetiştiren bir yüksek mektep te'sis etmiştir; erkekler şubesi üç senelik bir tahsil verir. Zabitler şubeşinin tahsili bir senedir. Orta mekteplerde ve liselerle muallim olacaklar iki sene okurlar, tıbbî cimnastik muallimi olacaklar üç sene okurlar. Muallimler beden terbiyesine ait nazariyat, teknik dersleri gördükleri gibi oyun, cimnastik ve sporların her nev'-ini bilfiil yapar ve yaptırırlar.

İtalya

Napolide, Romada ve Türende üç beden terbiyesi muallim mektebi vardır. Romada 1886 da maarif nezaretine tabi olan bu müessise 1923 tenberi milli beden terbiyesi idaresine geçmiş ve 1927 den itibaren mebusan azasından Renato Ricci nin reyaset ettiği genç faşistler idaresinetevdi' edilmiştir. Fakülteden me'zun tabipler bu mekteplerde bir

sene ihtisas kurslarına devam ediyorlar, orta mekteplerde ve liselerde muallim olacaklar iki sene tahsil görmektedirler. Evvelce mekteplerde eski alman sistemi tedrisat yapılırdı. Pr. Dr. Mosso müessisenin başına geçtikten sonra isveç usulü tatbik edilmeğe başlandı.

Fransa

1852 de Fransa harbiye nazareti Farnsanın bütün mekteplerine ve orduya muallim yetiştiren (Joinville-le-Pont) muallim mektebini te'sis etti. Bu gün mektebin ismi Beden terbiyesi yüksek mektebi dir. Müdiri miralay Bonvalot isminde bir zattır. Talebesi ordudan seçilmiş zabitler ve küçük zabitlerdir küçük zabitler dört ay zabitler üç ay, ders göriyor. Eskrım hocaları ise üç sene ders göriyorlardı. Geçen senedenberi eskrim şubesini lagvettiler. 1927 senesi nihayetinde orta mekteplere ve liselere muallim yetiştirmek üzre Paris, Bordeaux, Lyon tıp fakültelerine mülhak, tahsil müddeti bir sene devam etmek üzre müessiseler açtılar.

İspanya

Madritte liselere, muallim mekteplerine, orduya ve kluplere muallim yetiştiren yüksek beden terbiyesi mektebi vardır. Tahsil müddeti iki senedir. Mektep 1909 da te'sis edilmiştir. Müdürü İsveç bedenterbiyesi mektebinden me'zun Dr. Deleito dur.

Avusturya

Viyanada darülfünuna mülhak Beden terbiyesi müessisesi 1924 te te'sis edilmiştir. Tahsil müdetti dört senedir. Darülfünunun diğer şubeleri gibi ayni ehemmiyeti haizdir.

Almanya

1848-1872 bu müddet zarfında beden terbiyesi muallimi yetiştiren seminerler Spandau, Dresde, Münih, Karlsruhe, ve Wurtemberg te idi; tahsil müddeti yalnız altı aydı; şimdi bir ila üç senedir. Vücut mümareseleri yüksek mektebi bir darülfünun mahiyyetindedir. Tahsil müddeti altı sömestrdir. Beden terbiyesi doktoru diploması veriyor.

Polonya

Darülfünuna mülhak Poznani beden terbiyesi ali mektebi orta mekteplere ve liselere muallim yetiştirir ve lisan şahadetnamesi verir. Tahsil müddeti altı sömestrdir.

Çekoslovakya

Beden terbiyesinin tâmimine hizmet eden Sokol teşkilatı yetmiş senedir faaliyette. Milyonlarca insanı bu teşkilat yetiştiriyor. 1891 denberi de liselere muallim mekteplerine ve orta mekteplere cimnastik muallimi yetiştiren muallim mektepleri te'sis edilmiştir. Tahsil müddeti burada iki sene idi 1919 dan beri üç seneye çıkarıldı.

Romanya

1909 da İsveçe tahsile gidreken bir hafta Bükreşte misafir kaldım. Ziyaret ettiğim liselerde ve orta mekteplerde cimnastik pek iptidai bir şekilde ve ehliyetsiz muallimlerin ellerinde idi; spor namına hemen hiç bir şey yoktu. Şimdi aradan yirmibir sene geçti. Romanyâ akıllara hayret verecek bir faaliyete, girdi. Bütün Romanya dahilinde her nevi vücut faaliyetlerine makul bir cereyan vermek için mekteplere, orduya, hususi müessiselere mütehassıs muallim yetiştiren terbiyei bedeniye mektebi alisini te'sis etti. 1922 de açılan bu mektep şimdi her sene yüzlerce mütehassıs sporcu yetiştirmektedir. Mektep, leylidir, tahsil müddeti dört senedir.

Yunanistan

1918 de bir taraftan maarif nezaretinde terbiyei bedeniye müdüriyyeti umumiyesi te'sis edilirken diğer taraftan evvelce te'sis edilmiş olan beden terbiyesi muallim mektebinin programları ıslah edilmiştir. Tahsil müddeti 1918 den itibaren iki seneye çıkarılmıştır. Müessisenin başında yakın zamana kadar İsveç cimnastik mektebi alisinden mez'un Pr. Chrissaffis bulunuyordu.

Bütün bu maruzatımdan anlaşılıyorki dünyanın her tarafında cimnastik ve spor işleri artık ilmî bir mahiyyet almış, buda sair ilim şupeleri gibi bir ihtisas şubesi haline girmiştir. Eski zamanlarda orduları idare edenlerin pek okuyup yazmasına ehemmiyet verilmezdi; zabitler harp meydanlarında tecrübe görerek yetişirdi. Bizde dahi Abdülhamidin son zemanlarına kadar ismini yazmasını bilmeyen paşalara tesadüf edilirdi. Halbuki bu gün bir fen haline gelen harpleri ümmillerin idare etmesine imkân kalmamıştır, onu ancak erkânıharplar idare edebilir. Cimnastik ve spor işleri de aynen böyledir. Top oynamak, yarışta birinci gelmek, güle kaldırmak, güleş etmekle, cimnastik ve spor işlerini idare etmek ve onların teknik mesailine akıl erdirmek mümkün değildir. Evvelce yüksek bir tahsil gördükten sonra ihtisas mektebinde hiç olmazsa iki sene çalışmak lâzımdır. Bu suretle yetişmiş muallimler ancak tam mânasıyla sporcu yetiştirmeğe muvaffak olurlar. Bilmelidirki sporunda alaylısı, mekteplisi ve erkânı harbı vardır.

Cihan Edebiyat tarihinin yüksek şöhretlerinden

ŞİLER *

10 Teşrini-Sani 1759 da Vürtembergin Marbah kasabasında dünyaya gelerek 10 Mayıs 1805 de Saksvaymarın merkezi olan Vaymarda ölen Şiller, hayatını ve başlıca eserlerini yine bu sütunlarda mevzuubahsetmiş olduğum Göteden sonra Almanyanın en büyük edip ve şairidir. Göteden on yaş küçük olduğu halde kendisinden yirmi yedi sene evvel de vefat etmemiş olsaydı, aralarındaki mesafe gerçi yine kalkmaz, fakat her halde daha da azalırdı. Şu kadar ki, Şillerin elinden kalemini çok çabuk alan kader, Göteye karşı başka lutufkârlıklar da göstermiş ve Verter ile Faust halikînin gözlerini hayata refah içinde açarak müstesna şerait dahilinde yetişmesine imkân bıraktığı halde, Şilleri fakrusefalet içinde yaşatıp ezmek suretiyle onun san'atten başka hiç bir dert ve endişesi olmamasına imkân vermemiştir. Mamafi, varlığının elem ve isyan dolu senelerinden Şillerin yazılarına öyle bir heyecan, o kadar ihtiras ve âteş gelmiştir ki, bunu şiddet ve kuvveti yanında Götenin en çok dimağıyle sezip yaşattığı iztirapların feryat ve şikâyeti çok kere sönük ve hattâ yapma görünür.

ŞİLLER

Şillerin dünyaya gelmiş olduğu Marbah, nüfusu üç bine bile yaklaşmayan ve ortasından bir nehir geçen küçük bir kasabadır. Babası, Baviyerada bir *husar* alayında cerrahlık ettikten sonra, Vürtemberg ordusunda zabit olmuştu. Annesi, Marbahtaki bir lokantacının kızı idi. Çocuk 1773 den yâni on dört yaşından itibaren yatı mektebinde kalacaktı.

Vürtembergin payitahtı olan Stutgart civarında, memleketin henüz duka unvanını taşıyan hükûmdarı tarafından tesis edilmiş olup adına *Askeri Akademi* denen bir mektep vardır, ve zabit oğlu sıfatiyle Şiller bu mektepte meccanen okur. Fakat o bu mektep hayatını hakîkî bir esaret bulacaktır. Çünkü, küçük mülkünde Fransız Krallarının depdebe ve ihtişamlarını yaşatmağa çalışan duka Şarl Öjen, her şeye burnunu sokan ve her şeyin hâkimi-mutlakı olmak isteyen bir adamdır. Çocuk ilâhiyat tahsil etmek isterken, hukuk sonra da tıp tahsiline mecbur edilir. Ve 1780 senesi sonlarında Akademiyi bitirince, küçük bir maaşla bir alaya cerrah tâyin olunur. Ölünceye kadar dukanın hizmetinde kalmak mecburiyetindedir.

Hükûmdarın tahâkküm ve kahrını, genç adam ancak iki sene çekebilir. Şarl Öjen onun meşgul olduğu edebiyatın tarz ve nev'inden hiç hazzetmez ve izin almadan Vürtemberg arazisinden çıkıp Manhaym şehrine giderek ilk eseri olan (Haydutlar)ın temsilinde hazır bulunmasını ise on beş günlük bir hapis mahkûmiyetiyle tecziye eder. 17 Eylûl 1782 de, Şiller Ştutgarttan kaçar.

[*] Almancası: Johann-Christoph-Friedrich.

Fakat bu hareketi çok tehlikeli, âdeta mecnunane bir şeydir. Şillerin kudretli bir hamisi yoktur, parası yoktur ve fazla olarakta Haydutları kitap halinde bastırmak için borçlanmıştır. Bütün bunlardan başka, Almanyanın neresinde ele geçse, Ştutgarta gönderilerek Dukaya teslim edileceği muhakkaktır. Kendisini iki sene müddetle, 1784 e kadar, kâh yeni piyeslerini oynatabilmeğe çalıştığı Manhaymda, kâh pis köy hanlarında, bâzan da bir mektep arkadaşının cenahi-lutfuna sığınmış görürüz.

1784 Haziranında, yine Manhaymda bulunurken, hiç tanınmadığı iki erkekle nişanlılarından bir mektup alır. Bunlar Saksonyada oturmakta ve Şiller çok samimî ve hararetli olan dâvete iycabet ederek bu yeni dostların yanlarına gider. Saksonyada, Laypzik civarında Gohlis köyünde ve onların evlerinde geçirdiği 1785 yazında ikmal edeceği (Don Karlos) piyesi ilk büyük eseridir. Ve bunu hiç tatmadığı bir huzur içinde ve belki bu huzur sayesinde ikmal eder.

1787 de Şiller Vaymardadır. Sakovaymar dukası Şarl-Ogüst, küçücük paytahtını bütün Alman edebiyatının ve hayatı-fikriyesinin merkezi ve kalbi yapmak istemekte ve zamanın en büyük üç edip ve mütefekkiri, Wieland, Herder ve Göte, orada yerleşmiş bulunmaktadırlar. Kendi de meçhul bir isim taşımayan ve kudret ve liyakatinden emin bulunan Şiller, aynı iytibar ve himayenin kendisine de gösterilerek maişet dertlerinden azade bir halde san'ate vakfı hayat etmesine imkân verileceğine, Dukanın bunu bir saadet, bir şeref ve bir vazife bileceğine kani' olduğu için Vaymara gelmiştir. Fakat ümidi tam iki sene tahakkuk etmeyecek, teşebbüsleri akîm kalarak orada azaplı ve acı bir hayat geçirecektir. Vaymar bir şehir değil, bir salondur, yaldızlı bir saray salonu. Bu salonda parlamak ve ilerlemek için Şiller gibi çirkin, kılık ve kıyafetine, hattâ temizliğine bile iytinasız, kibar meclislerinde nasıl oturulup konuşulacağının tamamen cahili bir adam olmamak iycap eder. Bundan başka, Şiller gerek (Haydutlar) da, gerek ondan sonra yazdığı (Tiesk fesadı), (Hile ve sevgi), (Don Karlos) piyeslerinde, daima hürriyeti terennüm etmiş, en başında bir saray bulunan cemiyetlerin ayıplarını ve levislerini teşhir etmiştir. Vaymarda Göte bile kendisiyle samimî olmaz, ve nihayet yine onun, fakat barit ve âdeta istihfafkâr himayesiyle İyena Darülfünuna tarih hocası tâyin edilir. Bilhassa Göte ve Şillere ait hatıralarına hürmeten Vaymarı ziyaret etmiş olduğum zaman, yarım saatlik bir tren yolculuğundan sonra İyenayı da görmüştüm. Yemyeşil dağlar ortasında ufacık ve âsude bir beldedir. Sinesinde yaşadığı seneler hayatının en bahtiyar senelerini teşkil eden bu İyenada da 1790 da, Şiller Şarlot dö Lengfeld ile evlenir, ve bu izdivaç kendisini zevcelerin en müşfik ve faziletkârına mazhar kılar. Etrafında, hürmetkâr ve hayran bir talebe kütlesi vardır, ve bu kütlenin kendinden beklemek hakkı olan ilmi seviyeye erişememek korkusiyle, şair bir hayli zaman şiir ve edebiyat ile teveggülden vazgeçer, hummalı bir faaliyet içinde tarih tetebbuatiyle meşgul olur.

1794 senesinden 1805 de vefatına kadar geçen devreyi, Şillerin kemal seneleri sayabiliriz. 1794 senesi içinde, daha yedi sene evvelinden tanışmış ve anlaşamamış oldukları Göte ile, birden bire anlaşır ve sevişirler. Bu dostluk artık hiç bir sebeple sarsılıp bozulmadan devam edecek, beraber bulunmadıkları zaman uzun uzun mektuplaşmaları hiç fasılaya uğramayacaktır. Cötenin kudretle kavrayıcı kalp ve ruhu tutuşturucu dosluğunun tesirile, Şiller gömüldüğü tarih ve felsefe tetebbûlarını bırakarak tekrar şiir ve edebiyata döner. Fakat hastadır, 1791 de ölüm tehlikesi geçirmiştir, ve ömrünün kısa olacağından o kadar emindir ki: (— Felâketten ne kurtarmak mümkünse bari onu kurtaralım!) demekte başını ve ruhunu sarsan ve yakan şiir ve fikir cihanından ne kadar kabilse o kadar fazla vermek için gittikçe artan zâfile, gittikçe çoğalan ıstıraplariyle cenkleşe çenkleşe çalışmaktadır. (Vallenştein) (Maria Stuart), (Orlean bakiresi), (Giyom Tell) gibi şaheserleri hep bu hastalıkla güleştiği senelerde vücude getirir. Vaymarda hâlâ duran ve hürmetle ziyaret edilen mütevazi' evinde, bir mayıs günü kırk beş yasında ve dehasının bütün inkişaf ve kemali içinde can verdiği zaman, yazı masasının üzerinde (Demetrius) isminde bir dramı natemam kalmıştır.

ELDİVEN

Schillerden : *Terceme eden : VASFİ MAHİR*

Kıral Franz bir vahşi hayvan döğüşü seyretmek üzre aslanlar bahçesinin önünde oturuyordu. Sarayının bütün büyükleri etrafını çevirmişler, ve güzel kadınlar canlı çelenk gibi yüksek balkanları tezyin etmişlerdi.

Kıral parmağıyle işaret etti. Geniş bir kapı açılarak içinden ağır adımlarla ilerleyen bir aslan çıktı : Hiç ses çıkarmaksızın bütün etrafı süzdü, yelesini oynattı, âzalarını uzatarak gerindi ve tam orta yere çöktü.

Kıral yeniden işaret etti. Derhal ikinci bir kapı açıldı ve içinden vahşi sıçrayışlarla ilerleyen bir kaplan fırladı : Aslanı görünce yüksek bir sesle böğürdü, kuyruğunu vurarak korkunç bir daire resmetti, dilini çıkardı, kızgın ve çekingen bir tavurla aslanın etrafını dolaştı. Sonra humurdanarak karşısına oturdu.

Kıral bir daha işaret etti. O anda açılan iki kantlı bir kapı meydana ayni lahzada iki leopar fırlattı : Bunlar kızgın bir döğüş arzusu ile kaplanın üzerine atıldılar. Kaplan yırtıcı pençesiyle her ikisini de yakaladı ve aslan gükreyerek ayağa kalktı. Her tarafta ses kesildi. Birbirini öldürmek arzusu ile yanan müthiş canavarlar vahşi bir daire çizerek yere serildiler.

Birden bire balkonun kenarından, güzel bir elden, bir eldiven düştü ve tam aslanla kaplanın arasına gitti. O zaman matmazel Kunigunde şövalye Delarges'e dönerek müstehzî bir tavurla :

Şövalyem, dedi, eğer aşkınız herzaman têmin ettiğiniz gibi okadar hararetli ise gidip şu eldiveni bana getiriniz!

Şövalye Delarges, içinde Kan ve ölüm havası esen meydana koşa koşa indi ve metin adımlarla ilerleyerek eldiveni canavarların arasından cüretkâr bir elle aldı.

Bütün şövalyeler, asîl kadınlar hayret ve dehşetle ona bakıyarlardı. O, ihmalkâr bir tavurla eldiveni geri getirdi. Bütün ağızlar takdirle ismini fısıldadılar ve matmazel Kunigunde saadet vâdeden şefkatli bir nazarla kendisini karşıladı. Fakat şövalye eldiveni suratına fırlatarak :

— Zahmet etmeyin madam, dedi, teşekkür istemiyorum!

Ve ayni lahzada onu terketti.

Fransız Edebiyatından

AŞK PERİSİ

Yazan: EMİL ZOLA *Terceme eden: YAŞAR NABİ*

Emil Zola

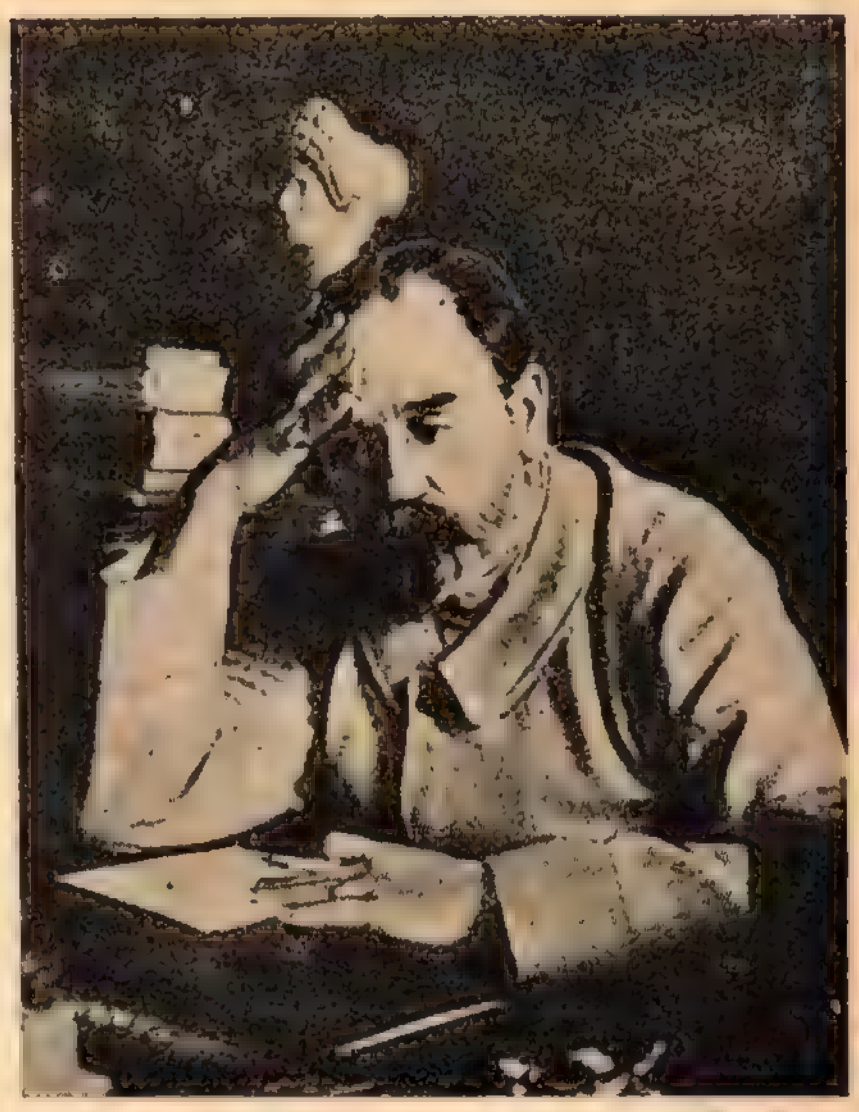

Fransanın en meşhur romancılarından biri ve "naturalist" edebî mektebinin banisi ve reisidir. Mücadeleci ve ateşin bir ruhu vardı. Fikîrlerinde inatçı ve azimkârdı. Gençliğinde çizidği edebî programdan ölünceye kadar ayrılmadı.

Cemiyeti bütün vüs'atiyle kavrayan bir eser yazmak istedi ve Rougon-Macquart serisini vücude getirdi. Rougon-Macquart serisi, Fransada ikinci İmparatorluk devrinde yaşayan bir ailenin içtimaî ve tabiî tarihini teşkil eder ve yirmî ciltten mürekkeptir. Maamafi her cilt tek başına ayrı bir roman teşkil edebilecek tarzda yazılmıştır.

Köylü ve amele hayatını anlatmağa çalıştı. "La Terre"i "L'Assommoire"ı yazdı. Eseri görüş kuveti, ve cemiyeti umumî hatlarıyle kavrayabilmek kabiliyeti itibariyle çok kuvetlidir. Kendini fennî romancı olarak tavsif ediyor, ve cemiyet denen kadavranın üzerinde teşrih yapan bir cerraha benzetiyordu.

1902 senesinde kazaen odasında muhteniken ölmüştür. Âlemşümul bir şöhreti vardır.

Aşağıda okuyacağınız hikâyesi "Ninon'a Masallar" isimli kitabından alınmıştır ve Zolanın tamamiyle ayrı bir cephesini gösterir. Bu hikâye tezli eserlerinin hilâfına olarak romantik ve hayalîdir.

Kânunu evvel yağmurunun camlarımızı kamçılayışını işidiyormusun Ninon? Rüzgâr uzun koridorda inliyor.

Bu fena bir gece, baloda yaldızlı avizeler altında danseden zenginin kapısında fakîrin titreştiği gecelerden biri. Saten iskarpinlerini oraya bırak, yanan ocağın yanında dizlerime oturmaya gel. Güzel süzünü bırak oraya, bu akşam sana bir masal, bir peri masalı söyleyeceğim. Öğreneceksin ki, Ninon' eskiden bir dağın tepesinde muzlim ve hüzünlü bir şato vardı. Bu şato, kule, istihkâm ve zincirli köprülerle çevrilmişti. Demir elbiseli adamlar mazgallarda geceli gündüzlü nöbet beklerlerdi. Ve yalnız askerler bu konağın sahibi kont Enguerrand'ın yanında hüsnü kabul görürlerdi.

Bu ihtiyar askeri uzun dehlizlerde dolaşırken görseydin, sert ve tehditkâr sedasının gürlemesini işitseydin, sen de güzel ve dindar bir kız olan yiğeni Odette gibi korkundan titrerdin. Sabah, güneşin ilk buselerinde böğürtlenler ve ısırganlar arasında bir papatyanın açılmasına hiç dikkat ettin mi? Sert şövalyeler arasında bu kız da tıpkı öyle neşvü nüma buluyordu. O, daha çocukluğunda bile, oyun oynarken amcasını görünce durur ve gözleri yaşla dolardı. Şimdi büyük ve güzeldi, kalbi müphem ahlarla doluyordu. Fakat halâ kont Anguerrand'ı her görüşünde onu daha acı bir korku sarıyordu.

Odette tenha kulelerden birinde oturuyordu. Güzel bayraklar örmekle vakit geçiriyor ye yoruldukça dua ederek, yahut pencereden mavi göğü seyrederek dinleniyordu.

Kaç defa geceleri, yatağından kalkarak, yıldızlara bakmaya gelmiş ve orada parlak hemşirelerine kendisini böyle tehyiç eden şeyin ne olduğunu sorarak kalbî ilâhi semalara uçmuştu.

Bu uykusuz gecelerden, bu aşk buhranlarından sonra ihtiyar şövalyenin boynuna sarılmak arzusunu duyardı. Fakat sert bir söz, soğuk bir bakış onu durduruverirdi. Ve titreyerek tekrar iğnesini alırdı. Zavallı kıza acıyorsun, Ninon, o zarafeti ve rayihası hakîr görülen taze ve kokulu bir çiçek gibiydi.

Bir gün mahzun Odette düşünceli bir tavurla, kaçan iki kumruyu nazarlariyle tâkîb ederken şatonun eteğinde tatlı bir seda işitti. İğildi, şarkı söyleyerek misafirperverlik isteyen güzel bir genç gördü. Dinledi, sözlerini anlamadı, fakat tatlı sesi kalbine helecan veriyordu. Göz yaşları yavaşça yanaklarından süzülerek elinde tuttuğu şeppoy dalına akıyordu.

Şato kapalı kaldı. Bir nefer duvarın üstünden seslendi: — Çekiliniz, burada yalnız askerler vardır.

Odette halâ bakıyordu. Gözyaşlarıyla ıslanmış şeppoy dalını elinden düşürdü ve bu dal aşağıda, genç adamın ayakları dibine düştü. Genç, gözlerini kaldırarak bu kumral başı görünce dalı öptü ve her adımda dönerek uzaklaştı.

O kaybolduğu vakît Odette uzun zaman dua etti. Niçin olduğunu bilmeden Allahına şükrediyordu. Bahtiyar olduğunu hissediyordu, fakat sevincinin sebebi meçhuliydi.

Gece güzel bir rüya gördü. Attığı şeppoy dalının ürperen yaprakları arasından usulca bir peri çıktı. Bu, alev kanatlı, başında çiçeklerden bir taç taşıyan, uzun bir yeşil, ümit rengi elbiseli kuçücek bir periydi.

Ahenktar bir seda ile:

— Odette, diyordu, Lois'yi, tatlı sedalı genci bu sabah sana gönderen benim. Gözyaşlarını görünce onları kurutmak istedim. Ben dünyayı dolaşararak kalpleri topluyor ve iç çekenleri birbirine yaklaştırıyorum. Sarayı olduğu gibi kulübeyi de ziyaret ederim. Çok defalar çobanın değneğiyle hükümdarın asasını birleştirmekten zevkaldım. Himayeme aldıklarımın ayakları altına çiçekler serperim, onları öyle parlak, öyle kıymetli ibrişimlerle bağlarım ki kalpleri sevinçten titrer. Ben yolların çemenlerinde, kış ocağının kıvılcımlı ateşi içinde, sevgililerin yataklarında ikamet ederim. Ve ayağım nereye basarsa orada buseler ve tatlı sohpetler canlanır. Ağlama, Odette, ben iyi kalpli aşk perisiyim, ve gözyaşlarını kurutmaya geldim.

Sonra yine çiçeğine girdi, ve çiçek tekrar yapraklarını örterek tekrar gonca oldu.

Sen aşk perisinin mevcut olduğunu pekâlâ bilirsin, Ninon, bak ocağımızda onu raksederken gör de güzel perime inanmayacaklara acı.

Odette uyandığı zaman bir güneş hüzmesi odasını aydınlatıyordu. Dışarda bir kuş terennümü yükseliyor, çiçeklere verdiği ilk buseyle rayihalanan sabah meltemi saçlarının kumral örgülerini okşuyordu. Sevinçle kalktı. Perinin kendisine söylediklerinin sıhhatine inanarak gününü şarkı söylemekle geçirdi. Arasıra dışarıya bakıyor, her geçen kuşa gülüyor, yerinden sıçrayarak el çırpmak hevesini duyuyordu.

Akşam olunca, şatonun büyük salonuna indi. Kont Anguerrand'ın yanında ihtiyarın hikâyelerini dinleyen bir şövalye vardı. Genç kız örgüsünü alarak çıtırdayan ocağın karşısına oturdu, ve fildişi iğ parmakları arasında süratle dönmeye başladı.

İşinin en hararetli yerinde, şövalyeye bakınca, ellerinde şeppoy dalını gördü ve tatlı sedalı Lois-'yi tanıdı. Sevincinden az kalsın haykıracaktı. Yüzünün kızardığını hissettirmemek için küllere eğildi, uzun bir demir çubukla odunları karıştırdı. Ateş çıtırdadı, alevler yükseldi. Demetler gürültüyle tutuştu. Ve birden kıvılcımlar arasından mütebessim ve mesrur aşk perisi çıktı.

İpek üzerinde altın pullar gibi uçuşan kıvılcımları yeşil elbisesinden silkti; salona atladı. Kontun gözlerine görünmiyerek gençlerin yanına geldi. Orada, ihtiyar şövalye kâfirlerle yaptığı müthiş bir muharebeyi anlatırken onlara dedi ki:

— Sevişiniz, çocuklarım. Hatıraları sofu ihtiyarlığa bırakınız. Hararetli ocağın yanında uzun hikâyeleri ona bırakınız. Alevlerin çıtırdısına yalnız sizin buselerinizin sesi karışsın. Sonraları bu tatlı sesi birbirinize anlatarak, ıstıraplarınızı avutacağınız zaman gelecektir. Onaltı yaşında sevişildiği zaman söz lüzumsuzdur. Tek bir bakışın bir nutuktan fazla manâsı vardır. Sevişiniz, çocuklarım, bırakınız ihtiyarlık söylesin.

Sonra onları kanatlariyle öyle örttü ki Demirbaşlı Buş isimli devin ağır kılıç Jeralda'nın bir darbesiyle nasıl kafası uçtuğunu anlatan Kont, titreyen Odette'in alnına Lois'nin koyduğu ilk buseyi göremedi.

Ninon, sana perinin güzel kanatlarından bahsetmem lâzım. Bu kanatlar cam gibi şeffaf ve sinek kanadı incedirler. Fakat, iki sevgili görülmek tehlikesine mâruz kaldıkları zaman onlar büyüyor, büyüyor, ve o kadar kesif, o kadar kalın olu-

yorlardı ki nazarları geçirmeyor, buse seslerini boğuyorlardı.

İhtiyar uzun zaman hikâyesine devam etti, ve uzun zaman Lois fena kalpli şövalyenin burnu dibinde kumral Odette'i okşadı.

Yarabbim! Yarabbim! Ne güzel kanatlardı onlar! Bana dediler ki genç kızlar arasıra bu kanatlara tesadüf ederlermiş, birçokları bu suretle büyüklerin gözlerinden sakınmasını bilirlermiş. Doğru mu Ninon?

Kont uzun hikâyesini bitirdiği zaman aşk perisi alevler arasında kayboldu. Loïs ev sahibini selâmlıyarak Odette,e eliyle son bir buse gönderdikten sonra uzaklaştı. Genç kız o akşam öyle müsterih uyudu ki rüyasında her biri güneşten bin defa daha parlak binlerce yıldız tarafından aydınlanan çiçek dağları gördü.

Ertesi sabah, bahçeye indi. Karanlık bir çardak arıyordu. Bir askere rasgeldi. Selâmladıktan sonra uzaklaşıyordu ki birden elinde gözyaşlariyle ıslanmış şeppoy dalını gördü ve yeniden tebdili kıyafetle şatoya giren tatlı sedalı Loïs'yi tanıdı. Loïs onu bir pınar yanında çemenler üstünde oturttu. İkisi de gündüz gözüyle birbirlerini görmekten memnun, bakışıyorlardı. Ötleğenler ötüyordu. Havadan hissediliyordu ki hayırlı peri oralarda dolaşıyordu. Ketum meşeleri işittikleri bütün sözleri sana söylemiyeceğim; sevgililer o kadar uzun zaman, o kadar uzvn zaman gevezelik ettiler ki yakın bir çalılıkta bulunan bir ötleğen bu esnada kendisine bir yuva yapacak vakit buldu.

Birden bire yolda Kont Anguerrand'ın ağır adımları işidildi; zavallı sevgililer titrediler. Fakat pınarın suyu sesini azalttı, ve aşk perisi mütebessim ve mesrur, menbaın berrak sularından çıktı, sevgilileri kanatlariyle örttü ve onlarla beraber yavaşça ilerledi. Sesler işittiği halde kimseyi bulamadığı için hayrette kalan Kontun yanından geçtiler. Peri, himayesindekilere usulca anlatıyordu:

— Ben sevgilileri himaye ederken, sevmeyen insanların gözlerinf kapar, kulaklarını tıkarım. Hiç bir şeyden korkmayınız, güzel sevgililer: sevişiniz. Şa'şaalı güneşin altında, hıyabanlarda, pınarın suyu yanında, nerde olursanız olun, sevişiniz. Ben sizinle beraberim ve sizi korurum. Allah beni bütün mukaddesatı inkâr eden insanların sizin temiz hislerinize karışmaması için yarattı. Bana güzel kanatlarımı verdi ve dedi ki «Git, ve genç kalpler mesut olsun.» Sevişiniz, ben burdayım, sizi korurum.

Ve yegâne gıdası olan çiy tanelerini emerek elleri birleşmiş olan Odette'le Loïs'yi neşeli bir raksla döndürüyordu.

İki sevgiliyi ne yaptığını bana soracaksın. Hakîkaten, azizim, sana bunu söylemeye cesaret edemiyorum. Korkuyorum ki bana inanmak istemeyeceksin, ve yahut onların saadetini kıskanıp bana buselerimi iade etmeyeceksin. Fakat ne meraklısın, yaramaz kız, görüyorum ki sana anlatmak iycap edecek. Öğren ki peri akşama kadar bu suretle dolaştı. Sevgilileri ayırmak istediği zaman onları o kadar betbaht, bu ayrılıktan o kadar mahzun gördü ki onlara yavaşca bir şeyler söylemeye başladı. Galiba çok güzel şeyler söylüyordu, çünkü yüzleri parıldıyor ve gözleri sevinçten büyüyordu.

Sözünü bitirdiği ve onlar da muvafakat ettikleri zaman küçük değneğiyle alınlarına dokundu.

Birden... Ah! Ninon, hayretten gözlerin ne kadar açıldı. Bitirmezsem nasıl tepineceksin!

Birden Loïs ve Odette birer şeppoy sakına tahavvül ettiler, fakat o kadar güzel şeppoy ki benzerini ancak bir peri yapabilir. İkisi de yanyana dikilmişlerdi ve o kadar yakındılar ki yaprakları birbirine karışıyordu.

Bunlar ebediyyen aşık kalarak koku ve çiylerini birbirine geçirecek harikulâde çiçeklerdi.

Kont Anguerrand'a gelince, derler ki, her akşam nasıl büyük kılıç Jeralda'nın bir darbesiyle Demir başlı dev Büşün kafası uçtuğunu anlatarak teselli bulurmuş.

Şimdi, Ninon kırlara gittiğimiz zaman Aşk perisinin hangi çiçekte olduğunu anlamak için sihirli şeppoyları arayacağız. Belki bu masalde bir ders gizlidir. Fakat ben onu, ayaklarımız ocak karşısında ısınırken, sadece sana camlarımızı kamçılıyan Kânunu evel yağmurunu unutturmak ve bu akşam genç nakil için sana biraz daha fazla sevgi ilham etmek maksadiyle söyledim.

Sinop—Yarım ada üzerinden umûmi görünüş

Sinopta Candar (İsfendiyar) Oğulları Zemanına ait Tarihî Eserler

H. 855 — H. 740
M. 1451 — M. 1340

Anadoluhun, Karadeniz sahilinde pek eski bir şehri olan Sinopın ihtiva etmekte bulunduğu tarihi eserler meyanında Türk devrine ait olanlar gerek kesreti ve gerek millî tarihimizle alâkası noktasından büyük bir ehemmiyetle tetkike şayandır.

Bundan yedi sene kadar evvel, Sinobun umumî tarihi hakkında lüzumu kadar tetebbüatta bulunmakla beraber bilhassa Türk devri tarihine, bu devrin alelumum bakî kalan eserleri üzerinde meşğul olmuş ve bu meyanda mevcut kitabeleri de tetkik etmiştik.

Sinoba dair yazdığımız bir eserin (1) tarihî abidatı tavsif ve iyzahına hasredilen faslında da işaret ettiğimiz vechile, işbu eserler arasında Candar oğulları ve zamanına ait olanlar mühim bir kısmı teşkil etmesi, hele etrafında henüz ciddî neşriyat yapılmamış olması iytibarile daha çok hususiyet, ve ehemmiyeti haizdir. Bu ve bunu tâkîp edecek bir kaç makale ile Sinopta Candar oğullarına ait bilumum tarihî eserle hakkında kâfi derecede malûmat vereceğiz.

[1] Sinop vilâyetinin tarih, coğrafya, halkiyat ve harsiyatına dair tetkikatı ihtiva eden bu eserin birinci forması neşrolunmuştur.

Şukadar ki, makalelerimiz doğrudan doğruya tarihî abîdeler ve alâkası iytibarile kitabelerin—epigrafik malûmatla beraber—kaydi iyzahına muhtas bulunduğundan, Candar oğulları tarihine dair tafsilat vermesini bunun şumulu dahiline sokmıyarak yalnız asarı mezkûre üzerindeki tetkîklerimizin neşriyle iktifa ediyoruz.

İbrahim bey camii — Candar oğullarının ilk devirlerine ait mahkûke bir vesikayı ihtiva etmekte ve bu itibarla iyzahı sadedinde bulunduğumuz eserlerin de en kadimini teşkil eylemekte olan bu cami (Gıyasettin İbrahim bey $\frac{740}{1340}$) tarafından ($\frac{742}{1342}$) tarihinde ve (içkale) nin şimal kısmında inşa edilmiştir. Halk arasında daha ziyade (içkale camii) namıyle mütearif-tir. Caminin kitabesinde banisinin adı sarahaten mezkûr bulunmuş olmasına nazaran isminin de (İbrahim bey) olması lazım gelir, (17×15) vusatinde ve 10 metro irtifaında olup kesme taştan yapılmıştır. Sakfı ahşaptır. Mimarî bir kiymeti de haiz değildir. Caminin şimale nazır kapısı ciheti şarkiyesinde İbrahim beye ait olmak üzere bir kitabe vardır:

Bu kitabe (0,70×0,90) eb'adında ve zeminden (2,5) metro irtifada olup beş satır üzerine mürekkeptir. Yazısı orta hurufatlı selçuk neshidir.

Aslan camiinin kapısı

Müezzin mahfili önünde ikisi kırmızı ve biri de mavimsi olmak üzere üç mermer sütun vardır. Bu sütunlar kaideleri ulvide olarak, yâni tersine konulmuşttur. Kırmızı olanlardan biri renğindeki çok hususî, cazip letafet ve baş tarafı iyonik tezyinatı havi olmak itibarile onu' cidden nefistir. Bunlar Roma veya Bizans devrine ait bir binadan nakledilmiştir. Kezalik ayni mahallin üstünde arabesk tezyinatı havi hususî mahfil de dikkate şayandır.

Camiin, kenarları mermerden mas ve şarka nazır çift kanatlı tahta bir kapısı mevcuttur. Mezkûr kapı, Selçuk tarzımimarisinde ve başlı başına bir kıymet teşkiledecek kadar bedî bir eseri sanattır. Türk sınaatınahtiyesinin ince bir nümunesi olmak iytibariyle bu kapının bir müzede muhafazası şayanı temennidir. Kapısının üst kısmı sonuna yakın mahallinde biri sağ diğeri sol kanadı üzerinde girift bir yazı ile kabartma olarak arapca bir kitabe mahkûktur.

Mezkûr caminin cenup duvarı üzerinde girlant ve iki öküz başiyle müzeyyen 75 santim tulunde bir relyef ile, bu relyefin şark tarafınca ve küçük bir mermer lavha üzerinde kabartma olarak ayrıca bir üzüm salkımı resmi de mevcuttur. Her iki eser de kezalik kadim bir binaya ait olup bilahara buraya gelişi güzel konulmuştur.

Bundan mâda kapının şark ve garp taraflarında biri selçukî padişahı (İzzetin Keykâvüsü evvel) zamanına ait, diğeri de Osman oğullarından (Birinci Selim-yavuz) in ($\frac{925}{1519}$) kaleyi tâmir ettirdiğine dair iki kitabe mevcut bulunmaktadır.

Bu cami, bir kaç sene evvel yol inşaatı esnasında hedmedilmiş fakat bu kıymetli kitabeler kadirşinas eller tarafından ve tâkibimize rağmen maalesef ziyaa uğratılmıştır.

Aslan Camii — kasabanın şimal tarafında ve isimiyle yadedilen mahallede kâin olan bu cami (11) metro tulinde ve (12) metro arzındadır, âdi kesme taştan inşa edilmiş olup sakfı da ahşaptır. (2,5) metro arzında ve (4,50) tulunde içi oymalı ve nehayeti-ulviyesinde armudiyüşşekil tezyinatı basiteyi havi mermer bir mihrabı mevcuttur.

İç kalenin methali

Rus Edebiyatından

DİLENCİ

Yazan: ÇEKOF *Terceme eden: L. R.*

Antuvan Çekof

Rûsların *Mopasanı* denilen ve kırk dört yaşında veremden ölen Çekof, Rus edebiyat tarihinde başlı başına bir şöhrettir. Edebiyat âlemi onu en ziyade küçük hikâyeleri ile tanır. Çekof, bir kaç satırda büyük bir roman yaşatmak kudretine maliktir. İlk yazılarını (Antoşu Çehonte) imzası ile yazmıştır.

İlk muharrirliği daha tıp fakültesinde talebe iken başlamıştır. 1860 senesinde fakîr bir köylü ailesinden dünyaya gelen Çekof az bir zaman içinde meşhur olmuştur. 1898 senesinde Rus akademyasından Puşkin mükâfatını almış, sonra da akademyaya âza intihap edilmiştir. Fakat Rus Çarı aynı akademyaya Maksim Görkinin intihabını ret edince Çekof ta azalıktan istifa etti. Eserleri her lisana terceme edilmiştir.

—Beyefendi, afedersiniz, bu dertli ve aç adama dikkat ediniz.. Üç gündür açım. Geceyi handa geçirmekliğim için bile param yok. Allah şahit olsun ki nahye müdürünün entrikaları yüzünden sekiz senelik muallimliğimden oldum; bir iftiranın kurbanıyım. Bir sene var ki işsizim.

Avukat Skvortzof bu dilencinin yırtık, rengi atmış paltosuna, bulanık ve süzgün gözlerine, yüzündeki kırmızı lekelere baktı. Ve bu fikârayı evelce başka bir yerde gördüğünü hatırladı.

— Kalûçki vilayetinde şimdi toprak veriyorlar, fakat oraya gitmek için param yok; Allah aşkına bana yardım ediniz... Böyle istemenin ayıp olduğunu biliyorum, amma ne yapayım, mecburum.

Skvortzof dilencinin ayağındaki lastiklere dikkat etti. Birisi alelade, diğeri konçlu idi. Baktı ve birden bire hatırladı.

— Bana bak. Öyle zannediyorum ki evelisi gün size [Sadova] da rasladım, fakat o zaman bir muallim değil Darülfünundan tardedilmiş bir talebe olduğunuzu söyleyordunuz.

Fakîr:

— Hayır bu olamaz diye mahcûbane mırıldandı. Köy muallimiyim isterseniz vesikalarımı göstereyim.

— Yalancılık yetişir. Hatırlarmısın o zaman talebe olduğunuzu söylerken Darülfünündan niçin çıkarıldığınızı da anlatmıştınız.

Avukat kızdı yüzünü buruşturarak dilencinin yanından uzaklaştı. Sonra sert ve yüksek sesle bağırdı:

— Efendi, bu bir alçaklıktır, dolandırıcılıktır, sizi polise teslim edebilirdim fakat Allah cezanı versin... Fakîrsiniz, açsınız, lakin bunlar size utanmamak, yalan söylemek haklarını veremez.

Fakîr kapının tokmağını tuttu, yakalanmış bir hırsız gibi sofaya ve etrafa bakındı.

— Ben.. ben mi.. Yalan.. söyliyorum? Vesikalarımı gösterebilirim. Diye mırıldandı.

— Size kim inanır? Avukat el'an kızgındı. Cemiyet talebeye ve muallimlere çok güzel hislerle bağlıdır, siz bundan istifade ediyorsunuz. Bu alçaklık, adilik ve sefil bir haldir.

Avukat bunları söylerken daha çok kızdı ve daha çok hiddetle azarladı. Ruhunda küstahane yalancılıktan mütevellit bir tiksinmeyi dilenciye hissettirdi. Çünkü bu dilenci sevdiği ve pek kîymet verdiği hislerini yaralamıştı: yumuşak kalplilik, bedbaht insanlara acımak... Onun temiz kalbinden doğan ve bol bol vermesini sevdiği sadakayı kendi yalancılığıyle bu adam telvis etmişti dilenci evelce özür dileyip yemin ediyordu, sonra mecnunane başını eğdi ve sustu. Nihayet elini kalbinin üzerine koyarak:

— Hakîkaten yalan söylemiştim. Ben ne talebeyim ne de muallim. Hepsi yalan. Ben (Rus hora) sında çalışıyordum. Fakat oradan sarhoşluğum dolayısıyle koğuldum. Lakin ne yapayım, yaşamak için bâzen yalan söylemekten başka çare yok. Hakîkat söylenildiği zaman hiç kimse aldırmıyor. Doğruluk yüzünden ölebilirsiniz. Gece yersiz yurtsuz kalabilirsiniz. Sizin sözleriniz çok güzel, anlamıyor değilim, fakat ne yapayım?

Avukat:

— Ne mi yapmak lâzım? Soruyorsunuz değil mi? diye bağırdı. Çalışınız. İşte bir kelimelik cevap çalışınız. Çalışmak lâzım.

—Çalışmak ha.. Ben de isterim fakat nerede?..

— Saçma... Gençsiniz, kuvetlisiniz; sıhatlısınız, nerede isterseniz iş bulabilirsiniz. Yalnız isteyiniz... Fakat, siz tenbelsiniz, sarhoşsunuz, ağzınız meyhane gibi kokuyor, yalan içinize sinmiş, siz şimdi ancak yalan söyler ve sadaka isteyebilirsiniz, bir an çalışmak iycap etti mi Allaha ısmarladık, değil mi? Çünkü çalışmadan para kazanmak istersiniz... Fabrikada çalışmazsınız, bekçilik yapmazsınız, emek sarfetmek arzusunda değilsiniz.

Dilenci:

— Sahiden siz çok güzel şeyler söyliyorsunuz, dedi ve acı acı güldü. Bana iş gösteriyorsunuz fakat ben bir dükkânda çırak olamam çünkü bu işe çocukken alışmalıydım. Bir bekçi olamam çünkü bana sen diye hitap etmelerini tabiî göreceklerken siz diye hitap etmek mecburiyetini hisseder gibi olacaklardır. Fabrika amelesi de olamam, çünkü elimde san'atim yok, hiç bir şey bilmem.

— Yine saçma. Anlaşılıyor ki hep siz haklı çıkmak isteyorsunuz. Şimdi odun kesmek de işinize gelmez mi?

— Pek âlâ, bunu kabul edelim; fakat şimdi hakîkî oduncular bile ekmeksiz kalıyorlar...

— Evet, çalışmâyı sevmeyenler böyle cevab verir. Şimdi size odun kesiniz desem, biliyorum, kesmezsiniz... İsterseniz bizim odunları kesiniz...

— Peki, keserim.

— Eyi öyle ise... Bakalım... Pek âlâ...

Avukat bir yalan yakalamış insan gibi ellerini oğuşturarak hizmetçiyi mutfaktan çağırdı.

— Olga, bu efendiye odunluğu göster, odunları kesecek...

Dilenci omuzlarını kaldırarak, müteredditi hizmetçinin arkasından yürüdü. Tereddüdü yürüyüşünden belli idi, açlıktan kurtulmak yahut para kazanmak için değil utandığı, incindiği ve ağzından (peki) sözünü kaçırdığı için gidiyordu. Ve yine yürüyüşünden rakının verdiği sıhhatsızlık, hastalık, çalışmak arzusunun yokluğu da anlaşılıyordu.

Yemek odasının penceresinden odunluk kapısı ve odunluğun bir parçası görünürdü. Avukat bunun için yemek odasına geçti ve oradan hizmetçi ile dilencinin nasıl küçük kapıdan avlıya ve sonra kirli fareleri çiğneyerek nasıl odunluğa girdiklerini gördü.

Hizmetçi yanındakine hiddetle bağırdı. Odunluğun kapısını hızla açtı. Avukat hizmetçinin hiddetini, içmek üzere olduğu kahveden alı konulduğuna hamletti.

— Ne hiddetli mahlûk...

(Skorktzof)un sahte muallim ve sahte talebenin bir odun kütüğü üzerine nasıl oturduğunu iki elini kırmızı yanaklarına dayadığını ve düşündüğünü gördü. Kadın baltayı dilencinin önüne attı. Dudaklarının hareketlerine bir takım küfürlere yol verdiği anlaşılıyordu.

Dilenci odunlardan bir tanesini yavaşça önüne çekti ve iki ayağının arasına alarak baltayı acemice indirdi. Odun sallandı ve düştü. Soğuktan üşümüş parmaklarını hohladı, odunu yine eskisi gibi önüne çekti baltayı müteredditane indirdi, sanki ayağındaki lastiklerini ve parmaklarını kesmekten korkuyormuş

gibi idi. Odun yine düştü. Avukatın hiddeti geçmişti. Bu şarhoş, şımarık belki de hasta insanı soğukta ağır bir işle çalıştırmak istediğinden merhametle karışık bir hisi hicap içinde kaldı, yemek odasından çalışma odasına giderken:

— Olsun... Onun faydası için. Diye düşündü.

Bir saat sonra Olga odunların kesildiği haberini verdi.

— Al ona elli kapik ver. İsterse her ayın ilk günü odunları kesmeğe gelsin. İş her zaman bulunur.

Dilenci ayın birinci günü geldi ve vücudunun sallanmasına rağmen yine kazandı. Bu zamandan sonra dilenci avlıda sık sık görünmeğe başladı. Her zaman ona iş bulunuyordu: Ya kar kürüyor, ya odunluğu temizliyor, veya yatakların tozunu alıyor. Her zaman bu işler için 40-20 kapik alıyordu. Bir defa da kendisine eski bir pantalon da gönderilmişti.

Avukat bir evden diğerine taşınırken yardım için onu da getirtmişti. Bu defa sarhoş değildi. Asık suratiyle sessiz sessiz, başı eğik mobilyaya isteksiz isteksiz dokunuyordu. Yalnız soğuktan titreyordu ve omuzlarını kaldırıp indirerek müteesir olduğunu gösteriyordu. Arabacılar onun haline, kuvetsizliğine tenbelliğine güldükleri zaman o yalnız utanıyordu.

Eve taşındıktan sonra avukat dilencinin çağrılmasını emretti ve bir lira verirken:

— Pek eyi görüyorum ki sözlerim size tesirini göstermiş dedi. İşte sâyinizin semeresi. Artık içkiyi terketmiş, çalışmaktan kaçmaz görünüyorsunuz. İsminiz nedir?

— Lüşkov.

— Şimdi size başka bir iş, daha temiz bir iş verebilirim. Okur yazarmısınız?

— Evet.

— Öyle ise bu mektupla yarın bir arkadaşıma gidersiniz. O size bir mübeyyizlik vazifesini verecek. Çalışınız, işleyiniz ve söylediklerimi unutmayınız. Allaha ısmarladık.

Skvortzof bir insanı doğru bir yola sevkettiği için memnunane Loşkovun arkasını okşadı, hatta ayrılırlarken elini de uzattı. Loşkov mektubu alıp gitmiş ve o zamandan beri de hiç bir işten geri kalmamıştı.

Aradan iki sene geçti. Bir gün Skvortzof tiyatro kişesinde para verirken yanında paltosunun yakası uçuz kürklü, başında yarı eskimiş bir kalpak olduğu halde, o kısa boylu adamını gördü. Adamcağız biletçiye bir paradi için bozuk paralar uzatıyordu. Skvortzof bu adam da eski oduncusunu tanıdı.

— Loşkov siz misiniz? Nasılsınız? Ne yapıyorsunuz? Rahat mısınız?..

— Ehh. Fena değil işte.. Şimdilik (Töter) de çalışıyorum. 25 rublelik aylığım var.

— Oh, oh, hamdolsun. Çok, çok seviniyorum, Loşkov. Siz benim âdeta mânevi evladımsınız. Sizi doğru yola ben sevkettim hatırlıyor musunuz. Sizi nasıl azarlıyordum. Az kaldı utancınızdan yerin dibine geçecektiniz azizim. Sözlerimi unutmadığınıza müteşekkirim.

— Ben de size teşekkür ederim. O zaman size gelmeseydim ihtimal şimdi yine kendimi talebe muallim diye takdim edecektim. Evet sayenizde kurtuldum, çukurdan dışarı çıktım.

— Çok, çok memnunum.

— Eyi sözlerinize ve işlerinize teşekkür ederim. O zaman siz çok doğru söyleyordunuz. Size ve hizmetçinize teşekküre borçluyum. Allah bu eyi ve hayrıhah kadına ömürler versin, siz o zaman çok güzel söylemiştiniz. Hiç şüphesiz size ölünceye kadar minnettarım, fakat beni asıl kurtaran hizmetçinizdir.

— Nasıl?

— Nasıl olacak size her odun kesmeğe geldiğim zaman o «sarhoş herif, mel'un herif, nasıl oluyor da ortalıktan kaybolmuyorsun» diye başlardı. Sonra karşımda oturur müteesirane yüzüme bakardı. Ağlarken: «bedbahtsın, dünya ve ahirette sana sevinç yok. Cehennemde yanacaksın, zavallıcık» ve hep bu tarzda.... Benim için ne kadar göz yaşı döktü ve ne kadar acı dakikalar geçirdi, anlatamam. Fakat en mühimi benim yerime odunları o keserdi. Efendi ben sizde bir tek odun kesmedim. Hep o... Ona bakarak içkiden vaz geçtim. Niçin değiştim, o keni nasıl kurtardı, bunu size îyzah edemem... Yalnız bir şey biliyorum ki onun sözlerinden ve âlicenabane hareketlerinden ruhumda bir değişiklik oldu. O beni islah etti, ben onu asla unutamam.... Fakat tiyatronun zili çalıyor vakît geldi.

Loşkov selamladı ve paradiye doğruldu.

Amerikada Çifçilik Hayatı Nasıldır?

Amerika Mektupları: 2 **Yazan: A. EŞREF**

Mineapolas'ın güzel bir manzarası—Sol taraftaki bina belediye binası ve adliye dairesidir.

Conson çifliğinde çalışmağa başladım. Bulunduğumuz yer bir dört yol ağzında, Mariyion istasiyonundan altı mil uzakta. Etrafımız ağaçsız ova.

Kumpanya hakîkatte bir arazi kumpanyası. Mister Conson ve oğulları Senpol'da yaşıyorlar; idarehaneleri orada. Civarda sahip oldukları binlerce dönüm toprağın mühim bir kısmı evvel emirde hükûmet tarafından demir yolu kumpanyasına bahşedilmiş (1). Kıymeti o zaman bir dolardan bir az fazla olan arazi, müstâmirlerin yavaş yavaş yerleşmesiyle fiatce yükseliyor; demir yollarının malik oldukları vâsi araziyi işletmek ve aynı zamanda fiatlar üzerinde oynamak üzre Conson kumpanyası gibi kumpanyalar çıkıyor. Dönümü bir dolarlık toprak onbeş yirmi sene içinde elli dolara, bâzı yerlerde seksen doksan dolara satılabiliyor. Fiatlerin yükselmesinde iylanın mühim bir mevkîi var. Büyük sütcülük, büyük tavukculuk çiftlikleri iyi bir iylan oluyor.

***

Nisanın ilk üç haftası içinde hemen hergün yabani kaz sürülerinin cenuptan şimale gidişlerini seyir ettik. Mevzun ve intizamlı uçuşlarla rüzgâr önünde eğilip bükülerek uzanan bir filamayı ondan hareketle kâh kâh yerini deyiştiren kafileler semanın donuk rengi üzerinden sür'atle sıyrılıp geçiyorlar. Sessizliklerin fevkînde, mesafenin verdiği boğuk bir revnakla imtidat eden hank... haank.. ları ovayı yavaş yavaş bir el gibi okşayor. Geceleri kaz sürülerinin çığırışlarını uzun fasılalarla işitiyoruz. Kışın keskin günlerinde bir iki arşın derinliğe kadar donan toprağın buzları yavaş yavaş sökülüyor. Geçen son baharda hasat bitimi ile kış arasında sürülebilen tarlalar, don erir erimez sürgü ile düzeltilmeğe, yeni mahsul için hazırlanmağa başlanacak.

Mevsimin müsait haftalarından istifade ederek henüz sürülmemiş tarlaları sürmek, bütün arazi üzerinden sürgü ile ikinci defa geçmek, sonra daneyi toprağa koymak, ve bir kerre daha sürgülemek, beygirleri ve çiftcileri kışın geçirdikleri oldukca tenbel günlere bol bol karşı gelen ağır bir sây yükleyor.

Uzaktaki komşumuz Norveçli Siverson'un oğullarını gucuklara bürünmüş, kocaman eldivenlerle hayvanların dizginine sarılmış, boyuna tarlaların öte başına gidip geldiklerini görüyorum.

Akşamın karanlığında hâlâ çalışıyorlar.

***

Bu Preri'lerin ıklim ve toprağı hububat ziraati için elverişli. Kırk, kırkbeş sene evvel bu civarda tek tük homestet (Homestead)

(1) Garpta demir yollar inşa edilmeğe başlandığı zaman hükûmet yol boyundaki her ikinci mil murabbamı kumpanyalara bıraktı. Amerika Müttehidesinin her tarafında bu suretle kumpanyalara verilen arazi 200,000 mil murabbaı, yâni bütün Anadolu yarım adasından geniş bir sahayı kaplar.

Maryondan beş mil uzakta bir çiftçi evi.

girlere ihtiyacı de artırıyor. Çiftcinin arkasından yürüyerek elle idare ettiği sapan hiç istimal edilmediği gibi tek demirli sapan da az kullanılıyor. Bunların yerine tekerlekli ve iki yahut üç demirli sapanlar kullanılıyor ki üç, dört yahut altı beygir koşulmak suretiyle bunlardan biriyle —kerrat ile fazla— iş görmek mümkün. Sair ziraat aletleri de bu nisbette büyüyor. Bunların bir neticesi kullanılan beygirlerin mikdarını artırmak. Bir çiftcinin hiç olmazsa beş altı beygiri olmalı. Ekseri çiftliklerde iki sapan, iki sürgü, yahut iki üç tohum dikme makinesi birden işletmeğe lüzum görüldüğü için beygirlerin sayısı onbeşe, yirmiye kadar yükseliyor.

Buğday kolayca satılabilir bir mahsul. Bu havalide yetişen sert buğday ise un yapmak için en makbul. Bütün mahsul Mineoapolas'a gidiyor. Çiftci, buğday mukabilinde aldığı para ile evi için kerestesini, kış için odununu alacak, ailesine erzak tedarik edecek.

Denebilir ki buralarda çiftlik hayatı buğday yetiştirme etrafında döner. Fakat bu tek mahsule tamamiyle bağlananlar en ziyade ilk

ler (1) kurulmağa başlayalı beri ilkbahar buğdayı başlıca mahsul olagelmiş, ketenin yeni açılan topraklarda muvaffakiyetle yetiştirebilmesi onu da ziraatin esasları arasına koymuştur. Arpa, yulaf da yetiştiriliyor. Bütün bu mahsuller vasi mikyasda ziraate müsait.

Dört yüz dönümlük bir buğday çiftliginde yegâne binalar.

Çiftci ailesi arazinin ayrıldığı mil murabbaının dörtte biriyle kâfi derecede para kazanmadığı için yarım mil murabbaına ve daha fazlasına yazılmış. Amerika müttehidesinin 1890 tahriri bu civardaki çiftliklerin vasatî sahasını 368 dönüm gösteriyordu, 1900 de 400 den fazla, 1910 de 500 dönüm kadar.

Çiftliklerin bu vüssati arazinin büyük bir kısmının tek bir mahsule tahsis edilmesi, hububat ziraatinin senenin muayyen zamanlarında seri ve devamlı sâyi iycap eden hususiyeti ziraat aletlerinin seciyesini tâyin ediyor; bey-

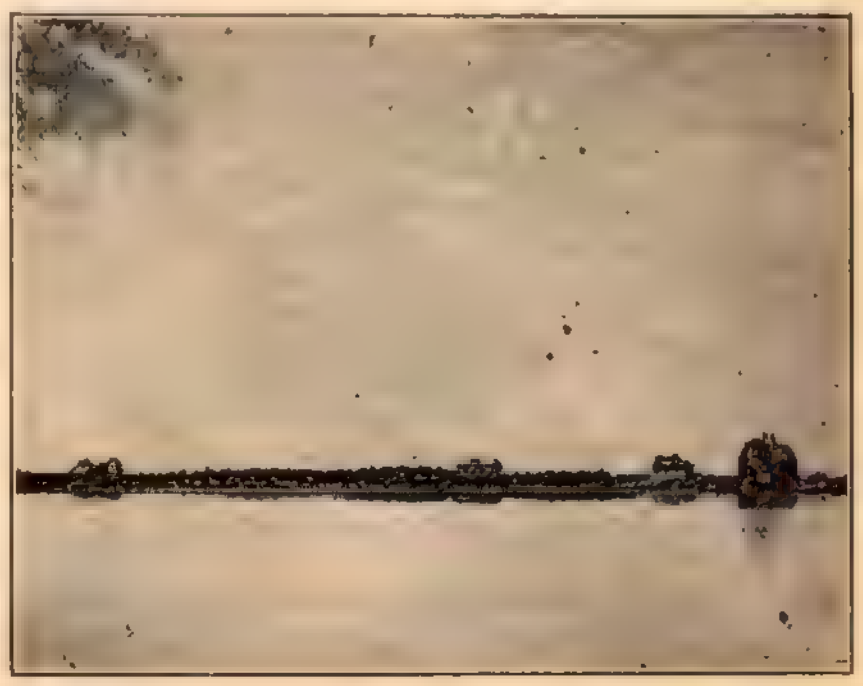

Düm düz bir arazinin ortasında görünen bir çiflik deniz ortasında bir oda manzarasını vermektedir.

(1) Amerika'nın isimarı arasında rüştine varmış herkesin boş olan milli arazide mil murabbaının dörtte birine yâni 160 dönüm kadar bir yere tasarruf hakkı vardı. Homestet her hangi bir aile meskeni demekse de Amerika en ziyade bu müstâmire cocuklarına verilen isimdir.

Mineopolasta Kereste borsası

yerleşme senelerindeki müstamirler, yahut yerleşmekten ziyade para yapmağa bakanlardır. Yerleşici çiftciler hayata sabitlik vermeğe bakıyorlar. Bunun neticesi olarak beygir yetiştirmeğe, sütcülüğe, domuzculuğa, tavukculuğa az çok meyil var. Bu suretle îklimin müsaadesi nispetinde evin erzakına yardım edilmek mümkün.

Fakat sebze yetiştirmek pek güç; meyve ağaçları ise nadir, mevcut olanlarından meyva almak mümkün değil.

Kumpanyanın buharla ısınır büyük kuluçka makinesi etraftaki ehalinin piliç yetiştirmesini kolaylaştırıyor. Kendi kümeslerinden yumurtalarına yatırmak için getiren bir çok çiftcilerle bu vesile ile görüşebiliyorum.

Aralarında Amerikada doğmuş büyümüş olanlar az. Ekserisi Norveçli, İsveçli.

Bir kaçı Holandalı; yolun öte yanındaki komşumuz Belçikalı, fakat Amerikada uzun müddet bulunmuş, buraya Minesotadan yeni geliyor. Mariyon'un öte yanından bir kaç Alman aile bize yumurta getiriyorlar.

İsveç'ten yeni gelmiş, gece gündüz çamurlar, gübreler içinde çalışarak ekmeğini çıkarmağa uğraşan orta yaşlı Conson, dizi dirseği yamalı elbisesiyle, tıraşsız, kirli yüziyle Amerikalı işcilerin istihzasını kazanıyor. Adamcağızın sahiden gülünç İngilizcesini kahkahalarla alaya tutuyorlar. O, etrafındaki eğlenceyi işitmez gibi boyuna derdini anlatıp duruyor. Zavallı Consonu dinlemeğe çalışıyorum.

Bu adam civardaki en fakîrlerden biri idi. Fakat çiftcilerin hemen hepsinin kıyafetinden pek sade hallilik belli.

Dar ve zahmetli maişet ortasında her gün karanlıklara kadar çalışan bu adamları biraz daha tanıdıktan sonra bomboş tarlalar ortasında kaybolmuş ufak ahşap evlerin, köhne kulubelerin verdiği ilk fikir de kuvvetlendi. Ve şimdi biraz üzaktan müşahedelerini bir araya koyduğum zaman Mineopalas ile Norsdakota arasındaki bağları görmek mümkün oluyor. Hububat ticareti merkezinde muntazam caddeleri sıralayan büyük binaların temellerine, şehrin kırlara nisbetle tantanalı hayatı uğruna ne geniş bir sahadan ne azîm bir sâyin döküldüğü görülüyor.

Minesota da Fort Sneling Köprüsü

İTALYAN EDEBİYATI

İtalyan Edebiyatı nasıl doğdu — Teşekkül devri — Tekemmül devri — Milli edebiyat devri — Birinci devrenin şöhretleri: Dante — Hayat ve eserleri Cehennem — Cennet — Âraf Dantenin italyan edebiyatı ve Rönesans devri üzerine tesirleri.

İtalyan edebiyatı, Latin edebiyatının sukut devresinden sonra bu lisanın ıslahı ile yer bulmuş bir edebiyattır. Üç devreye ayrılır. Birinci devre (Teşekkül devri—on üçüncü ve on dördüncü asır) İkinci devre (Tekemmül devri—on beşinci ve on altıncı asır.) Üçüncü devre (Ecnebi edebiyatının taklidi ve milli edebiyatın doğuşu — on yedinci ve on sekizinci asır.

Birinci Devre

Bu devrenin en yüksek edebî kıymetleri *Dante, Petrark, Bokas* tır.

Dante

Gençliğini Floransada geçirerek bilâhara siyasî hayata karışan ve bu yüzden pek çok meşakkat ve azap çekmiş olan Dante, İtalyanın olduğu kadar dünyanın da en büyük şairlerinden birisidir. Dante, 13 üncü asrın sonlarına doğru Floransada doğmuş ve daha 25 yaşında dahilî muharebata iştirak etmiştir. Asîl ve şerefli bir Guelf ailesine mensup olan Dante Guelflerin siyasî muvaffakîyetini têmin etmek için mücadeleye başladı. Fakat siyasî hayatı baştan aşağı inhizamlar, nefiyler ve azaplar içerisinde

geçti. Dante nin mensup olduğu fırka beyazlar ve siyahlar diye ikiye ayrıldı. Dante, evvelâ beyazlara mensup olduğu halde bilâhara onlar tarafından reddedildi; bu sefer yalnız başına bir fırkâ teşkil ederek mücadelâta başladı, fakat muvaffak olamadı. Dante, Papa VIII inci Bonifas tarafından ittiham edildi, iydama mahkûm oldu, bilâhara Veron belediyesinin tevassutuyla iydamı, «nefyi ebedî» ye tahvil edildi. Dante 20 sene kadar menkûp bir hayat yaşadı, mamafi bu müddet zarfında da fırsat buldukca siyasî faaliyetine devamdan fariğ olmadı. Dantenin bu meşakkatli ve azaplı hayatı eseri üzerine fevkalâde müessir olmuştur. Eğer Dante Floransada asûrde ve müsterih bir hayat yaşamış olsaydı ebedî şöhretini têmin etmiş olan büyük eserini belki de vücuda getiremezdi. Çünkü Dante kadar kimse ihtirasatı, fenalıkları ve beşerî ıstırapları yakından tanımamış ve onun kadar muvaffakîyetle tasvir edememiştir.

Dante son mücadelâtında İtalya haricine tardedilerek bir Fransız asilzadesi tarafından himaye gördü ve Fransada öldü. Dante nin bütün arzusu İtalyayı yabancı tahakkümünden kurtarmak, siyasî fırkalar arasındaki münafereti kaldırarak bir vahdeti mâneviye têsis etmekti.

Dante samimî bir hiristiyandı, katolikti; kuvvetli ilâhiyat ve felsefe tahsili görmüş ve Aristo mesleğine intisap etmişti. Bütün eserlerinde ve bilhassa (Divine comédie) de Aristo felsefesinin aşikâr têsiri görülür.

Dante çok küçük yaştan itibaren şiir yazmağa başladı, fakat bunlardan büyük bir kısmını imha etti. İlk neşrettiği eseri (Yeni Hayat) ismini taşır. Bu kitap bir takım Kanzoni (şarkı) lerden mürekkeptir, ve Dantenin bütün şahsiyetini gösteren bazı soneleri ihtiva eder. Manzumeler zahiren Dante nin sevgilisi olan Beatris için yazılmıştır. Fakat bir çok münekkîtler Beatrisin bir senbol olduğunu ve Dantenin (Béatitude yâni (hayrı İlâhî) ye ulaşmak için tasavvufî aşka Beatrisi bir vasıta olarak kullandığını söylemektedirler.

Rivayete göre Dante Beatrisi 9 yaşında sevmiştir. Bilâhara manastırda hukuk ve ilâhiyat tahsil ederken ikinci defa olarak bir köprü üzerinde görmüş ve büyük bir baş dönmesi geçirerek ilk sonesini yazmıştır. Ondan sonra bütün şiirleri Floransada köprü üzerinde vakî' olan bu tesadüfün muhtelif intibâlarıdır.

Dante ilk kitabından sonra daha bir takım manzum ve mensur eserler yazdı. Mensur eserlerinin birisinde mev'izelerini toplamış, ve (monarchie) ismini taşıyan ikincisinde İtalyayı siyasî buhrandan kurtaracak bir monarchie tasavvur etmiştir. Fakat Dante yi lâyemut kılan eserler bunlar değildir. Bu 30 sene zarfında mütemadî ve yorulmak bilmez bir çalışma ile vücuda getirilen ve her mısraı için günlerce düşünülmüş olan (Divine comédie) dir.

Divine comédie (İlâhî Komedya) üç kitaptan müteşekkildir:

Cehennem, ârâf ve Cennet.

Bu üç kitap ruhun üç safhasını gösterir. Azap çeken ruh, kefaret eden ruh, hayır ve hakîkate erişen ruh.

Eser hayra ve fazilete doğru tedricî bir yükseliştir. Dante, en süflî ihtirasat içinde yaşamakta olan ve kendi tâbirine göre fesadın âzamîsine varmış olan o günkü İtalya halkının içerisinden geçerek onların noksanlarını, süfliliklerini tasvir ederek gittikçe yükselmiş ve rûhulkudüsün huzurunda Beatrise mülâkî olmuştur.

Dantenin bu hitabı evvelâ bir dinî edebiyattır. Fakat onun hususiyeti dinî edebiyat yapmasında değildir. Onun dehası beşerî tipler yapmak, insan seciyelerini ve ihtiraslarını tasvir etmek hususundaki harikulâde meharetidir.

Dante bütün eserini terzarima denilen bir kafiye ile yazmıştır. (Cantique) denilen üç manzumeden her biri üçer mısrâlık birer kıt'adan müteşekkildir. Her kıt'anın ikinci mısrâı, altındaki kıt'anın birinci ve üçüncü mısrâı ile kafiyelidir. Bu surette kafiyeler üçer, fakat yekdigerine mütedahil olarak devam eder.

Dante, eserinde en ziyade Cehennem kısmında muvaffak olmuştur. Burada işteha ve

süflî ihtiraslara hâkim olamamak en mühim vasfı teşkil eder.

Dante, cehennemine atmış olduğu insanları bu noktai nazardan tasvir etmiştir. Ona nazaran cürümler aileye karşı işlenen cürümlerden başlayarak Allaha karşı işlenen cürümlere kadar bir çok cürümleri ihtiva eder. Dante, Cehenneminde eski mitolojiden bir çok isimler kullanmıştır. Meselâ, cehennem bekçisi Karon, sandalcı Serber, kendisine rehberlik eden Virjil gibi. Dantenin ceheneminde Hazreti Muhammet, Ömer ve Ali de vardır.

Bazıları Dantenin bunu yazmadığını ve bilâhara mutaassıp katolik muhit tarafından Dantenin eserine ilâve edildiğini söylerler. Filhakîka bulunmuş olan en eski Divine Comédie nüshasında bu parça mevcut değildir. Son zamanlarda bâzı meşhur İspanyol ve Fransız müsteşrîkleri İlâhî komedyanın menşeini tetkîk ettiler.

Bunların iddiasına göre Dante mevzuunu (Muhiddini Arabî) nin (Fütuhatı Mekkiyye) sinden almıştır.

Muhiddin bu eserinde Hazreti Muhammette olduğu gibi kendisine de vakî olan bir mîracı tasvir etmektedir.

Muhiddinin mîracı şüphesiz gayrı vakî, senbolik, tasavufî bir mîraçtır. Orada ismi geçen bütün eşhas ve tasvir edilen bütün vaziyetler vahdeti vücuda ait birer remizdir. Fakat Muhiddini Arabinin eseri Dantenin eserini hakîkaten çok andırmaktadır, ona tekaddüm eder ve ondan evel İspanyolca ve İtalyancaya tercüme edilmiştir. Dantenin onu görmüş, olması muhtemeldir. Fakat bu, büyük şairin eserinin orijinalitesine hiç bir nakise getirmez. Çünkü Dante'de eserin kıymeti mevzuda değil, yazılışındadır.

Divine Comédie bir girizgâhla başlar. Bu girizgâh Dantenin ormanda yolunu kaybetmesidir. Orada ağaçlıkların arasında, dikenler ve çalılardan kurtulmak için uğraştıkça bin türlü mevanie rasgelen Dante nihayet bir ihtiyarla karşılaşır. O, kendisine hakîkat ve selâmete ulaştıracak yolu, yâni ahret kapısını gösterir. Dante, bu sırada üzerinde iri ateşten harflerle bir kitabe yazılmış olan cehennemin kapısına varır. Karon, cehennemin kapısında çok meşhur olan bir parçayı söylemektedir. Buradan giren Dante evvelâ üç köpeğin taarruzuna uğrar, kendisini onlardan müşkülâtla kurtarır. Bu üç köpek üç beşerî ihtiras ve iştihayı temsil etmektedir. Bir müddet sonra Dante, Virgile'e tesadüf eder. Virgil, kendisine bütün cehennem seyrince rehperlik eder. Dante ve Virgil, içinde mahkûmların kıvrandıkları ateşten bir okyanusun ortasından demir bir sandalla geçerler. Bu sandalı mitolojik simalardan Serber idare etmektedir. Dantenin en güzel tasvirleri okyanusu geçerken görülen insanlara ve onların ihtiraslarına aittir. Bir çokları sandalın kenarına yapışır ve kendilerini kurtarması için Danteye yalvarırlar. Dante onlara niçin cehenneme düştüklerini sorar, onlar fânî haryattaki günahlarını ve yaptıkları fenalıkları anlatırlar. Bunların içinde bilâhara İtalyan edebiyatına, hattâ diğer edebiyatlara roman ve tiyatro mevzuu olacak mahiyetle bir çok tasvirler vardir. Filhakîka Bokastan başlayarak Danonçiyoya kadar bir çok İtalyan şairleri Dante nin cehenneminde tasvir etmiş olduğu bu mevzulardan her hangi birisini alarak ondan çok güzel şiirler ve ya tiyatrolar vücuda getirmişlerdir. Dante'nin eserindeki en meşhur şahıslar Rimini ailesi, Aïgolen ailasi, Rügyeri ailesi, Alfonzo ve daha bir çok mevzulardır... Rimini bilâhara Danonçiyo ve Meterlink tarafından tiyatro haline konulmuştur. Ügolen müteaddit defalar tiyatro haline konulmuş, bestelenmiş, ve Roden tarafından meşhur bir heykeli yapılmıştır. Rügyeri evvela Bokas, bilâharada diğer bir çok şairler tarafından terennüm edilmiştir.

Rimini bir Guelf ailesidir. Bu bir şato sahipleri olan üç kardeşin hayatını tasvir eder. Bunlardan en büyükleri kör, ortancalari güzel topal, en kücükleri güzel bir adamdir, kör Rimininim bir zevcesi vardır. Büyük Rimini kendi ailesiyle Gibileri ismindeki diğer bir aile arasındaki meşhur muharebelerden birisine iştirak eder. Muharibin zevcesi küçük Riminiyi

sever, fakat topal olan ortanca Ramini bunları kıskanır ve her ikisini de oldürür. Dante'nin rivayetine göre bu hadise hakîkaten vakî olmuştur.

Ügalen, muhasımları tarafından açlığa mahkûm edilmiş bir aileyi tasvir etmektedir. Burada Ügolenin karısı ölmüştür ve çocukları ondan ekmek istemektedir, fakat o çocuklarına yiyecek bulamamaktan dolayı yêsinden kıvranmaktadır. Gözünün önünde onlardan bir çoğu ölmüştür. Ügolen yesinden ve ıstırabından yumruğunu kemirdiği zaman çocukları bunu ekmek zannederek babasına hücum etmeğe başlamışlardır. Ügoleni bu vaziyete getiren şey, Dantenin tasvir ettiği siyasî ihtirasları ve ruhî düşüklükleridir.

Rüzyeri büyük bir rahiptir. Kilise ve insanlar ona emanet edilmiştir. Halbuki o, bu emniyeti siyasî ihtirasatına ve iştihalarına kurban etmiştir..

Dante'nin cehenneminde daha buna benzer fevkalâde mükemmel tasvir edilmiş yirmi otuz kadar mevzu vardır.

Dante'nin arâfı, günahlarını kefaretle tasfiye etmeğe çalışan insanların âlemidir. Dante, burada müterediddit, kararsız ruhları vazife ve akılla ihtiras arasındaki mücadelede perişan olmuş insanları tasvir etmektedir.

Dante'nin cenneti doğrudan doğruya her türlü süflî temayüllerden münezzeh insanlara tahsis edilmiştir. Yalnız, şu kadar var ki Dantenin eserinde en zaif olan cihet cennettir. Çok realist ve ihtirasatı tasvirde fevkalâde muktedir olan Dante, her türlü şaibeden uzak, musaffa bir âlem gibi tasvir etmek istediği cennete o derece muvaffak olamamıştır.

Dante, Beatrise vüsulden sonra rehberi Virjili terkederek Beatrisin delaleti ile göklerin tabakatını kateder. Hazreti Meryemin, Ruhülkudüsün ve nihayet Allahın rüyetine mazhar olur. Eser bu suretle biter. Bütün Divine comédie bir haftalık bir seyahattır.

Eserin ilk tab'ında katedilen semavî tabakaların harita halinde bir pilanı mevcuttur. Eser çok tenkît edilmiş ve münekîtler bilâhara tahrif edilmiş olan bâzı noktaları meydana çıkarmışlardır.

Dante'nin eseri meydana çıkalı 600 sene oluyor. Fakat buna rağmen, ve İtalyan lisanındaki çok büyük kaide lehçe tahavvüllerine rağmen eser bütün kıymeti-edebiyesini muhafaza etmektedir. 30 senede ikmal edilmiştir. Dante her mısraını bir mîmar dikkat ve ciddiyeti ile vücuda getirmiştir.. Eser, Dante'nin vefatından ancak bir asır sonra lâzım geldiği şekilde takdir edilmeğe başlamıştır.

Bütün hayatını nefiyler ve menkûbiyetler içinde geçiren Dante eseri hususunda da tâli'li olmamıştır.

Dante ye biz rönesansı açan en büyük adam diyebiliriz. Fakat o rönesansın adamı değildir, onda hâkim olan tarzı tefekkür, Kurunu Vustanın en büyük üstadı olan Sen Toma vasıtasiyle Aristo tarzı tefekkürüdür. O, edebiyatta dincidir, rasyonalisttir, bu âlemin haricindeki bir âlemde mahzı hakîkat ve hayrın mevcut olacağına kani'dir ve ona göre biz bir takım aklî ve dinî kıdemattan gecmek suretiyle bu süflî âlemin ihtiraslarından kendimizi kurtarabiliriz. Dante, Goethe gibi semayı arza indirmemiş, belki arzı ve arzîleri semaya çıkarmağa çalışmıştır.

Dante den sonra gerek edebiyatta, gerek plâstik san'atlarda, gerekse ilim ve felsefede rönesans bütün kuvvetiyle inkişafa başlamıştı. Dante'nin hazırlamış olduğu yeni lisan Lâtincenin yerine kaim olmuştur. Dante'nin açtığı şiir havası edebî bütün İtalyan san'atkâr ve mütefekkîrlerine bîpayan bir mevzu teşkil etmiştir. Bunların içinde Petrark ve Bokas gibi büyük şair ve edipler vardir....

Orman içinde yaşayan bir münzevinin medeniyet hakkında telekkisi

Fransızcadan nakleden :
SENİHA SAMİ

Kanadada on bir sene vahşet hayâtını ihtiyar etmiş olan ve o hayatı musavvir bir romaniyle geçen sene Goncourt mükâfatını ihraz eden M. Konstantin Weyer'in "La Clairière" unvanlı eserinden bir parça.

...Yüzde yüz Amerikalı olan ve Kanada toprağında bile Amerikalılığını muhafazaya kat'î karar vermiş olan James Sullivan (1) ağzında çiğnediği tütünü tükürdü; kapımıza kadar getirilen medeniyetin niymetlerini, iptidaî insanlara hâs tatvili kelâm ile, tâdat ediyordu. Medeniyet mi? Oh, kendinin olsun! Ben o niymetlerden kurtulmak için Avrupayı terketmiştim.

...O akşam kendi kendime dedim ki: «Fakat ben medeniyetten bahsederken renklerden bahseden körler gibiyim. Hakîkatıhalde tam mânasiyle medeniyet nedir? Çabuk! Larousse a bakalım!»

Lugat kitabını açtım ve okudum:

Konstantin Weyer

«Medeniyet: temdin fi'li. Mütemeddin olanın hali.»

İki satır aşağıda:

«Temdin: ictimaî ve terbiyeli bir hale getirmek. Urfleri nazikleştirmek.»

Bakınız, lugat kitabından ne eyi malûmat alınır! Bu iyzahat her şeyi iyzah etmek iddiasına rağmen hiç bir şey iyzah etmiyordu. «Medeniyet» tâbiri benim için mânasız kalıyordu. Lugat kitabının ianesiyle medeniyete ancak elöpme adabı, İngiliz usuli konfor ve merkezî teshinatı isnat edebilirdim... Bu üç şey, orman ortasında yaşayan bir insan için ne kadar mânasız idi!

Bilmem dikkat ettiniz mi? Büyük bir dâhinin nasihatlarından ziyade — James Sullivan

[1] Hikâyedeki şahslardan biri.

gibi—bir aptalın sözlerini teemmül etmek faidelidir.

O akşam sürülerimi ahıra kapattıktan sonra şu «medeniyet» tâbiri hakkında bir kanaat etdin istedim. Madamki, Schawaschkwan ın (2) tâbirince, beyazların ilmini ihtiva eden kitaplar bana vâzih bir malûmat veremiyordu, ben de kendi nefsimde ve muhitimde müşahedatta bulunacağım.

***

Kanada gecelerinin neşideler ve facialar ile yüklü olan her günki ahengi, açık pencereden gelirken muhayyilemin bir cehdiyle bir kaç sene evveline, pek baît ecdadımızın devrine rücu' etmek kolaydı.

...Bu akşamki gibi kurtlar ayaklanmış, av kovalamaktadırlar. Fakat ormanda dolaşan şu çıplak insanlar, kendi yedikleri ve yahut kendilerini yiyen hayvanlar gibidirler. Humma aşılayan böcekler onları sokar. (Şu esnada *maringouin* lar (3) etrafımda vızlamaktadır.) O insanlar, geceleyin, titreşerek, her günki gıdalarını bin zahmetle ararlar. Aç ve yorgundırlar.

Açlığın feci' kuvveti o derecedir ki talı'li avcı, halinden emin değildir: talı'sizliğin cinayete sevkettiği bir sefil, belki onu takîp etmektedir; avcı, öldürdüğü meşgul iken öteki onu arkadan vurur, «katl hakkı» sayesinde o gıdaya sahip olur.

...Her şey iğretidir, çünkü aşk da açlık gibi bir haset menbaıdır. Bir sefilin sevdiği bir kadına bir başkası göz dikmiş, onu elde etmek için iycabında rakîbini öldürmeye hazırdır. Aşk ve şefkat da yine adavet ve ölüm tevlit etmektedirler.

...İşte sefil beşeriyet münhasıren öldürmekle ve öldürülmekten korunmakla uğraşmaktadır. Nihayet bir gün en kuvvetli, en akıllı bir insan, bir dehâ ve cür'et eseri—daha doğrusu bir insaniyet mucizesi—olarak ailesini etrafına topladı, kanunlar vaz'etti, bunları

[2] Hikâyedeki şahslardan bir Kızıl-Derili.

[3] Amerikaya mahsus bır nevi sivrisinek, sokması müthiştir.

Genç İhtisaslardan:

BULUTLAR

Yeşil gözlerinde akşamın rengi
Mor kanatlarında fecir, bulutlar;

Tükenmez bir karga sürüsü gibi
Dağlar arkasından gelir bulutlar;

Bulutlar, sanılır, çapraz bir dizi
Halinde batıya dikilmiş putlar;

Bulutlar, her akşam, içip denizi
Ufukta bir meclis kuran mâbutlar;

Bulutlar ki tıpkı, karlı dağlardan
Derin vadilere inen mamutlar;

Ve gözlerimize dolup ta bâzan
Döker içimize zehir bulutlar...

AHMET MUHİP

kuvvetiyle têyit etti, o geceye biraz ışık verdi. Zannederim ki işte bu, doğan bir medeniyettir.

...O halde «medeniyet» kelimesi tam bir mâna ile zenginleşerek iyzah edilmiş oldu: «Sefalet» ve ölüme karşı mâşeri müdafaa.»

***

Asıl tabiatı ben etrafımdaki ormanlarda müşahede ettim. Tabiatı acaba Jean-Jacques Rousseau nerede görmüştü? Mekân ve gıda için mücadele senelerce gözümün önünde bütün feci' güzelliğiyle devam etti. Kürt karacayı yer, karaca otu yer, ot komşusunu öldürerek türabı nebatîyi bel'eder. İnsanlar arasındaki mücadelede tevekkuf devrelerine tesadüf ediliyorsa bunu, inzıbattan ibaret olan bu medeniyete borçluyuz.

Balık avı kaç türlü olur?

Bâzı balık avcıları ok, mızrak ve kapanı oltaya tercih ediyorlar; bâzıları da aynı işi kuşlara gördürüyorlar. Dünyanın her tarafında mergup olan bir eğlencenin muhtelif şekilleri hakkında garip ve enteresan resimler.

1.— Dipsiz bir kuş kafesi biçiminde bir balık kapanı ile soldaki Filipinolu kadın sığ yerlerde dolaşıyor, bir balık görür görmez kafesi üstüne geçiriyor, sonra tepedeki delikten elini sokarak avını yakalıyor.

2.— Megerse balonla balık avcılığı çok kârlı bir işmiş. Üç Amerikalı balıkçı soldaki balonu balıkçı sandalı yerine kullanmışlar, ağlarını Bahri-Muhit-i-Kebirin açıklarına atmışlar ve bir tek gün zarfında 75 kilo balık avlamışlar.

3,— "Smelt" balıklarını hareket etmeyen olta çengeline yanaşmadıklarını bilen Alman balıkçı, rüzgârla ittifak ederek fırıldaklar sayesinde oltasını mütemadi hareket halinde bulundurmuyor.

4.— Her sene *Sonunu* akını mevsiminde kırmızı Hintliler uzun mızraklarla sahilde sıralanırlar. Bir mevsimde bütün seneye kâfi gelecek kadar *Sonunu* avlarlar.

5.— Bakın, oltayı ta açıklara fırlatmak için parlak bir fikir: Bu avcılar karadan denize doğru rüzgâr estiği günlerde, oyuncak lâstik balonları motosikletlerinde taşıdıkları hamızı karbon gazı ile şişirip oltanın çengelini ve balık yemini bu balonlara bağlıyorlar. Fırlatıldığı zaman, rüzgâr balonları oltalarla beraber, açıklara sürüklüyor.

6.— "Babana bak, nişan öğren!" Bu güzel fotoğraf Javalı bir baba ile oğlunun balık avına çıkmalarını gösteriyor. Olta ve çengel yerine yay ile üç uçlu oklar kullanıyorlar. Denize doğru uzanan bir kayaya yürüyorlar, sonra bir balığın yaklaşmasını bekliyorlar. Balık görünür görünmez ok şimşek gibi uçuyor, hedefe saplanıyor. Bu cins av sahici bir spor, çünki keskin bir nazara ve gayet çevik ve hatasız bir nişancılığa vabeste.

7.— Filipin adalarının birinde kullanılan cesim balık dalyanlarından biri. Balıklar uzun bambu çubuklardan asılan ağlar vasıtasile yakalanıyor. Balıkcı küçük bir iskelede duruyor ve ipler ve ağırlıklar vasıtasıyla ağların icabında suya indirilmesini, icabında çıkarılmasını idare ediyor.

8.— Cenubî adalar sakinleri ekseriyetle, ağ ile balık avını olta ile ava tercih ediyorlar. Katlanmış kurşunlu ağları koltuklarında açıklara doğru biraz ilerliyorlar. Sonra bir balık sürüsü görür görmez şayanı hayret bir çeviklikle ağı fırlatıp sürüyü yakalıyorlar.

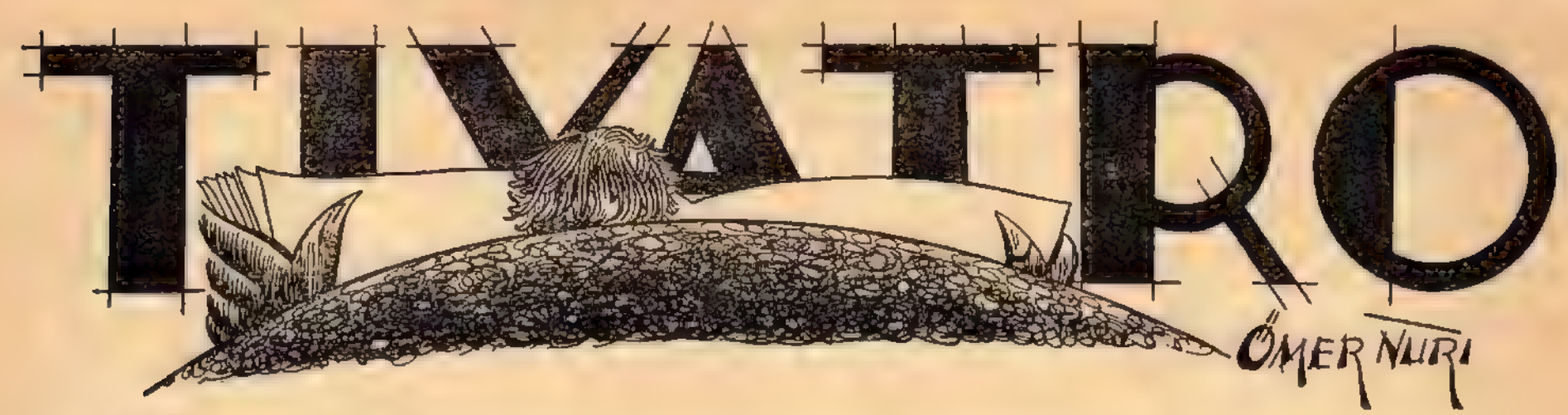

Gedikpaşa tiyatrosundan sonra — Beş sene süren yeni bir Devre: Bursa tiyatrosu — Ahmet Vefik paşanın tiyatro tarihine büyük himmet ve hizmetleri — Tomas Fasulyeciyan — Hayatı — Kaprisleri — Sefalet içinde ölümü — Minakyan sahneye ilk defa kadın rolünde çıkmıştır.

Yazan: REFİK AHMET

Tiyatro tarihimizde Gedikpaşa devresi geçtikten sonraki zaman içinde ehemmiyetle mütalaa edilebilecek olan üç isimle karşılaşırız: Fasulyeciyan, Minakıyan, Fehim. San'atkârlık kıymet ve kabiliyeti itibarile belki bunlardan yüksek sayılabilir kimseler geçmiştir, fakat tiyatromuza hizmetleri itibariyle bu üç isim hususî bir alâka ile tetkîk edilmiye liyakatlidir, üçü de tiyatro tarihimizde birer devir sahibidirler.

Tomas Fasulyeciyan 1843 te İstanbulda doğmuştur. 1858 te Hasköyde ermeni mektebinde verilmekte olan temsillere iştirâk etmiş, buradan Beyoğlundaki Şark tiyatrosuna intikal etmiştir. Burada verilmekte olan ermenice temsillerde jönprömiye olarak az zamanda dikkati celbeden Fasulyeciyan 1862 de İzmirde Ekşiyan idaresindeki tiyatroda gene ermenice temsiller esnasında asıl aktörlük kabiliyetini göstermiş ve büyük bir şöhret kazanmıştır. Fasulyeciyanın bu ilk yetişme senelerini şöylece umumî bir bakışla gözden geçirdikten sonra asıl türk tiyatrosuna olan hizmeti bahsine geçeceğiz. Fasulyeciyan İzmirdee vlenmiş, karısı Madam Bayizar Fasulyeciyanı da sahneye çıkarmış, Trabzonda karısıyle gene ermenice temsiller vermiş, kafkasyaya gitmiş, Cenubî Rusya ve Kafkasya ermenileri arasında şöhret kazanmış, Türkiyeye döndüğü zaman Üsküdarda Aziziye tiyatrosunda temsiller vermiş, sonra Güllü Agobun dâveti üzerine Gedikpaşa tiyatrosunun faaliyetine iştirâk etmiştir. Fasulyeciyan burada ayni zamanda rejisor olarak çalışmış ve arkadaşları üzerinde müessir olmuştur. Fasulyeciyanın Türk tiyatrosuna hizmeti bundan sonra başlar. 1880 de Güllü Agobun kat'î surette uzaklaşması üzerine Fasulyeciyan, teşkil ettiği trupla birlikte Bursaya gitmiş, orada uzun müddet türkçe temsiller vermiştir. O zaman Ahmet Vefik paşa Bursa valisi idi. Fasulyeciyan tiyatrosunu azamî derecede himaye etti, san'atkârların, eserlerin hazırlanmasiyle bizzat meşgul oldu. Bilhassa Molyer külliyatı baştan başa türkçeye çevrildi, muvaffakîyetle oynandı. Bursada güzel bir tiyatro binası yaptırılmıştı. Tiyatro işleriyle meşgul olmak üzere Türk ve ecnebi meraklılardan mürekkep bir heyet teşkil edilmişti. Ahmet Vefik paşa Bursada vilâyetin

malı olarak yaptırdığı tiyatro binasını senede iki defa memleket hastanesi menfaatine temsil vermek şartiyle Fasulyeciyan heyetine meccanen terketmişti. Fransanın Bursa konslosu Mösyö Jemargi, konslosane tercümanı Mösyö Gregu-varbay, Avusturya konslosu Mösyö Falgeyzin, aşar nazırı Vizental efendi, eşraftan Rasim Bey, Şakir ve İbrahim efendiler Ahmet Vefik paşa tarafından tiyatronun işlerini mürakabe ve himaye etmiye mêmur edilmişlerdi. Bunlardan İbrahim efendi san'atkârlara türkçe edebiyat ve inşat dersi verirdi. Bir çok defalar Ahmet Vefik paşa kendisi de provalarda hazır bulunur, artistleri tenkît eder, jestlerini tashih eder, kendilerine yol gösterirdi.

1885 te Ahmet Vefik paşa Bursa valiliğinden ayrıldıktan sonra Fasulyeciyan trupu da Bursayı terketmek mecburiyetinde kalmıştır. İstanbula gelindiği zaman heyet dağılmış, Fasulyeciyan Avrupaya gitmiş, üç sene sonra dönmüş, yeni bir heyet yaparak Samsuna gitmiş, 1891 de Tekirdağında temsiller vermiş, bir sene kalarak dönmüş, tekrar ermenice temsiller vermek arzusuna düşmüş fakat seyirci bulamamıştır. Bunun üzerine Türkiyeden ayrılmış, sekiz sene Bulgaristan ve Romanya ermenilerine temsiller vermiş, Bulgaristanda hastalanmış, tedavi için Parise gitmiş, oradan İskenderiyeye geçtiği zaman orada 1901 senesinde sefalet içinde ölmüştür.

Tomas Fasulyeciyan Türk tiyatro tarihinde Gedikpaşa tiyatrosu devresinden sonra beş senelik bir Bursa tiyatrosu devresi yaşatmıştır, İstanbula döndükten sonra kaprislerine kapılmadan sebat ve intizam ile türkçe piyeslerin temsiline devam etmiş olsaydı sahnemize hizmeti çok daha fazla olacaktı, fakat ruh itibariyle pek serseri olması ve tekrar ermenice temsillere dönmek istemesi kendi aleyhine olmuş ve Fasulyeciyan hayatının son senelerinde ehemmiyetini kaybetmiş. Nihayet sefalete düşmüştür.

Mardiros Mınakıyan 1839 da doğmuştur.

Genç İhtisaslardan :

KAYAŞTA GURUP

Güneş ufka yaslandı,
Mavi dağlar paslandı,
Kar gibi yandı Kayaş!...

Genç söğüt ağaçları,
Suya inmiş saçları,
Dua eden birer baş!...

Kalbimde derin bir ah,
Bugün de geçti eyvah,
Gözümde bir damla yaş!...

CAVİDAN SAİM

O da Fasulyeciyan gibi Hasköy ermeni mektebindeki temsillere iştirâk etmek suretiyle sahneye çıktı. 1860 ta Beyoğlunda Naum tiyatrosunda Molyerden ermeniceye tercüme edilmiş olan Aristodem dramı oynanılacağı zaman Aristodemin kızı İksira rolünü temsil edecek bir kadın san'atkâr bulunamamıştı. Hasköyden muallim Mınakıyan bunu haber aldı, talip oldu oynadı. Bu suretle dikkati celbetti. İşte Mardiros Mınakıyanın ilk mühim rolü bu idi.

Mardiros Mınakıyan uzun müddet ermenice temsillerde rol aldı, muhtelif heyetlere dahil oldu, turnelere iştirâk etti, bunları uzun uzadıya krydetmiye lüzum yoktur. Mınakıyanın asıl Türk tiyatrosunda açtığı devir 1885 den 1908 senesine kadar bütün şa'şaasiyle devam etmiştir. Filvakî tiyatro tarihimizde Gedikpaşa ve Bursa devlerinden sonra Mınakıyanın idaresindeki Osmanlı komedi ve dram kumpanyasının faaliyetini kaydetmek iyçap eder.

Mardiros Mınakıyan, meşrutiyetin ilânın kadar bir rubu asıra yakın bir zaman Türk sahnesine tek başına hâkim olmuş, bir taraftan aktörlük, bir taraftan rejisörlük etmiş, ayni zamanda türkçeye iki yüz eser tercüme etmiştir.

ROZA BONÖR

Roza Bonör! İşte bir isim, bir kadın ismi ki namı, şöhreti bugün dünyanın her tarafında yarım asıra yakın bir zamandan beri yayılmıştır.

Bu kadın kimdir ve neden şöhret bulmuştur?

Bu kadın bir ressamdır ve şöhretini de yaptığı resimlerin orijinalitesine, yâni pek az kimsenin düşünüp fırça kudretiyle temsil ettikleri mevzu'lara hasretmesine borçludur.

Roza Bonör hemen hemen umumiyet itibariyle hayvan resimleri yapan, her cins hayvanların en ince hususiyetlerini fırçasında yaşatan kıymetli bir artisttir. Eserleri, dünyanın her tarafında ve bilhassa tedris sahasında çok mühim bir mevkî alır. Her milletin çocukları bu san'atkârın bir kaç tablosu ile mutlaka mekteplerde, sınıflarda karşılaşmışlar ve o eserlerden dersleri için istifade etmişlerdir.

ROZA BONÖR

Roza Bonör san'atına tedris vasıtası olacak bir gaye vermediği halde onun eserleri bugün hem müzelerin en yüksek mevkîlerini hem de mekteplerin en faideli bir şekilde duvarlarını süslemektedir. *Roza Bonör,* resimlerini yaptığı hayvanların canlı bir koleksiyonuna da malikti. O, kendine tamamen alıştırdığı bu hayvanlar içinde hem yaşar hem de san'atına çalışırdı.

Aslan yavruları, ev köpekleri gibi arkasından koşarlar ve onu görmedikleri anlar âdeta ağlarlardı.

San'atkârın *Fontainebleau* daki evinde vahşi ceylanlara, keçilere, gazallere, geyiklere, maymunlara, her çeşit hayvanlara hususî daireler ayrılmıştı.

Roza Bonör hayvanları oldukları gibi etüt etmiş bir san'atkârdı.

Pariste bir çok hayat müşkilatı ile mücadele eden babası onun ilk hocası olmuştur.

Evleri beş katlı bir apartımanın beşinci katında ve tavan arasında idi.

Roza nın babası çocuğunun daha pek küçük yaşta iken başlayan resim hevesi ile pek

Çift sürerken

Bir at başı

yakından âlakadar oldu. Ona sık sık küçük oyuncak hayvanlar getirir, *Roza* da bu hayvanların resimlerini yapardı.

Küçük *Roza* yavaş yavaş büyümeğe başlamıştı. Artık yalınız oturdukları beşinci kat evin tavan arasında kalmıyor, Paris müzelerini geziyor, buralarda gördüğü meşhur ressamların tablolarını kopya ediyordu. *Roza*nın en ziyade sevdiği şey hayvanların kıvrak haraketleri ve yüzlerindeki, gözlerindeki mânalı ekpresyonları idi. Bir çok defalar ağabeğisinin erkek elbiselerini giymiş, Paris hayvanat müzesinde ve bahçesinde kesik saçı, fakat zeki bakışları ile hayvanları tetkîk etmiştir. Hatta *Roza*, hayvanların kesildikleri mezbahalara gitmiş, buralarda onların beden teşekkülatını dikkatle etüt etmiştir.

Bir merkep başı

Otlağın değiştirilmesi

Su değirmeni

Meraklı bir hikâye

Daha henüz on sekiz yaşında idi ki (iki tavşan) tablosu Paristeki artistlerin her sene açtıkları sergiye kabul edildi.

Beş sene sonra yine Paris resim sergisinden bir altın madalya aldı. Bu madalyayı ona bizzat Kıral *Louis-Philippe* verdi.

Dört sene sonra ise *Roza Bonör* artık Fransanın sayılı şöhretlerinden biri olmuştu.

34 yaşına geldiği zaman resimlerinden elde ettiği servetle güzel bir köy evi yaptırdı.

Resim yapmak için, süje bulmak için olan ufak tefek seyahatleri nazarı itibare almazsak diyebilirizki *Roza Bonör* hayatının mütebakî senelerini hep bu köy evinde geçirdi.

1822 senesinde doğdu ve 1899 senesinde öldü. Fransada kadın ola-

Sürü ... dinleniyor

rak ilk *Lejyon donör* nışanını alan *Roza Bonör* dür.

En meşhur eserleri

Bütün eserleri ayrı ayrı birer kıymet halinde müzelerin seçme mevkîlerinde yer alan bu mâruf kadın ressamın bilhassa *otlağın değiştirilmesi* tablosu şayanı dikkattir. Köylerde yeşilliği kalmamış bir otlaktan başka bir otlağa kayıkla nakledilen köyün sürüsünü tasvir eden bu tablo sade müzelerde değil, mekteplerde de yer bulmuştur. *Roza Bonör* ün kendi yaptığı kendi resmi ise çok şayanı dikkattir.

Köpek

Millî Türk Destanı:

Oğuzhan

Yazan:

KEMALETTİN ŞÜKRÜ

Geçen nushanın hülasası

İki bin iki yüz sene evvel Asyanın göbeginde, Altın dağın eteklerinde Kara Han isminde bir Türk hükümdarı yaşayordu. Bu hükümdarın bir kederi vardı. Hiç erkek evladı olmayordu. Bir gün tab'asını topladı. Onlardan rica etti. Hep beraber Tanrı diye taptıkları kılıçları önünde diz çöküp yalvardılar: Hakanımıza bir erkek evlat ver! Altın yurdun altın tahtı sahipsiz kalmasın.

Bir sene sonra Kara Hanın nur topu gibi güzel bir oğlu oldu. Bu çocuk, annesinden bir kere meme emdi, sonra emmedi, yiyecek istedi. Doğduğu gün yürümeye başladı. Çocuğa usulen her kesin önünde isim konacaktı. O, kendi ismini kendi koydu.

— Benim adım Oğuzdur.. dedi, Oğuz pek çabuk büyüdü. Aylar, hatta haftalar onun hayatı üzerinde sene têsirini yapıyordu. Ak atına biniyor, altın dağına çıkıyor, avlanıyordu. Bir gün babasına sordu — Sizin Tanrı dediğiniz nedir? Babası bu en büyük kuvvet hakkında ona mâlumat verdi ve (Tanrımız işte şu elimizdeki kılıcımızdır) dedi. Oğuz bunu kendi düşüncesine uygun bulmadı. Bir gün babasının kılıcını aldı, altın dagın tepesindeki Kara Taşın yanına gitti. Kılıcı taşa çarptı. Kılıç kırılınca Oğuz kızdı. Ben böyle insanların elinde kırılan kılıca Tanrı diyemem. Tanrımı ben kendim arayıp bulacagım.. dedi.

Oğuz, cins atının üstünde Altın dağının sedef renkli kaya yollarından aştı, zümrüt renkli ormanlarından geçti, çağlayanların başında durarak buz gibi akan sulardan hararetini teskin etti.

Fakat her vakit şen, şakrak olan Oğuz'un halinde bugün bir başkalık vardı. Zekâ fışkıran gözleri bugün esrarlı ve derin bir düşüncenin ağır bulutları altında dalgındı.

Oturduğu kaynak başından kalktı. Atının üstüne sıçradı. Altın dağın ormanları içinden inmeğe başladı. Kendi kendine söyleniyordu:

— Tanrı... Tanrı... Babam bana Tanrının en büyük kuvvet olduğunu söyledi. Sonra da.

— Tanrınız işte bu kılıçtır... dedi. Yalnız babam değil, bütün milletimiz Tanrı diye kılıçlara tapıyorlar. Yeri, gökü, dağları, taşları yaratan Tanrı eğer babamın dediği gibi bir kılıç parçası ise... o kılıcı bir az evvel ben kendi elimle parçaladım, kırdım. «Benim gibi bir çocuğun elinde kırılabilecek bir kılıç nasıl Tanrı olabilir? Kılıcı kıran ben im, şu halde ben ondan kuvvetliyim, Tanrı da ben im demek..

Oğuz tekrar düşünceye vardı ve tekrar söylendi:

— Hayır, ben kendim Tanrı isem beni yaratan kim? Mutlaka bir kuvvet, bir Tanrı var, fakat bu Tanrı öyle insanların ellerinde oyuncak gibi kırılacak bir kılıç, bir demir parçası olamaz.

Nallarından kıvılcımlar çıkaran atı rüzgâr gibi ağaçlar arasından geçiyordu. Oğuz birden hayvanın gemini kıstı..,

Gözleri, önünde uzanan geniş sahaya, Altın ovaya dalmıştı.

Dağın, ovaya hâkim bir noktasında bulunuyordu. Kızgın bir güneş ovanın altın başaklı ekinleri üzerine nurdan hüzmelerini döküyordu.

Oğuz başını kaldırdı, güneşe bakmak istedi. Fakat gözleri kamaştı...

Ayni zamanda da dudaklarından bir sevinç sayhası çıktı...

— Buldum... Tanrıyı buldum. Hiç kimsenin irişemiyeceği yükseklikte parlayan bu nur... bu güneş benim Tanrımdır. O ne kırılır, ne de parçalanır. Ben artık güneşten başka Tanrı tanımıyorum.

Allahını bulmuş olmanın sevinci içinde atından indi ve güneşe karşı mâsum rûhunun bütün safiyeti ile tapınmağa başladı.

Fakat... yavaş yavaş akşam oluyor, güneş, gittikce kuvvetini kaybederek gurup ediyordu.

Oğuzu yine üzüntü aldı.

— Eyvah, dedi, Tanrım gidiyor... güneş sönüyor...

Ve güneş tamamen gurup edip etrafı gecenin karanlığı sarmıya başladığı zaman Oğuz yeni bir düşünceye daha daldı.

— Güneş de Tanrı değil... dedi. Eğer Tanrı olsa idi gurup etmezdi. O halde onu da idare eden ondan daha büyük bir kuvvet var. İşte hakîkî Tanrı bu kuvvet olacak. Fakat nerede? Onu nasıl bulmalı?

Oğuz, kararını verdi: bekleyecekti. Bir Allahın mevcudiyetine kalben iyman ediyordu.

Kâinatı yaratan ve idare eden büyük bir kuvvet vardı. Bu kuvvete karşı olan iymanını kalbinde saklayacak ve hakîkî Tanrıyı bulunca kadar onun namına kalbinde hürmetle yer verecekti.

Görülüyorki zeki Oğuz, bir olan Allahın mevcudiyetini ve hakîkî Tanrının ancak insanların kalplerinde, vicdanlarında yaşadığını daha o zaman yalnız başına idrâk etmişti.

— 4 —

Koca Canavar

Oğuz'un, vakît geçtiği, gün battığı ve gece bastırdığı halde çadıra gelmediğini gören babası Kara han telaşa düşmüştü.

Ovanın her tarafına haber salındı. Küçük Oğuz yoktu. Yalınız birisi onu daha sabahtan Ak atının üstünde Altın dağına giderken görmüştü... o kadar.

Kara han:

— Eyvah, diye bağırdı... ya Oğuzu *Koca Canavar* yemiş ise...

Filhakîka Altın dağın içinde *Koca Canavar* ismi verilen bir hayvan vardı.

Bütün atları, koyun sürülerini ve insanlar yiyen bu canavarın peşinden aylarca koşulmuş uğraşılmış fakat onu hiç kimse öldürememişti Kara hanın oğlu hakkındaki endişesi işte bu yüzdendi. Artık muhakkaktı. Geç vakte kadar dağda kalmış oğlunu bu canavar yemişti.

Hanlarının kederine bütün altın ordulular da iştirâk ettiler. Her kes ağlayor, her kes Tanrının bir hediyesi olan küçük Oğuzun *Koca canavarın* pençesi altında ölmüş olmasından derin bir keder duyuyordu.

Tam bu sırada Kara hanın büyük çadır önünde soluk soluğa gelen bir Ak at durdu Bu, Oğuzun atı idi.

Kara han, oğlunu sapa sağlam görünce hemen boynuna atıldı. Gözlerinden sevinç yaşları boşandı. Oğuzun sağ selim geldiğini haber alan halk da çadırın önüne toplanmış, yine kılıçlarının önüne diz çökerek şükretmiye başlamışlardı.

Bu sevinç karşısında küçük Oğuz şaşırdı

— Ne var, ne oluyor, neden şükredip seviniyorsunuz?

Diye hayretle sordu.

Babası cevap verdi:

— Oğlum, biz seni öldü zannediyorduk ve bu yüzden matem tutuyorduk.

— Neden ölecekmişim?

— Sen dağdan gelmiyormusun?

— Evet.

— Hiç korkmadın mı?

— Kimden?

—Koca Canavardan!

—Koca Canavar dediğiniz ne oluyor?

—Yıllardan beri bize musallat olan bir hayvan. Ne sürümüzü bırakır ne de insanlarımızı. Kimse güneş battıktan sonra altın dağa çıkamaz. Çünkü dağ geceden sabaha kadar koca Canavarındır. Sen ise geç vakte kadar dağdan gelmedin. Artık Canavarın pençesine düştüğüne hükmettik. Sakın ha oğlum bir daha dağda geç vakte kadar kalayım deme.

Küçük Oğuzun gözlerinde kahramanca bir ışık çaktı. Hiç sesini çıkaramadan babasının çadırına girdi. Fakat içinden kararını vermişti. Yıllardan beri altın dağa musallat olan bu koca canavarı öldürecekti.

Ertesi sabah yine erkeden Ak atına bindi.

Mızrak, ok, yay, kılıç ve kalkanını aldı. Beline altın işlemeli kemerini bağladı. Eline kırbacını aldı. Altın dağ yolunu tuttu.

Babası, arkasından seslenmişti:

— Sakın geç kalma oğlum.

O, bu tavsiyeye karşı:

— Peki cevabını vererek atını sürdü.

Maksadı Canavarla karşı karşıya gelmek ve onu öldürmekti.

Bütün gün aradı, ormanı, dağı altüst etti. Bulamadı. Akşam yaklaşıyordu Babasına (erken gelirim) diye verdiği sözü hatırladı. Yalan, Oğuzun indinde çok fena bir şeydi:

— Ben Türküm ve Türk yalan söylemez Gün batmadan dönmeliyim...

dedi. Fakat canavarı bulamadığına da üzülüyordu. Tam bu esnada önünden rüzgâr gibi koşan bir geyik geçti. Bu geyiğin geçmesi Oğuzun kafasında şimşak gibi bir zekâ ışığı çaktırdı, ve hemen ak atını kaçan geyiğin arkasından sürdü. Geyiği diri diri yakaladı. Onu, elindeki kırbacının ipi ile bir ağaca bağladı. Kendi kendine:

— Bu, dedi, burada bağlı kalsın, bakalım gece Canavar gelip onu yiyecekmi.?

Ve sonra, babasını fazla merakta bırakmamak için erken erken çadıra döndü.

Ertesi sabah daha gün doğarken ormana koştu. Canavarın, gece geyiğin parçalayıp yediğini, kemiklerini braktığını gördü.

Oğuz, o günü diri diri bir ayı yakaladı ve bunu da belindeki altın işlemeli kemerle bir gün evel geyiği bağladığı ağaca bağladı.

— Bakalım, dedi, canavar bu gece yine gelip Ayı yı da yiyecekmi?

Ertesi sabah koca canavar geyik gibiayıyı da yemişti.

Demek babasının ve halkın dedikleri doğru idi ve geyikle ayıyı yiyecek olan bir canavar her halde müthiş bir hayvan olmalı idi.. Düşündü ve kararını verdi:

— Bu canavar artık buraya alıştı. Evelsi gün geyik, dün de Ayı buldu ve yedi. Bu gece mutlak yine gelir. Onu burada ben bekliyeceğim ve öldüreceğim.

O sabah ava çıkarken babasını görmemiş, erken geleceğim dememişti. Buna sevindi.

Erken geleceğim demediği içini bu geceyi ormanda geçirmek suretiyle yalan söylemiş olmayacaktı.

Ağaçın altına oturdu okve yayını soluna, mızrağını sağına koydu, kalkanını önüne dikti, kılıcını kucağına koyarak bekledi.

Güneş batmış, her tarafa gecenin karanlık perdesi inmişti.

Oğuz, bir taraftan geceyi ormanda geçirmek suretiyle babasına verdiği kederi düşünerek üzülüyor, diğer taraftan bu gece mutlaka öldüreceği canavarla bütün Altın ova halkını bir beladan kurtaracağı sevinci içinde yüzüyordu :

Saatlerce bekledi... Gece yarısına doğru... Ormanın sık ağaçları arasından bir kalın ses ve rüzgâr gibi esen ılık ve vahşi bir nefes duydu. Hazır oldu.

Koca Canavar, kan ve taze et kokusu duymuş, burnunu havaya dikmiş, iki gecedir hazır bulduğu av yerine geliyordu.

Tam yaklaştığı sırada Oğuz birden bire yerinden fırladı.

Küçük vücudundan beklenmiyecek bir kuvet ve çeviklikle sağ tarafındaki mızrağını kaptı ve canavarın beynine sapladı. Koca hayvan, debelenmiye bile vakît bulamadan cansız yere yıkıldı.

Oğuz hemen kılıcı ile kafasını kesti. Sabahın olmasını beklemeden kesik canavar kafasını Ak atının eğerine bağladı ve dağdan altın ovaya dolu dizgin indi.

Halk yine Kara hanın çadırı önünde toplanmışlar, o gece dağdan inmemiş olan Oğuz için yine matem tutuyorlardı.

Oğuz, atını bunların arasına sürdü.

Koca canavarın kesik başını üzerlerine doğru fırlatarak bağırdı :

— İşte topunuzun da korktuğunuz canavarın kafası. Onu ben kestim. Leşini de gidin ormanda, yeşil pınar başındaki kara ağacın altında bulun.

Her kesin hayret ve takdirden ağızları bir karış açık kalmıştı.

Ertesi sabah dağa çıkıp ormana girenler yeşil pınarın yanındaki kara ağacın dibinde baş sız yatan dev gibi bir hayvan leşi gördüler. Koca bir akbaba bu leşin karnını deşmiş, bağırsaklarını meydane çıkarmış yiyordu...

(Bitmedi)

ASKER KOŞMASI (1)

İstiklâl savaşı gençleriyiz biz ;
Tarihe koç Türkler diye şan verdik,
Yurdumuz azizdir, çiğnetmeyiz ;
Uğruna bukadar kahraman verdik.

Aç, çıplak savaştık tipide karda,
Kartallar avladık sarp kayalarda,
Sakarya önünde, Dumlupınarda
Ulu Gazimize imtihan verdik.

Soğuklar zalimdi, kışlar amansız ;
Kuşlar yuvalardan düşerdi cansız ;
Vuruştuk yaralı, hasta, dermansız ;
Ne aman istedik, ne aman verdik.

Yıllarca ufukta yedi renk bayrak
Salındı, bizimdir diye bu toprak ;
Hepsini allara boyadı şafak,
Göklere içtiği kadar kan verdik.

Kılıç kınlarından süzüldü kanlar,
Al döndü akından kır küheylânlar,
Açtı baharımız hep erguvanlar,
Dağlara çiçekler armağan verdik.

Murat dağlarından indik aşağı
Göründü uzaktan Gediz ırmağı
Kuruldu İzmire Türkün otağı
Vatana yeniden bir vatan verdik.

SAMİH RİFAT

(1) Bu güzel koşma Afet Hanım tarafından yazılmış ve himayei etfal cemiyeti tarafından basılmış [Askerlik vazifesi] isimli çok değerli bir eserden alınmıştır.

Yazan: OSMAN CEMAL

Geçen akşam tenha, havadar, yeşillik, güzel bir yerde oturmuş, tatlı tatlı bir kitap okuyor ve arada bir karşıki sisli dağların lâcivert tepelerine ve bu tepelerin üzerini tenteliyen nohudî bulutlara bakarak gönül oyalıyordum.

Biraz ileride baharın taze, nemli, gürbüz çimenlerini geveliyen koyunlarla hafif ağız şapırtılarından başka ortada çıt yoktu.

Nasıl oldu birden, ense kökümden doğru yüksek bir «Yahey!» dir koptu. İhtimal bir serhoş cuşa gelip nâra atıyor diye hayretle geriye döndüm, bir de baktım ki kiminin şapkasi elinde, kiminin ceketi omuzunda, kiminin göğsü, bağrı açık saçık altı kişilik laübali bir kafile, arkamdaki yeni bellenmiş tarlanın içinden bana doğru ilerliyorlar ve içlerinden biri sağ elini şakağına dayamış, ağzını bir karış açmış, avaz avaz bağırıp duruyor. Önce birdenbire nâra zannettiğim bu bağırışın bilâhara yayık, ezik, bayğın, lüzucetli bir takım nağmelere tahavvül etmesi üzerine anladım ki, adamcağız gazlokuyor. Ama ve okuyuş! Ne dediğini, ne demek istediğini anlıyana bilene aşkolsun!.. Esasen damdan sapsız balta düşer gibi birdenbire pek tizden gazele başlıyan zat, tam kulağımın dibinden geçerken daha tizden bir de meyan basıp kulak zarlarımı büsbütün yırttıktan sonra, yanındakilerin:

— Yaşşa!.. Nurol!.. Yavrum!..

Gibi bayat, soğuk, teşvik ve iltifatları arasında bağların arasına doğru süzülüp gittiler. Gittiler ama, benim oradaki huzur ve sükûnumu, rahatımı, şevkimide kökünden ihlâlettiler, ne demin tatlı tatlı okuduğum kitabın lezzeti, ne de bu sümbüli bahar akşamının letafeti kaldı. Hatta biraz evel neşeli neşeli otlıyan koyunlar bile bu soğuk yaygara üzerine fena halde ürktüler; kuyruklarını korkak ve şiddetli kalçalarına çarpa çarpa uzaklaşıp aşağıki dereye kaçtılar.

Sözde bu, bir musikî, idi hanendei şehir efendi, bu güzel bahar akşamından ilham almış, teganni ediyordu. Hay etmez olaydı! Koyun ki, hayvanların içinde oldukça musikiden anlıyan, musikiyi seven bir hayvandır; koyun ki kavalla suya iner, kavalla uykuya yatar, o bile gazelhanın okuduğu şeyden ürküp kaçarsa benim gibi bir insanın, bu şenlik görmemiş sesten rahatsız olmamasına imkân var mıdır?

***

Dünyada en ziyade sevdiğim şeylerden birisi de musikîdir. Böyle olduğu halde şimdi senede ancak bir kere bile musikî dinlemeğe gidemiyorum. Ziyra musikî nerede ki gidip dinleyeyim? Vakıa memlekette bir çok musikî cemiyetleri, saz takımları, operetler, orkestralar (!) var. Fakat ortada benim özlediğim, benim aradığım musikî yok..... Alaturkasına gidersiniz hep o bayat, soğuk, aşure, günlük, pilâki, lâkârda kokan ve güfesi bestesinden, bestesi güfte-

sinden berbat olan gay gaylı, goy goylu, ay aylı, vay vaylı şeyler... Alafrangasına koşarsınız, bunlardan da kimisi bizim zavallı bedbaht, mağdur ve mâhut nihaventle rasttan tornistan edilip tersine çevrilerek sözüm yabana alafrangaya kalbedilmiş alaca bulaca, yamalı, paytak, tatsız tuzsuz nesneler... Kimisi de asıl alafranganın en basit, en âdi, paldır küldürlü, tangır tungurlu, külüstür parçaları...

Nihavende niçin mağdur, bedbaht dedim biliyor musunuz? Ta meşrutiyetin ilânından bugüne kadar biçarenin başına gelmiyen kalmadığı için...

Memlekette bestekârlığa hevesli ne kadar sazende ve hanendei şehir varsa hüriyetten sonra hep birden bu biçare, canım, nazenin makamın başına hücum ettiler ve ondan milli şarkılar, marşlar, valslar yapacağız diye zavallıyı öyle didik didik ettiler, öyle iciğini, çiciğini çıkardılar ki, ihtimal makamın kendisi bile nihavent olduğuna bin kere pişman oldu. Fakat, bütün bunların, sazende ve hanendei şehirlerimizin nihaventle rasttan meydana getirdikleri marşların, şarkıların, valsların, fantazilerin hepsini bir araya toplasanız yine meşhur Osman beyin nihavent peşrevinin birinci hanesi, havesi, yahut Asım beyin rast peşrevinin ikinci hanesi musikî noktai nazarından bunların hepsine yüz bin kere taş çıkarır, bunların hepsinden pek çok ağır gelir. Bu iki peşrevdeki eski musikîmiz, belki tamamiyle bir Türk musikîsi olmadığı halde yine zamanlarına ve kendilerine göre onlarda bir incelik, bir güzellik, bir kibarlık vardı, onların hakîkî birer san'artâr kafasından çiktıkları belli idi. Halbuki yenilerden dinlenecek bir tane olsun güç bulunur.

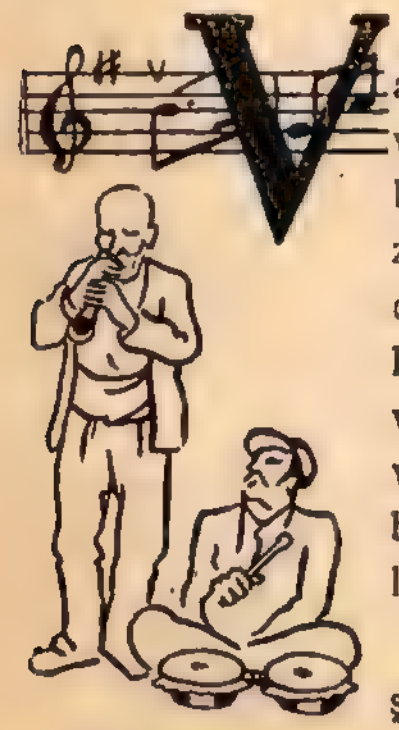

Vaktiyle eskiler de böyle nihaventten, rasttan, acemaşırandan bir takım marşlar, valslar, fantaziler yapmışlar, fakat onlar nerde, şimdikiler nerde? Meselâ Dede efendinin, Zekâi Dedenin valsları o zamanın bestelenin valslarından bile güzel dersem belki de günaha girmemiş olurum!

Yalnız bunlar değil, eski şarkıların, peşrevlerin, longaların, küşatların, saz semailerinin hepsi güzel, hepsi enfes olduğu halde şimdikiler neden böyle tatsız, tutsuz, eciş bücüş oluyorlar acaba? Meselâ şu on, on beş sene içinde bestelenen yüzlerce şarkıdan hiç birinde Selânikli Ahmedin: «Atfetme sakın hançeri müjgânını ey mah» şarkısındaki ahenk, letafet, tatlılık yok...

Son zamanın parmakla gösterilen yegâne bir bestekârının şarkıları ise ahenk ve lâhın itibariyle hep birbirine benziyen ve her birinin her nağmesinden sandık burnu kokusu fışkıran piyasa havalarından ibaret...

Darül elhanın sabık alaturka kısmından çıkanlarla Şark musikî cemiyetinin ve Darüttalimin ustalıkla çaldıkları eski havalar istisna edilirse bugün alaturka namına memlekette dinlenecek hemen hemen başka bir şey yok gibidir.

Tabiî «Cura» ve bağlamalarla çalınan Anadolu ve Rumelinin hakîkî Türklük kokan bazı havaları müstesna... Çünkü bunların içinde öyleleri var ki, ben bazan bunlardan birini kemanî, yahut udiî şehir bilmem ne beyin otuz altı makan dolaşarak yapmak istediği mülamma ve lüzucetli taksime değişmem...

Hem artık taksimlerin, gazellerin modası çoktan geçmiştir. Değil öyle geçen akşam kırda Horasan şivesi, Hemedan kaidesile.

«Pek muztaribem ey gülîter zahmı dilimden»

diye sinirlerinin zaafını avaz avaz haykıran hanendei şehirin külüstür gazeli, hatta bugün meşhur Hafız Sami yeniden dile gelse de bülbülleri bile sersem edip epkem bırakan o emsalsiz sesi ve okuyuştaki orijinalitesi ile en nadide bir makamdan «Hey hey» çekse yine artık pek makbule geçmez.

Çünkü karşımızda öyle dört başı mâmur bir Garp musikîsi var ki insan bunu dinledikten sonra, artık bizim gazellerimiz, taksimlerimiz, peşrevlerimiz ona sivri sinek vızıltısı gibi gelir. Garp musikîsi diyince hâlâ bizim bir cok alaturkacıların aklına cazbant mazbant, yahut Şehzade tiyatrolarının orkestraları (!) veya Beyoğlundaki kör Rus dilencisinin çökük

avurtlarını zorla şişirerek kocaman askeri fangal ile çalmağa uğraştığı tapon şeyler gelir. Hayır, ben bunları demiyorum, ha bunlar, ha bizim zurnalar, çifte nağralar, meyhane ve kiriz havaları...

Benim söylediklerim bunlar değil, ben Garbın hakîkî musikîsini söyliyorum ki, onu da bundan yedi, sekiz sene evvel doya doya «Ünyon Fransez» de dinledik. Şimdi Ankaradaki Riyaseti Cumhur orkestrası, o zaman her Cuma akşamı orada konser veriyordu.

Aman yarabbim onlar, orada çalınan şeyler ne idi?

«Bethoven» in o muazzam, muhteşem, harikulâde senfonilerinde acaba neler yoktu? O kemanların, viyolensellerin, flütlerin, klarinetlerin, obuvaların çıkardıkları sesler, yaptıkları nağmeler insana musikînin adeta canlı, elli, ayaklı bir mahlûk olduğu hissini veriyordu.

Hangi senfonide olduğunu hatırlıyamıyorum, galiba «Senfoni pastöral» de idi: bir yaz günü köylüler dere boyuna yağmur duasına çıktılar, dua oldu, dereden ördekler, kazlar bağırışarak kaçıştılar, sonra şimşekler çaktı, gökler günledi, yağmur boşandı, seller aktı, ortaya taze bir çayır, çimen, toprak kokusu yayıldı ve biraz sonra koyunların, ineklerin neşeli böğürtüleri arasında hava açıldı, köylü şevkle tekrar dere başına toplandı, cümbüşe başladı. Bu hali yapan bir sinema veya tiyatro değildi, musikî idi, çalğı idi. Sonra gene galiba «Yedinci senfonide» idi «Sabrın eleme karşı tebessumü» diye bir parça çaldılardı, bu parçayı dinlerken hayat, dünya herşey gözümde başkalaştı, ve ogün bu gündür hâlâ o güzel parçanın tesirinde olarak bütün sonradan gördüğüm katmerli elemlere karşı acı acı gülümsiyebiliyorum. Orada dinlediğimiz daha böyle neler vardı. Meselâ şimdi demode olduğu söylenilen «Çaykovski» nin «Kapris Italyan» ı çalınırken geçen asırda Akdeniz sahillerinden limon toplıyan İtalyan köylü kızlarını aynen görür gibi oluyordum.

Şimdi Beyoğlundaki bazı yarım yamalak orkestralar tarafından yarım yamalak ve kafası gözü yarılarak çalınan «Borodin» in «Asyayi vusta» sını o zaman Riyaseti cumhur orkestrası ile dinlerken okadar şaşırmış, o kadar kendimden geçmiştim ki olur şey değildir... Orkestra başlar başlamaz derhal gözümüm önüne Eyüpteki «Özbeyler tekkesi» gelmişti. O insanı gaşyeden nağmeler okadar mahallî idi ki nerde ise orkestranın arkasına bandodan ilave edilmiş olan kalın basoların ağızlarından uzun, yağlı kollu, torbalı, sakallı Buharalılar çıkıp:

— Haniya pıçak bileriz, mahas bileriz!

Diye bağıracaklar sanmıştım. Biraz sonra katırların çıngırakları ve arkasından kamış bir zurna ve dümbelek sesi gelmeğe başladı. Artık kârvan Semerkantten yahut Hiveden hareket etmiş Türküstanın öte hududuna, Çin sınırlarına mal gölünüyordu.

Yolda kuyu başlarında molamı vermediler, çıkrıklı sarnıçlardan sular mı çekmediler, katırlar, develer mi sulamadılar, akşam mehtabında kımıs içip keyfe mi gelmediler, hayvanları çayırlara salıp millî oyunlar mı oynamadılar, neler de neler.... Orkestra sustuğu zaman kendimi sanmıştım ki, şimdi İstanbuldan çok uzak, Türküstan ellerinde, Tibet yaylalarında garip, kimsesiz bir seyyahım!

Daha bunlara göre neler dinlememiştim. «Reymski Korzakef» un «Kapris İspanyolunu» dinledikten sonra ondan aldığım ilhamla o zamanın mizah gazetelerine belki ondan fazla İspanyolca ynni Yahudice manzume yazmıştım.

İşte musikî bunlar, çalınacak, dinlenecek şeyler, böyle şeyler... Yoksa elini şakağına dayayıp Allahın kırında yahut Vasilâkinin gazinosunda manasız manasız ulumak, kapının önündeki çinko yağmurdanlar gibi «tın tın tın... tı tın tı tın... tın» diye utla hiç değişmiyen o köhne, bayat taksimleri tekrar etmek musiki değil, olsa olsa tavla, dama, domino, bilâhdo oynamak gibi bir nevi' âdi ve bayağı eğlencedir.

AYIN HATIRALARI

İstanbul mekteplileri her sene olduğu gibi
bu sene de idman bayramını
büyük bir muvaffakiyetle yaptılar.
Resimlerimiz mekteplilerimizi idman sahasına
çıkarken ve idman esnasında gösteriyor.

Kırklarelinde Gazi Heykelinin Küşat resmi.

Diyarbekir muallim mektebi temsil heyeti.

Bitliste çocuk bayramı ve müsamere veren mekteplilerin Muhit'e hatıraları.

Kırklarelinde Gazi Heykeli

Diyarbekir erkek muallim mektebi talebeleri konser heyeti.

Sıhhî Musahabe

Böbrek Taşları Nasıl Teşekkül eder?

Muktedir Mütehassıslarımızdan Dr. İhsan Arit Beyin ehemmiyetli bir makalesi.

Dr. İHSAN ARİF Bey

Böbrek taşları nasıl teşekkül eder? Mevcudiyetleri nasıl anlaşılır? Vucutta ne gibi zararları mucibolur? Bunlara karşı ne tedbirler alınabilir?

Pek çok insanları alâkadar edecek mahiyette olan bu dört sualin cevabını bir mekaleye sığdırmak müşkül olduğundan bunları muhtasaran mutalâa edeceğiz.

İnsan bedeninde böbreklerin çok mühim vazifeleri vardır. Hazım ve imtisas ile kana karışan gıda maddelerinin vucutta yanmasından bir taraftan kuvvet tevellüt ederken diger taraftan da vücuda muzur bir takım zehirli maddeler hasıl olur. Bu zehirleri harice çıkaran böbreklerdir. Eğer vücudun süzgeci makamında olan böbreklerin vazifesi yolunda olmaz, halipte serbest olmazsa (üre, asit ürik) denilen bu zehirli maddeler böbrekten süzülmediğinden kanda kalır ve böylece kanı zehirlenen hastada (üremi) dediğimiz hastalık hasıl olur. Evvelce geçirilen ve bazan nazarı dikkati celbetmeyen bir takım sebepler veya hastalıklardan dolayı böbrekleri hastalanan insanlar bu tehlike ile karşılaşırlar. İşte idrar yollarında husule gelen taşlar (mes. halip taşları) zemanla böyle bir akıbet hazırladıkları için bu taşlar hakkında bazı malûmat edinmek pek faydalıdır.

Bu taşların teşekkülünde, arazinin, iklimin, sin ve ırk meselelerinin tesiri vardır: arazinin ve içme sularının kireçli olması o mıntakadaki insanlarda mevcut taşların çoklüğunu izah eden canlı delillerdendir. (Abderhalden, Lichtwitz) bu mutalâanın mürevvicidirler. Râtıp soğuğun ve sıcağın da tesiri vardır. Irk meselesine gelince: bunda sin meselesinden ziyade beslenme tarzlarının büyük rol oynadığı muhakkaktır. Şöyle ki: yumurtalı gıdarlarla beslenen küçük çocukların gıda tarzlarının değiştirilmesi sayesinde Almanyanın Württemberg şehrinde o zamana kadar kesretle görülen taşların azaldığı görülmektedir. Fazla gıda almak buna mukabil az kuvvet sarfetmek te bu işte müessirdir deniliyorsa da bunu yapamadan yukarada da bu taşların görüldüğü vakidir. Şu halde «wildbolz» un hulâsasına göre: taşların teşekkülünde yaşayış tarzlarının çok büyük tesirini kabul etmek lâzımdır. Pratorius; son dünya harbinde ve bunu takıp eden senelerde evvelki senelere nispeten pek fazla alınan (kakao, çikulata, domates) gibi gıdalar yüzünden hazım cihazında ve ayrıca sinirlerde husule gelen bozukluklardan dolayı Hannover dehummaziyeti kils taşlarının çoğaldığını iddia etmektedir. Hollanda da dahi % 46 nispetinde arttığı söylenmektedir. Dalmaçya çocuklarında daha ufak yaşlarda taş teşekkül etmesi de bu çocukların şaraplı, likörlü gıdala, ıspanak, tuzlu sardalya, kızarmış salçalı etler ile bol bir surette beslenmelerinden ileri geldiğine atfedilmektedir. İrsiyet ve bünye mes'elesine gelince: bunun taş teşekkülündeki rolü temamen ispat edilememiştir, ancak hem bünye ve hemde beslenme bozuklukları ile birlikte böbrekte irsî veya kispî bir tahavvül mevcut olursa o zaman taş teşekkülü kolay olur.

Buraya kadar olan mütalâat gösteriyor ki taş teşekkülünde hakiki sebebin ne olduğu henüz temamen te'eyyüt etmiş değildir. Son zamanlarda idrarda bulunan kolloit maddesinin höcrelerin ve bunların ifrazatının üzerine tazzu etmesi ile taş teşekkül etiği, (hayvanlara oxamid vermekle veya cilt altına butyloxalat

zerketmekle hatta kobaylara mikrop zerketmekle de taş zuhur ettiği ispat edilmiştir.

Aceba vucutta taşın teşekküle başladığı yaş hangi yaştır?

Burası pek az malûm olmakla beraber 14 yaşına ve 70 den sonrasına kadar pek az olmak üzere 20-50 yaşlar arasında (30-40 arasında en fazla olmak üzre) fazla görülür. Böbreklerde öyle büyük taşlar husule gelir ki hasta bunun farkına varmadan senelerce bu taşı taşıyabilir. İdrarı mikropsuz olanlarda taş; gayet batî olarak teşekkülde devam etmesine mukabil mikroplu olanlarda gayet çabuk teşekkül eder ve pek kolaylıkla da nükseder. Taşlar erkeklerde kadınlara nispeten daha ziyade tesadüf edilir.

Böbrek taşlarının mevcudiyetini anlamak:

Gizli araz verenlerde her zaman kolay olmazsa da umumiyetle hastanın bir veya iki taraf belinde yerleşmiş veya aşaya doğru giden ağrılar, ara sıra sancılı veya sancısız kanlı veya cerahatlı tebevvül taşın bulunduğuna bir alâmet olabilir. Bu saydığımız ıztıraplar vermeyen ve uzun zaman hastanın nazarı dikkatini celbetmeyen ve iztırabının yalnız midesinden geldiğini zanneden fakat hakikatta bir veya iki böbreğinde büyük taşlar taşıyan bir çok hastalar görülmüştür. Netekim cerahata veya kana delâlet eder bir şey bulunmadığı halde böbreğinde taş mevcut olduğunu ispat etmiş olduğumuz hastalar hayrete düşmüşlerdir. Bu hususta yegâne yardımcımız Röntken muayenesidir. Mamafi Röntken muayenesiyle anlaşılamayan fakat Bevliye mütehassıslarının tatbik ettikleri diger usullerle (yine Röntken yardımı ile) meydana çıkarılan taşlar da vardır. Şu halde saydığımız arazı gösteren insanların yapacakları iş; vakıt geçirmeden bu işin mütehassısına müracaat etmekten ibarettir.

Böbrek taşları ne gibi zararları mucip olurlar?.

Taş uzun zaman böbrekte kalırsa ya böbreği sertleştirerek veya genişleterek vazifesini bozmaya veya mikroplanarak böbreğin harap olmasına sebebiyet verir ki bundan ziyan görecek diğer taraf böbrek ve neticede vucuttur, ve işbu raddeye geldikten sonra halâs ümidi az ve ya hiçtir. Eğer taş; böbrekte olmayıp ta halipte olsa ve hatta küçük te olsa, böbrekteki kadar belki daha fazla ve pek az zamanda tehlikeli olur. Bir mercimek kadar küçük olduğu halde sağ taraftaki halibi tıkadığından dolayı 5 gün zarfında «Üremi»yi mucip olan bu mercümek kadar taşın düşürülmesi sayesinde hasta derhal hayatını kazanmıştır. Şimdi iyice anlaşıldı ki taşın zararı büyüklüğü ile değil bulunduğu mevki ile de alêkadardır. Bunun için serbestce cereyana mani olan gerek huveyza ve gerekse halip taşlarını mümkün ise düsürtmek değilse ameliyatla çıkarmak akıllılık olur; aksi hareket o taraf böbreğinin yine ileride cıkarılmasını mucip olacaktı.

Böbrek taşlarının teşekkülüne karşı veya teşekkül etmiş ise vucuttan ihracı için ne gibi tedbirler alınabilir?

1.— Eger taş böbreğin huveyzasında teşekkül etmiş ve bir mercimek kadar ve daha küçük ise ve yerleşmemiş ve pürtüksüz olduğu Röntken ile de görülürse; 2.— Eger taş yine böyle ufak olupta halipte ise bu gibi taşların bol su içmeleri ile düşürülmesi kabil olur. Bu kabil taşlar için sabah akşam iki yemek arasında bol iyi sular: çırçır, alemdağ, şifa, tomruk, mai mukattar suları içirilir. Taşın kimyaca hangi cins taş olduğu belli değilse mutedil sular veya ihlamur menkuu içirilir, taşın cinsi hamızı bevelden ise senede bir kere birer ay kalevî sular içirilir. Yemek bahsine gelince: *Hamızı bevel taşında:* unlu, sebzeli, meyvalı gıda tercih edilir. Karaciğer, beyin, sucuklar, etler memnudur. *Hamızı hummaz taşında:* hazımı kolay ve ekşisi olmayan gıdalar alınır kakao, kahve, çay, ıspanak, tomates, alkol beyin gibi gıdalar alınamaz. *Hamızı fosfor ve karbon taşında:* gida lüzumu kadar olmak üzre etli ve yumurtaya hasredilir; sebzeli ve meyvalı pek azalınır ve kalevî sular alınmaz. Görülüyorki böbrek taşlarına karşı yapılacak tedbirlerden başlıcası böyle bir şüpheye düşenlerin idrarlarını arasıra tahlil ettirmek ve lüzumunda mütehassısına müracaat etmektir.

Çocuk Hikâyesi

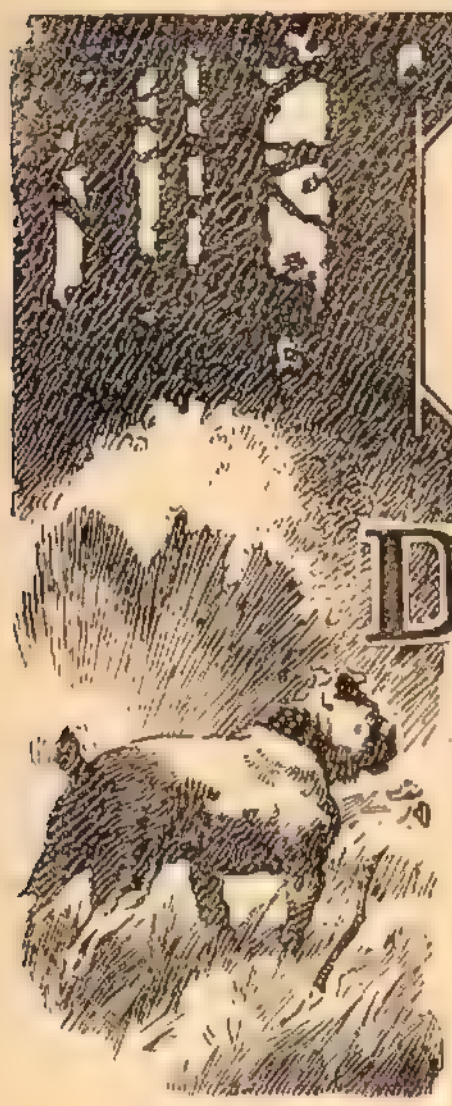

Sadık bir Köpeğin Fedakârlığı

Danimarka *cinsinden iri yarı yapılı fakat sevimli ve sadakati gözlerinin parlaklığından okunan bir köpek kendi başından geçmiş hakîkî bir hikâyeyi uslu çocuklara şöyle anlatıyor:*

Hakîkî bir Hikâye

"Bana sahiplerim Fortüs ismimi vermişlerdi. Bu zavallı adamlar fakir insanlardı. Sık bir ormanın ortasında ufak, kulübe gibi bir evcikte oturuyorlardı.

Sahiplerimin mini mini ye Florans isminde bir çocukları vardı. Ben onunla o da benimle her gün oynaşırdık. Florans gittikce büyüyor, at gibi arkama bindiği zaman daha ağır gelmiye başlayordu. Fakat ben bu küçük arkadaşımı çok sevdiğim için onun her şeyine katlanıyordum.

Yaşadığımız yerde mevsimler hep yağmursuz ve kuru geçerdi. Hele Mayıstan Eylule kadar kızgin güneş her tarafı yakar kavururdu. Böyle zamanlar ormanlar için çok tehlikelidir. Kuru ağaçlar hemen tutuşurlar ve yangın yeşil ağaçları da sararak ormanı kül eder. Tabiî ormanda bulunan evleri de beraber yakar. Hikâyemde size işte böyle bir yangın hatırasından bahsedeceğim.

Ormanda yangın var !

Ağustos ayı idi. Bizim olduğumuz yerin Şimal tarafındaki ormanları müthiş bir yangın kasıp kavuruyordu. Günlerce gök yüzüne çıkan sarı dumanları uzaktan seyrettik. Rüzgâr garba doğru estiği için bizim bulunduğumuz yerde tehlike yoktu.

Bir gün bize doğru yorgun, kan ter içinde kalmış biri koşa koşa gelerek şu haberi getirdi :

— Şimal ormanları yangını çok büyüdü. Aman imdat !..

Floransın anne ve babası bütün köylülerle beraber yardıma gittiler ve küçük kızı bana bıraktılar. Çünkü onu yalınız başıma her tehlikeye karşı koruyacağıma emindiler.

Kapıyı üstümüze kilitlediler

Biz, Floransla ben, kapısı üstümüze kilitlenen evde yapa yalınız kaldık. Epiy bir müddet beraber oynadık. O, beni giydirmesini, boynuma mavi bir kurdele takarak hanım yapmasını pek severdi. Ben de hiç sesimi çıkarmazdım. Fakat doğrusunu isterseniz kuyruğuma bir de yeşil kurdela taktığı zaman canım sıkıldı. Yine itiraz etmedim. Bir az sonra bir eli boynumda olduğu halde uyudu.

Aradan bir müddet daha geçti. Burnuma keskin kir duman kokusu geldi. Rüzgâr değişmiş ve yangın bütün şiddetiyle bizim ormana da sirayet etmişti.

Gök yüzünü koyu bir duman kaplamıştı. Pencereden içeri sıcak bir hava dalgası hücum etti.

Düşündüm, yangın ormanımızı kavuruyordu ve pek az sonra da kulübemizi bir dakika içinde yiyecekti.

Küçük Floransı derhal dişlerimle kaldırdım ve alevlerin arasına atıldım.

Hemen havlamaya ve bütün kuvvetimle dışardan kilitli kapıyı sarsarak kırmağa çalıştım, muvaffak olamadım. Pencerenin ancak üst kısmı açıktı, alt tarafı kapalı idi. Tabii pençelerimle pencereyi açamazdım. Florans uyanmış, korkmuş ağlayordu. Küçük kızın bu vaziyeti gözümü büsbütün kızdırdı.

Şimdi ne yapacaktım?

Düşünülecek zaman kalmamıştı. Pençe ve kafamla camı kırdım. Dişlerimi Floransın entarisine geçirdim. Küçük vücudunu ağzımla kaldırdım ve derhal camını kırdığım pencereden atladım. Fakat atlar atlamaz da şaşırıp kaldım.

Etrafım duman ve alevle çevrilmişti. Artık kurtuluş imkânı yoktu. Tam bu esnada alevlerin arkasından bir ıslık ve bir ses duydum, sahibinin sesini tanıdım.

Bana haykırıyor:

— Buraya Fortüs, buraya yavrum... diye sesleniyordu. Artık bir saniye bile durmadım. Yangının arasından yıldırım hızı ile geçerek sahibimin yanına vardım. Ben de Florans da kurtulmuştuk. Floransın pek az yeri yanmıştı. Kısa bir zaman içinde iyi oldu.

Bana gelince... ben uzun müddet hasta yattım. Başımda ve boğazımda bir iki yara vardı. Buralardaki bütün kıllarım döküldü. Gözümün biri de o kadar iyi görmüyor. Bunlar hep o meş'um yangının yadigârları.

Hoşlanmadığım şey!

Şimdi beni her kes daha fazla seviyor, takdir ediyor ve birbirlerine gösteriyorlar. Ben ise böyle şeylerden hiç hoşlanmam. Köy ahalisi cesaretimden dolayı bana üstü yazılı gümüşten bir tasma hediye etti. Fakat doğrusunu isterseniz bunu takmak bana gösteriş gibi geliyor. Bir kaç gün evvel köy etfaiyesinin yaptığı bir merasimde beni, üzerime çiçekler koyarak yürüttüler. Bando muzika çalıyor, bütün halk ellerini çırpıyor, haykırarak beni alkışlayordu. Bunlar içimi sıktı. Havlamak istedim, Fakat utandım ve sustum.

Çocuklar! Bizim gibi dilsiz hayvanları sevin, bizim hakkımızda iyi şeyler düşünün. Çünkü biz hepimiz hepinizi severiz.

Üstüme çiçekler koydular bütün Köylüler beni alkışlayorlardı.

Garba Doğru

Muharrirlerimizden **Kâzim Sevinç** Bey tarafından bu aydan itibaren **Garba Doğru** isminde bir İlim, Fikir ve San'at Mecmuası neşrine başlanmıştır. Bu Mecmuayı tavsiye ve arkadaşımıza muvaffakiyet dileriz.

Yazlık Ev Elbiseleri

1.— Pembe muslin dö suadan yazlık elbise. Robasının altı ile eteklerinin kloş parçaları. 2.— Beyaz zemin üzerine çok renkli çiçekli ev elbisesi. Cepleriyle yakası beyaz. 3.— Emprime etaminden genç kız elbisesi. Kalçaların üzerinde ensiz bantlardan müteşekkil bir ampyesman ve yakasından başlayarak aşağıya kadar açılarak inen geniş bir band bu elbisenin hususiyetini yapıyor. 4.— Mavi tual dö sua spor elbisesi. Plastronu beyazdır. Sedef düğmelerle tezyin edilmiştir. 5.— Bluzu düşük beyaz etamin elbise. Omuzlar, bluz ve eteğin yukarısı renkli muline ile işlenmiş, eteğin alt kısmı plise.

6.— Caketiyle gündüz, caketsiz gece elbisesi olan kibar bir takım. 7.— Emprime tual dö suadan kullanışlı bir elbise. Küçük pelerini ile sokak elbisesi ciddiyetini iktisap eden hafif ve zarif bir yazlık takım.

Aile Bahçesinde Temmuz Ayı

Çiçek bahçesi

Havalar artık adam akıllı ısınmıştır bu sebepten Temmuz ayı içinde çicekleri sık sık sulamak lazımdır. Eğer bahçenizde şimşir ve Taflan ağaçları varsa bunları bu ay içinde kırpmalısınız. Güllere yaprak aşısı yapın. Eğer sarı ve kırmızı şebboyların tohum sürmüş yerlerini kesecek olursanız tekrar çiçek açar. Çiçekleri geçmis ilk bahar çiçeklerini tarhlardan çıkarıp yerlerine son bahar çiçekleri dikmeli. Yedi veren güller bir daha çiçek açmaları için bu ayda tekrar budanır: Karanfil, Sardunya, Begonya gibi çiçekler *daldırma* ve *çelik* yapmak suretiyle çogaltılır. Yaprakları kurumuş olan Sünbül, Zerrin, Lale sovanları sökülüp biçilir, ayıklanır. Saksılarda yetiştirilmiş kasım patları bahçeleri süslemek için münasip mahallere konur. Açık kalmış tarhlara pesent Karanfilleri dikilir.

Sebze bahçesi

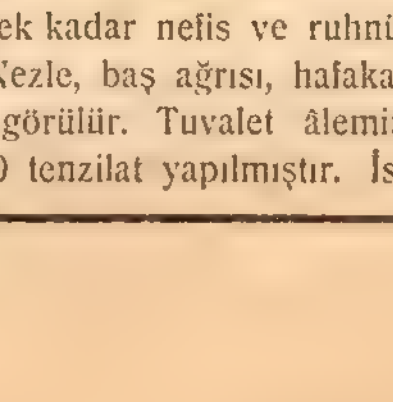

Son baharda yetişen bazı sebzelerin tohumları bu ayda ekilir. Vakıa bir sene sonra yetişecek sebzelerin tohumları da Temmuz da ekilebilirse de bunları Ağustos ayında ekmek daha münasiptir. Bu ayda havalar ekseriyet üzerine kurak gittiğinden sebzelere bolca su vermek lâzımdır.

Domatesler sırıklara bağlanır. Kemale ermiş tohumlar toplanır. Sovanlar toplanmazdan evvel başları büyümek için dövülür, çiğnenerek yatırılır. Taze Sovan ve Sarmısak dikilir. Pırasa evliklerine su verilir. Frenk semizotu biçilir ve tekrar ekilir. Kış için Lahana, Marul, Turp, Şalgam, Salata, Ispanak dikilir. Son Pırasa yastıkları ayın sonuna doğru dikilir ve sulanır. Tarlaları ıslah ve kirizme ameliyesinin bu ayda yapılması çok münasiptir.

İtalyanın meşhur Sanderson ıtriyat fabrikası

Hasan Kolonyası

İçin bütün dünyada emsaline tesadüf edilmiyecek kadar nefis ve ruhnüvazdır diyor. Halis ve tabiî limon çiçeklerinden yapılmıştır, 90 derecedir. Nezle, baş ağrısı, hafakan, baygınlık, her türlü ruhî ve asabî hastalıklarda kullanılılır. Tesiri derhal görülür. Tuvalet âleminde de büyük şöhret vardır. Fiyatlarda muvakkat bir zaman için yüzde 30 tenzilat yapılmıştır. İstifade ediniz.

Hazır **Ismarlama**

İbrahim Ağa Zade

Eyüp Mustafa

ZERRİN

Kundura imalâthanesi ve lâstik mağazası

Yeni postahane karşısında Büyük Kınacıyan hanı ittisalinde No 8

Matluba muvafık olmadığı iddia edilen sipariş geri alınır.

Genclik Kütüpanesi : 6

Viktor Hügo nun şaheseri

Sefiller

Kısaltılmış metni resimli olarak intişar etti.

Bu büyük ve çok kıymetli, mâruf eseri her kese tavsiye ederiz.

460 Sahife dir.

Fiatı 175 - Bez ciltlisi 200 kuruştur.

Sipariş için İstanbul Dilsizzade Han 1-2, «Muhit» mecmuasına müracaat olunabilir.

Kemalettin Şükü Beyin
Son Çıkan Eserleri

— Folklor —

Nasrettin Hocanın Çocukluğu.
Nasrettin Hocanın Gençliği.
Nasrettin Hocanın İhtiyarlığı.
Nasrettin Hoca ve Temürlenk.

Halk Hikâyeleri

Ebu Ali Sina.
Hatem Tay.

Tercemeler

Robenson Krüzoe.
Don Kişot.
İnatcı Kahraman Aga (Jül Vernin Türkler hakkındaki eseri).

Bu Eserler
Kanaat Kütüphanesinde satılır.

Mütareke acıları
İşgal faciaları

Maarif Vekâletini bilhassa takdirini kazanmış olan ve Kemalettin Şükrü bey tarafından nefis bir üslûpla kaleme alınan bu eser iki cilt halinde tab edilmektedir. Şimdiden tavsiye ederiz.

FLİ-TOKS

FLY-TOX

BÜTÜN HAŞARATI ÖLDÜRÜR

KOKUSU SIHHİ VE LÂTİFTİR

KATİYEN LEKE YAPMAZ

Yavrunuzun gürbüz olmasını istemez misiniz?

Hasan Kuvet Şurubu

İçiriniz. Bu şurup, büyük küçük, yaşayan her insan için hayat, sıhhat ve kuvettir. Kansızlık, romatizma, verem, kemik ve göğüs hastalıklarına karşı koyduğunu bütün **Doktorlar** tastik ederler.

Elbise Kalıbının Tarifi

Bolero ve kısa caketlerin bu yaz pek çok giyildiğini söylemeğe hacet yoktur. Bu kadar sevilen bir modelin kalıbını karilerimize vermekle kendilerinin bir ihtiyacını tatmin etmek ümidindeyiz.

Bu takımın kolları istenilirse elbiseye, istenilirse boleroya dikilebilir, çünkü her ikisinin de kol evleri eş biçilmiştir.

Kalıbı evvelâ kendi üzerinize ölçün, ve lâzım olan ufak tefek değişiklikleri yapın. Elbiseyi kısaltmak isterseniz, kalıbın göğüs hizası ile kalça hizasının bir az aşağısından pliler yaparak kâağıdı kısaltın, sonra kumaşı bu kısalmış kalıpla biçin. Kollar için de kalıbı dirseğin bir az üstünden ve bir az altından kısaltın. Eteğin yan parçasını biçmek için, iki en kumaşın yüz taraflarını üst üste getirin; kolun volanı da buradan çıkar. Eteğin ön ve arkasını biçmek için kumaşı tam ortasından iki kat devşirin, diğer parçaları biçmek için kumaşın üçte ikisini iki kat yapın, kalan üçte birini de tek kat bırakın. Elbise bedeninin ön parçasını, bolero ve elbisenin arka parçalarını bu devşirilmiş kısma yerleştirin ki kumaş açıldığı zaman bu parçalar yekpare olarak çıksın. Boleronun ön parçalariyle, kolların üst kısımları tek kat kumaşın üzerinde ve teker teker biçilir. Kuşağı kalan parçaları ekleyerek yapın.

Bu takımı doksan santim eninde bir kumaştan yapmak içün bes bıçuk metre lazımdır. Yalnız elbise içün kollu beş, kolsuz dört metre kırk santim kumaş lâzımdır.

Dikmeğe başladığınız zaman evvelâ ön etek parçasının plilerini teyelleyip ütüleyin, sonra diger etek parçalarını biribirine dikin. Bütün dikiş yerlerinde birer buçuk santim dikiş payı bırakılmıştır.

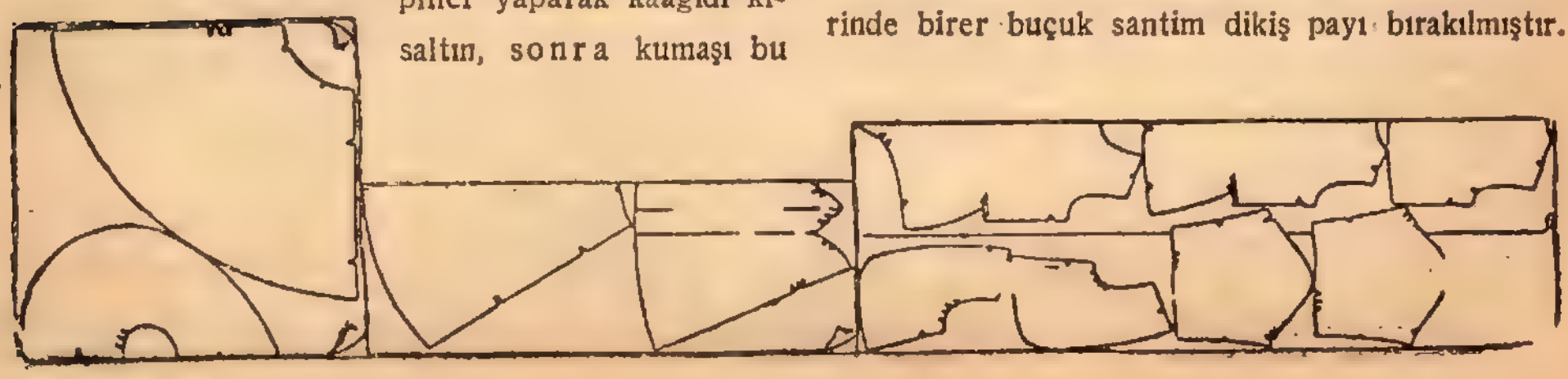

PRATİK BİR SAYFİYE EVİ

İlk kat

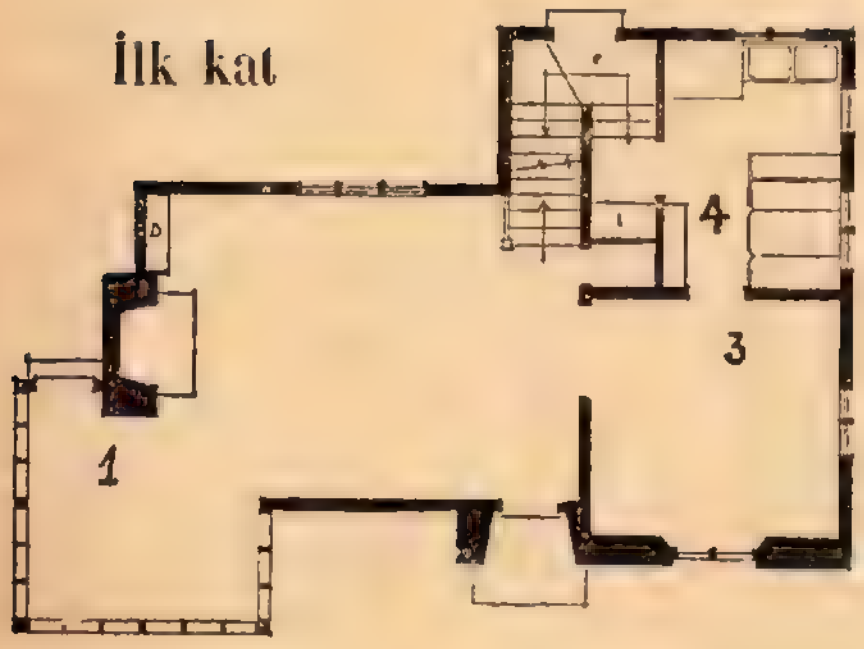

Bu ay "Muhit" kari'lerine sayfiye veya şehir haricinde yapılacak bir evin fotograf ve planını veriyoruz. Bu evin, ilk katı taştan, üst katı ise hususî surette kesilmiş ufak tahta parçalarından yapılmıştır. Mamafi istenilirse bu ufak parçalar yerine bütün kereste de kullanılabilir. İlk katta bir oturma veya kabul salonu, yemek odası, veranda, mutfak ve kiler vardır. Bu çok pratik bir tertiptir. Misafir ilk katın salonuna kabul ediliyor. Yemek odası salonun yanı başında mutfak da yemek odasının yanında. Aynı katta ve bitişik olan bu tertibat sayesinde misafir kabul salonundan yemek odasına geçebilir, ev sahibi de hizmetcisi yoksa bile yemekleri taşımak, kirli tabakları kaldırıp mutfağa götürmek hususlarında sıkıntı çekmez.

İkinci kat ailenin istirahatı içindir. Burada üç yatak odası, banyo, sandık odası ve merdivenden çıkar çıkmaz da ufak bir sofa vardır.

Planın tarifi: 1.— Veranda. 2.— Kabul salonu. 3.— Yemek odası. 4.— Mutfak. 5.— Yatak odası. 6.— Banyo. 7.— Sandık odası.

İkinci kat

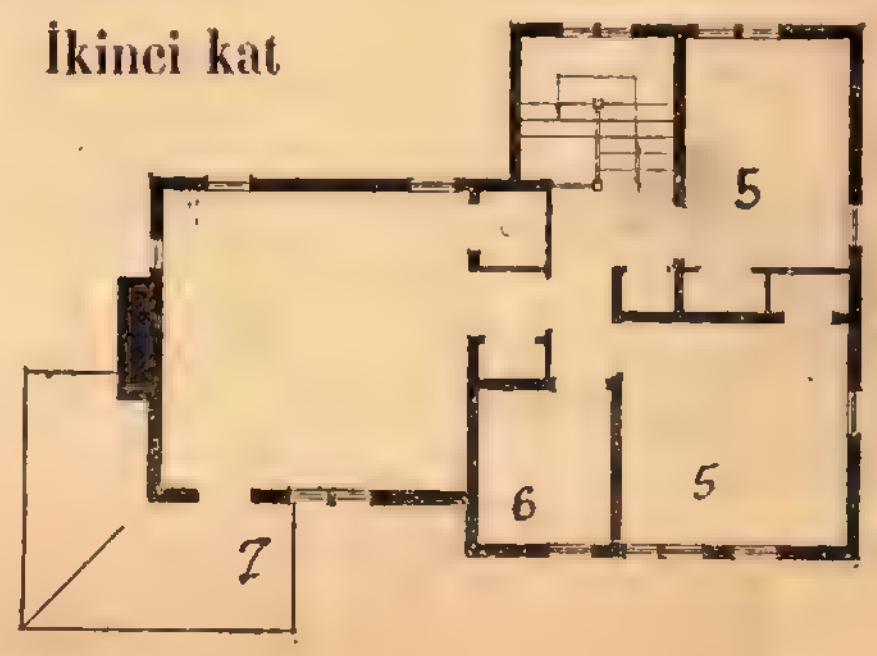

Yeşil Bursa Kaplıcaları

(171 inci sahifeden devam)

ki Bursada bulunan suların hepsinden fazla radyoktiviteye malik demektir. Mevaddı madeniyesi mecmuu (0,5) gramdır.

***

Hangi hastalıklara yarar?

Bursa kaplıcalarının iyi geldiği hastalıklar: Hazım cihazı hastalıkları, miyde, barsak, kara ciğer, böbrek, başta Siyatik olmak üzere Nevraljiler, kemik hastalıkları, kemik kırıkları, Romatizma, kadın hastalıkları, Nekris... v. s. dir.

Kaplıca sularının Kalp hastalıklarında te'siri yoksa da tazyikî şiryanisi fazla olan hastalarda gerek banyo ve gerek içme suretiyle istifade edilir.

Tedavi müddeti ne kadardır?

Tedavi müddeti: Romatizma, siyatik ve kadın hastalıkları için bir, bir buçuk ay, diğer hastalıklar için üç haftadır.

Kaç banyo alınmalıdır?

Banyo adedi:— İlk günlerde bir, bir hafta sonra günde iki banyo yapılabilirsede her halde mütehassıs bir doktorun fikrini almak lâzımdır.

Kaplıcalardaki şeraiti hayâtiye.— Kaplıcalara geleceklerin edecekleri istifade yalnız sudan, banyodan değildir. Yaşadıkları hayâtın müntazam olmasının ve kendilerini o hastalığa ilka eden esbaptan uzaklaşarak daha sıhhî bir hayâta girmelerinin çok büyük kıymeti vardır.

Yine bu sebeplerle kaplıcalarda asrî hayatın yorucu ve yıpratıcı eğlenceleri bulunmamalıdır.

Yalnız vücut değil ruh istirahati de lâzımdır.

Kumar ve bar hayatı tamamen uzaklaştırılmalı ve böyle yerlere gitmekten tamamiyle ictinap edilmelidir. Yalnız ruhu okşıyan güzel bir musikî, erken başlayıp erken biten (nihayet saat ona kadar) tiyatro ve sinema hayatı kaplıca tedavisine yardım eden büyük ve kıymettar unsurlardır. Kaplıcacıların bu maksatlarla sık sık güzel ve nezih eğlenceler tertip etmeleri çok lâzımdır. (*)

[*] Bursa kaplıcaları hakkında daha mufassal mâlûmat, bu makalemize esas tuttuğumuz Dr. Nüzhet Şakir bey efendinin (Bursa ılıcalaaı ile tedavi) isimli çok kıymetli eserinde mevcuttur.

Hem yemek... Hem ilaç!

Hasan Zeytin Yağıdır

Halis ve saftır. *Kum, taş, böbrek, safra, sarılık ve kara ciğer hastalıklariyle zayıflığa karşı en kuvetli* **ilaçtır. Nefis ve şerbet gibi tatlıdır.** Salatada, mayonezde, yemeklerde, hatta pilavlarda bile kullanabilirsiniz. Bilhassa miyde rahatsızlığı çekenler yalnız Hasan zeytin yağını içmelidirler. Londra, Roma ve Fransada en büyük mükâfat kazandığı resmen musadaktır. Fiyatlerde yeni ve çok mühim tenzilat yapılmıştır.

Yerli Mallar

167 inci sahifeden devam

Dört fabrikamız, ki Hereke, Fesana, Bakırköy ve Beykoz dur, bunların faal ve memleketce tanınmış müdürleri Reşat, Mitat Recai, Fazlı ve Sabit beylerin teşkil ettikleri idare heyeti, idarî ve ticari bütün müşkilatı iktiham etmekte ve Yerli Mallar pazari için lâzım olan çeşitleri en esaslı bir isabet ile têmin eylemekte dirler. Bu itibarla amirlerle müstahdemler arasındaki ahenk, fikir, çalışma tarzı, intizam ve disiplin, güzel yerli mallar pazarını yarının ideal bir müessesesi sekline koyacağından eminiz.

***

Yerli mallar pazarının idaresinde eski ve kıymetli bir gazeteci arkadaşımızı gördük. Uzun zamanlar matbuat âleminde idareciliği ile tanınan Şükrü bey bu müşkül ve millî vazifeyi de kendinden haklı olarak beklenecek bir muvaffakîyetle başarmıştır. Şükrü bey bir gazete idarecisi, yâni hem bir ilim, hem bir idare hem de ticaret adamıdır.

Gazeteci arkadaşımız, eski devirlerin idarecileri gibi (idarei maslahat) sistemi hilafına iş başına geçer geçmez bir müdür gibi değil, bir amele gibi faaliyete girmiş ve az bir zaman içinde eski mâlul gaziler pazarını bugün tanınmayacak zarif bir şekle koymuştur. Bilhassa bu mağazanın eskiden bir yer altı deposu vardı. Bu depo, karanlık, pis, rutubetli bir yerdi. Arkasına işçi gömleği giyen ve akrepleri, çıyanları kendi toplayan Şükrü bey, eski mezbeleden sanayi ve maaden banbasının genç ve güzide iki kimetli müdür ve diğer rükünlerinin mütemadi yardım, direktif ve sayi zatilerile bugün çok cazip bir satış kısmı meydana getirmiştir. Yalınız bu gayreti bile binanın eski halini bilenler için takdirle karşılanacak bir himmettir.

***

Yerli Mallar Pazarının bu pek kısa zaman zarfındaki muvaffakîyetini gördükten ve bu vadide atılan hayırlı adımların faideli ve hayırlı neticelerine şahit olduktan sonra bu aziz müessesenin müteşebbislerini candan ve hararetle tebrik etmeği kendimize bir borç biliriz.

Fayda Hasan

Tahta kurusu, sivri sinek ve bütün Haşerata karşı hayat, rahat ve sıhhatınızı sigorta eder. Her evde bulunması lazımdır.

Uyku Sigortası

Sıhhat ve hayatın yegâne ilâcı

Dantos Diş Macunudur!

Dişlere ebedi hayat verir, inci gibi beyazlatır, çürümekten korur. Diş etlerini kuvetlendirir' Diş ağrı ve nezlelerine, ağızdan gelecek her türlü hastalıklara mani' olur. **Dantos** diş mâcunu yalnız memleketimizde değil, Avropada da şöhret almıştır. Altın madalya, nişan, takdirnameler birinciliğini ispat eder. **Hasan ecza deposu** nda yirmi Kuruşa satılır.

Aynştayn

(179 uncu sahifeden devam)

Çünkü dünyanın en büyük filosofu, en büyük âlimi, en büyük riyaziyecisi *Aynştayn*ın ismini işitmemişsinizdir.

Çünkü *Aynştayn,* sizin kara cahilce dediğinizi iddia ediyor ve iki nokta arasında en kısa yolun düz hat değil, eğri hat olduğunu ilmen ispat ediyor: *Aynştayn*ın cihanı hayrette bırakan keşfi yalınız bu değil. Onun daha başka ve ilim noktasından insanı hayrete sevkedecek prensipleri de var.

Mesela harakette bulunan her hangi bir çismin, sabit bulunduğu zamankinden daha küçük olduğunu; düz bir istikamette haraket eden bir çismin, daima harakette bulunduğu takdirde milyonlarca sene sonra aynı noktaya geleceğini; tamamen düz zannettiğimiz satıhların hakîkatte düz olmadığını ve buna mümasil şimdiye kadar öğrenmediğimiz, yüzlerce sene kabul ettiğimiz *hikmet* ve *hendese* kaidelerine mugayir iddialarda bulunuyor.

Yalınız iddia etmekle de kalmıyor, iddialarını kendi iycat ettiği gayet yüksek bir riyaziye sistemi ile ispat da ediyor.

Bu yüksek riyasiye sistemi ne dir? Onu anlatamıyacağız. Çünkü bu sistemi *Aynştayn* ile beraber bütün dünyada anlıyabilen ancak on on iki kişi imiş.

Aynştayn'a göre dünyada, şimdiye kadar zannettiğimiz gibi her hangi bir cismi ölçmek için üç ölçü (dimansion) kâfi değildir.

Yâni bir cismin *arz, tul, irtifa'*ını bilmekle o cismin hacmini hisaplıyamayız.

Bir dördüncü ölçü vardır ki o da *zaman* dır. Ancak bu dört ölçü birleştiği zamandırki cisimlerin hacimleri hisaplanabilir.

Yeni bir devir

Biz burada *Aynştaynın* nazariyelerinden ancak sathi bir surette bahsettik. Esasen bunları anlamak ekserimiz için imkân haricinde dir. Değil biz, bugün bütün hayatlarını fen tetebbü'leriyle geçirmiş âlimlerin ekserisi de *Aynıştayn'ın* muadelelerini anlamaktan acizdirler.

Çünkü *Fizik* noktai nazarından *Sir İsak Niyöton* zamanından beri katiyetle kabul edilen ve bunların üzerine bina edilerek yürütülen büve en esaslı ilim telakkîlerimiz kökünden sarsılmıştır.

Aynştayn, bize anlatmıya çalıştığı yeni prensipleri yine bizzat kendi vücuda getirdiği yeni muadeleler, yeni mânalar ifade eden yeni şekillerle gösteriyor.

Hiç şüphesiz *Niyöton* zamanından beri en mühim fen hadisesi *Aynştayn*ın (relativité) nazariyesidir. Şunu da ilâve edelim ki hiç şüphesiz *fen, fizik* kitapları yakında tekrar yazılacaktır.

Çünkü bunların çoğu artık geçmiş bir devire ait telakkîlerle doludur. Hendere telakkîleri de aynı derecede değişmiye mahkûmdur.

Çünkü eski esasların doğru olduğuna dair kat'i bir emniyet kalmamıştır.

Yeni bir devrin ancak başlangıcındayız ve bu devrin de peygamberi *Aynştayn*'dır.

Babson Istatistik Müessesesi

173 üçüncü sahifenden devam

dana çıktı ve buhran anlarını ölçme nazariyesini tekâmül ettirdi.

Babson müessesi müştemelâtı dahilinde henüz inşa edilmekte bulunan bir binada şimdiye kadar yapılan kabartma haritaların en büyüğü vücuda getirilmektedir. Bu Mr. Babsonun ilhamlarından bir diğeri olup, tahakkuku için kendisi ve arkadaşları tarafından 150,000 dolar teberru edilmiştir. İş adamları için iktisadi tetkîklere bir esas teşkil etmek, ilim adamlariyle muallimlerin alâkasını têmin etmek ve umumiyet itibariyle halka ilhamkâr, vatanî bir manzara arzetmek üzere, dünyanın şeklile mütenasip, muhaddep bir satıh üzerine, Cemahiri Müttehidei Amerikanın, ve Cenubî Kanadanın, resmî erkama istinaden bir topoğrafisi vücuda getirilmiştir.

Collman harita binasının iki katında, muallimlerden Mr. Jolon E. Millea nın idaresi altında şumullü bir sınaî sergisinin ilk adımları atılmıştır. Elyevm büro burada henüz mu, amele görmekte veya ikmal edilmiş bir halde ayni hat üzerinde olmamak şartiyle, yüzden fazla memleketin sınaî müesseselerinin masnuatı teşhir edilmektedir. Teşhiri vâdedilen daha bir çok eşya mevcut olup bu sergi de başlıbaşına bir binaya ihtiyaç göstermektedir. Bu meşher, talebenin fabrikaları ziyaretlerinden tahassul edecek faydaları itmam etmekte ve iş adamlarına kıymetli menbâlar vücuda getirip halkada cazip iktisadî bir sergi arzetmektedir.

«Wellesley Hills» in bir kısmını işgal eden «Babson Park»ı kendisinin yaratıcı dehasının bariz bir nümunesidir. Babson park şirketi bir nevi' emlâk şirketidir. Mektep müştemilâtına mücavir geniş bir sahaya malik olup ticarî statistik merkezi şeklinde bu sahayı iymar ve inkişaf ettirmektedir. Kendi posta dairesi, Milli bankası, Western telgraf dairesi, oteli ve umumî garajı vardır. New York şehrinden Babson parkına nakledilen Pow's neşriyat şirketinden mâda yarım düzine kadar, menfaatları yekti-gerine yakın olan, ticarî müesseseler merkezî dairelerini burada kurmuşlardır.

Fakat belki en fazla hayrete şayan yeniliklerden birisi de Babson müessesesinin geniş sahasının tam ortasında bir gövercin posta stasyonu vardır. 5-6 sene evel, teessüs ettiği tarihten itibaren bir ornithologist olan «Mr. Lester W. Smith»in idaresi altında bulunmaktadır. Kuş yetiştirmenin iktisadî bir ciheti vardır. Bu ciheti gören Mr. ve Mrs. Babson mücavir mahallerde birer kuş posta stasyonları vücuda getirmek için teberruatta bulunmuşlardır.

Floridanın merkezî dağlık kısmında geniş mîkyasta araziye malik olan Mr. Babsonun bir gövercin posta merkezi ve buna zamimeten tayare stasyonları vardır.

Harbı umumide, Mr. Babson vazifesini terketmiş ve Waşington da bir ev alarak o da «Uncle Sam» için senede bir dolara çalışmağa başlamıştır. «Wilson»un idaresi altında mesai nezaretinin istihbarat ve terbiye şubesinde Amerikanın harp akîdelerini iyzaha koyulmuştur. Bunu iyfada terbiyevî ve neşriyat sahasındaki bilûmum vesaiti istîmalde terettüt göstermedi. Waşington daki bu faaliyetini yalnız bir apandisit hastalığı sekteye uğrattı. Fakat vazifesine devam edebilecek bir kuvet kazandığı gün Waşingtona döndü.

Babson müessesi istikbale göğüs gererken tecrübelerin hameyî miyarlarından geçen, ve fırtınalara ve germü serde tahammül eden esaslı üç umdenin çizdiği hatlar üzerinde yürüyecektir.

1— Mihanikî ve iktisatta olduğu gibi, beşerî münasebatta da icra edilen her fiil, müsavi kudrette bir aksülamele mâruz kalır.

2— Hayatta elde edilen şeyler ona sarfedilen kuvetin muhassalasıdır.

3— Kendimiz mutazarrır ve menfaattar olmadan başkalarına zarar iras ve menfaat têmin edemeyiz.

ABONE ŞERAİTİ
(Posta ücreti dahil)
Türkiye için:
Seneliği 6 lira
Altı aylığı 3 lira
Ecnebi Memleketler
Seneliği 4 dolar

MUHİT

Resimli Aylık Aile Mecmuası

Baş Muharrir: AHMET CEVAT
Tahrir Müdürü: KEMALETTİN ŞÜKRÜ
Adres: *Dilsizzade Hanı, No. 1—2*
Telefon: İstanbul, 4118

Her nüshada: bir elbise kalıbı veya metin hariçi renkli bir tablo bulunacaktır.

Fihrist

	Muharriri	Sahifesi
Memlekete Dair:		
Büyük Türk İnkılabı	*Ahmet Cevat*	162
Yerli Mallar	*Kemalettin Şükrü*	165
Adana Sıtma Mücadelesi	*Dr. A. R.*	168
Yeşil Bursa Kaplıcaları		170
Ayın Hatıraları		176—223
Biraz da Musikî	*Osman Cemal*	222
Edebiyat Bahisleri:		
İtalyan Edebiyatı ve Dante		204
Alaman Edebiyatı ve Şiller	*Nahit Sırrı*	190
Şiir:		
Elma... Truva'da	*Salih Zeki*	186
Bulutlar	*Ahmet Muhip*	209
Asker Koşması	*Samih Rifat*	221
Kayaş'ta Gurup	*Cavidan Saim*	213
Hikâye ve Roman:		
Yolcu (Göte)	*Vasfı Mahir*	184
Eldiven (Şiller)	»	192
Aşk Perisi (Emil Zola)	*Yaşar Nabi*	193
Dilenci (Çekof)	*L. R.*	198
Oğuz Han	*Kemalettin Şükrü*	218
Köpek Fedakârlığı (Çocuk Hikâyesi) (1)		226
Spor:		
Başka Memleketlerde Beden Terbiyesi	*Selim Sırrı*	188
Büyük Adamlar:		
Aynş ayn (2)	*M. K. Wifghart*	177
Paganini	*Mebrure Hurşit*	180
Tiyatro Bahisleri:		
Gedik Paşa Tiyatrosu Devresinden Sonra...	*Refik Ahmet*	212
Musikî:		
Pagani'nin *varyasyon*'u — iki sahife nota		182
Güzel San'atlar:		
Roza Bonör — Hayat ve Eserleri		214
İktisat Bahisleri:		
Sapancanın Küçük Esnafları ve Ticarî Ahlâk	*Ahmet Cevat*	161
Babson İstatistik Müessesesi		172
İçtimaî Bahisler:		
Avukat yalan Söylermi?	*İrfan Emin*	174
Tarihî Bahisler:		
Sinop'ta Candar Oğulları Zamanına Ait Tarihî Eserler	*Mehmet Şakir*	196
Sıhhî Bahisler:		
Böbrek Hastalıkları	*Dr. İhsan Arif*	224
Müteferrik:		
Amerikada Çiftcilik Hayatı	*A. Eşref*	201
Medeniyet Nedir?	*Konstantin Veyer*	208
Balık Avı Kaç Türlü Olur? (3)		210
Aile Bahçesinde Temmuz Ayı		230
Elbise Kalıbının Târifi		232
Pratik Bir Sayfiye Evi (4)		233
Moda		228

(1) Child's Life (2) American Magazine (3) Popular Science (4) Good House Keeping.
Kapak resmi Pictorial Review den alınmıştır. Ressamı *Mc Klelland Barclay* dır.

İmtiyaz Sahibi ve Mes'ul Müdür: AHMET CEVAT

Selâmet Matbaası